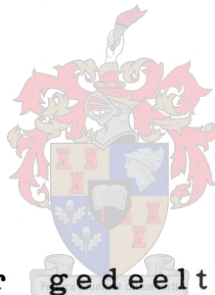

GROEPWERK BINNE DIE GEVANGENIS MET OORTREDERS

VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

deur

MASONETTE MARIA DU TOIT

Tesis ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan
die vereistes vir die graad Magister in die
Maatskaplike Werk aan die Universiteit van
Stellenbosch

Studieleier

Dr. S. Green

STELLENBOSCH

1993

VERKLARING

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie proefskrif vervat, my eie oorspronklike werk is, wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

26/11/93
Datum

OPSOMMING

Oortreders van vader-dogter bloedskanie is 'n vinnig groeiende deel van die gevangenisbevolking. Maatskaplike werkers in die gevangenisopset is reeds vir 'n geruime tyd bewus van leemtes wat bestaan ten opsigte van hulpverlening aan hierdie oortreders.

In hierdie ondersoek is gefokus op die kennis, houding en vaardighede waaroor die maatskaplike werkers moet beskik wat groepwerk, die aangewese metode, met hierdie oortreders wil doen. Nie slegs is die kennis, vaardighede en houding wat noodsaaklik is teoreties bepaal nie, maar die navorser het ook die kennis, vaardighede en houding van maatskaplike werkers werksaam in die gevangenisopset empiries ondersoek met behulp van vraelyste wat hulle voltooi het. Gebrekkige vaardighede rakende groepwerk met hierdie oortreders, en ook gebrekkige kennis van die kenmerke van die oortreders was deel van die aansienlike aantal leerbehoefte wat deur die respondente uitgewys is.

Gevolgtrekkings is gemaak en aanbevelings is gedoen rakende groepwerk - volgens kognitiewe herstrukturering en gedragsmodifikasie - met die oortreders van vader-dogter bloedskanie in die gevangenisopset. Klem is geplaas op die stel van riglyne rakende die kenmerke van die oortreders, oorsaaklike faktore en groepwerk met hierdie oortreders, wat die maatskaplike werkers van hulp kan wees met hulpverlening aan inestuese oortreders in die gevangenisopset.

SUMMARY

Offenders of father-daughter incest is a rapidly growing part of the prison population. Social workers in the prison set-up are already aware of loopholes which exist with regard to the guidance of these offenders.

In this investigation, focus was placed on the knowledge, attitude and skills of which the social workers must dispose to do group work, which is the appropriate method for these offenders. Not only was the knowledge, attitude and skills which is necessary theoretically determined, but the researcher also empirically investigated the knowledge, skills and attitude of social workers working in the prison set-up with the aid of questionnaires which they completed. Insufficient skills regarding group work with these offenders and also insufficient knowledge of the characteristic of these offenders were part of the substantial amount of learning requirements which were exposed by the respondents.

Conclusions and recommendations were made regarding group work - according to cognitive restructuring and behaviour modification - with the offenders of father-daughter incest in the prison set-up. Emphasis is placed on the setting of guidelines regarding the characteristic of these offenders, factors causing these offences, and group work with these offenders, which would help the social workers with assistance to these offenders in the prison set-up.

ERKENNING

Opregte dank en erkenning word hiermee betuig aan die volgende persone en instansies.

Dr. S Green, my studieleier, vir haar advies, bekwame leiding en aanmoediging.

Prof. N.J. Botha vir haar insette as mede-studieleier.

Die Departement van Korrektiewe Dienste wat goedkeuring verleen het dat hierdie navorsing gedoen kon word.

Die maatskaplike werkers wat as respondente opgetree het, vir hul bydrae van onskatbare waarde.

André van Zyl vir die tegniese versorging, en Elaine en die kinders vir hul geduld en begrip.

My kollegas vir hul belangstelling en die instaan wanneer ek met studieverlof was.

My skoonouers, AB en Margie Du Toit, vir hul belangstelling.

My ouers, Fred en Tiens Munro, vir hul aanmoediging, motivering en belangstelling.

My eggenoot, Tertius, wat dit vir my moontlik maak het om hierdie navorsing te voltooi deurdat hy voortdurend aangemoedig het, ondersteun het, en gehelp het.

Aan God al die eer.

<u>INHOUSOPGAWE</u>	Bladsy
<u>HOOFSTUK 1</u>	1
INLEIDING.....	1
1.1 MOTIVERING VIR DIE STUDIE	1
1.2 DOELSTELLINGS VAN DIE STUDIE	4
1.3 AFBAKENING VAN DIE NAVORSINGSVELD	5
1.4 NAVORSINGSMETODOLOGIE.....	5
1.4.1 Literatuurstudie	5
1.4.2 Empiriese ondersoek.....	5
1.5 BEGRIPSOMSKRYWING.....	7
1.6 BEPERKINGE VAN DIE STUDIE.....	8
1.7 AANBIEDING VAN DIE ONDERSOEK	9
<u>HOOFSTUK 2</u>	11
KENMERKE VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	11
2.1 INLEIDING.....	11
2.2 BESONDERE VERHOUDING TUSSEN VADER EN DOGTER	12
2.3 AANLEIDENDE FAKTORE TOT BLOEDSKANDE.....	16
2.3.1 Makro-faktore.....	17
2.3.2 Mikro-faktore	20
2.4 METODEDES WAT DEUR DIE VADER AANGEWEND WORD OM DIE MINDERJARIGE DOGTER TE BEREIK.....	28
2.5 VORME VAN SEKSUELE MISBRUIK VAN MINDERJARIGE DOGTERS.....	29
2.6 SAMEVATTING.....	31
<u>HOOFSTUK 3</u>	33
KENMERKENDE EIENSKAPPE VAN DIE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	33
3.1 INLEIDING	33
3.2 KLASSIFIKASIE VAN DIE TIPE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	33
3.2.1 Die gewelddadige oortreder	34
3.2.2 Die ingetoë oortreder	37
3.3 KARAKTERTREKKE VAN DIE OORTREDER.....	39
3.3.1 Onopgeloste innerlike konflikte uit die verlede	39
3.3.2 Rolvertolking deur die oortreder	41
3.3.3 Afhanklikheid en onverantwoordelikheid.....	42
3.3.4 Depressiwiteit.....	43
3.3.5 Emosionele onvolwassenheid.....	44

3.3.6 Opvoedkundige kwalifikasies en beroepsbeoefening.....	45
3.3.7 Ouderdom.....	45
3.3.8 Geloofsoortuiging.....	46
3.3.9 Seksuele opvoeding.....	46
3.3.10 Kompulsiewe optrede.....	47
3.3.11 Waardes.....	48
3.4 MITES RONDOM DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	48
3.4.1 Die oortreder het 'n afwyking.....	49
3.4.2 Die oortreder is 'n produk van sy familiegeskiedenis	49
3.4.3 Die belangrikheid van seksuele verhoudings vir die man	50
3.5 REGVERDIGINGS DEUR DIE OORTREDER.....	51
3.5.1 Opvoeding van die dogter	51
3.5.2 Besitlikheid van die vader.....	52
3.5.3 Seksuele uitlokking deur die dogter.....	52
3.5.4 Handhawing van gesinskohesie.....	52
3.5.5 Vervreemding tussen die eggenotes.....	53
3.6 SAMEVATTING	53
<u>HOOFSTUK 4</u>	56
GEVANGENESETTING AS VONNISOPSIE VIR DIE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	56
4.1 INLEIDING.....	56
4.2 DIE DOEL VAN GEVANGENESETTING	56
4.3 MAATSKAPLIKE WERK IN DIE GEVANGENISOPSET	60
4.4 VOORDELE VAN GEVANGENESETTING AS VONNISOPSIE VIR DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE.....	61
4.5 NADELE VAN GEVANGENESETTING AS VONNISOPSIE VIR DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE.....	64
4.6 STRAFREG RAKENDE BLOEDSKANDIGE MISBRUIK.....	71
4.6.1 Bloedskande soos deur die Strafreg omskryf.....	72
4.6.2 Verskillende vorme van kindermolestering	72
4.7 SAMEVATTING.....	74
<u>HOOFSTUK 5</u>	76
GROEPWERK MET DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE BINNE DIE GEVANGENISOPSET	76
5.1 INLEIDING.....	76
5.2 VOORDELE EN NADELE VAN GROEPWERK AS METODE VAN HULPVERLENING.....	77
5.3 KENNIS, VAARDIGHEID EN HOUDING VAN DIE MAATSKAPLIKE WERKER WERKSAAM MET DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	81

5.4	BESPREKINGSONDERWERPE VIR GROEPBYEENKOMSTE	84
5.5	DIE BENADERINGS EN DIE PROSES VAN GROEPWERK MET DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE.....	88
5.5.1	Kognitiewe herstrukturering	89
5.5.2	Gedragsmodifikasie	93
5.5.3	Die groepwerkproses.....	95
5.6	ELEMENTE VAN DIE GROEPWERKPROSES	98
5.6.1	Groepsmotivering	99
5.6.2	Struktuur	100
5.6.3	Waardes en norme	102
5.6.4	Klimaat	102
5.6.5	Groepsgebondenheid.....	103
5.7	VOORBEELDE VAN GROEPWERKPROGRAMME MET OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE.....	104
5.8	SAMEVATTING	109
	<u>HOOFSTUK 6</u>	111
	GROEPWERK MET DIE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE IN DIE GEVANGENISOPSET	111
6.1	INLEIDING	111
6.2	METODE VAN ONDERSOEK	111
6.3	IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE	112
6.3.1	Kwalifikasies van die respondente	112
6.3.2	Praktykervaring van die respondente.....	113
6.3.3	Kennis en vaardighede van die respondente.....	116
6.4	KENMERKE VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE.....	122
6.4.1	Vader-dogter bloedskanie.....	123
6.4.2	Aanleidende faktore van vader-dogter bloedskanie.....	124
6.4.3	Bereiking van die kind deur die oortreder	127
6.4.4	Vorme van seksuele misbruik van kinders.....	129
6.5	KENMERKENDE EIENSKAPPE VAN DIE OORTREDER.....	131
6.5.1	Verskille tussen die tipe oortreders.....	131
6.5.2	Eienskappe van die oortreder	132
6.5.3	Rasionalisering deur die oortreder.....	134
6.6	GROEPWERK MET OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE BINNE GEVANGENISOPSET.....	135
6.6.1	Gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter bloedskanie.....	135
6.6.2	Hulpverlening aan die oortreders	137
6.6.3	Groepwerk as metode van hulpverlening.....	138

6.7 TOEKOMSPERSPEKTIEF	140
6.8 SAMEVATTING	141
<u>HOOFSTUK 7</u>	143
GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS	143
7.1 INLEIDING	143
7.2 GEVOLGTREKKINGS	143
7.2.1 Identifiserende besonderhede	143
7.2.2 Kennis en vaardighede van die respondente	144
7.2.3 Groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande	145
7.2.4 Kenmerke van vader-dogter bloedskande	146
7.2.5 Kenmerkende eienskappe van die oortreder van vader-dogter bloedskande	148
7.2.6 Groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne gevangenisopset	148
7.2.7 Toekomsperspektief	150
7.3 AANBEVELINGS	150
7.3.1 Opleiding van maatskaplike werkers	150
7.3.2 Prosedurehandleiding	151
7.3.4 Beleidsformulering	151
7.3.5 Toepaslikheid vir welsynsorganisasies	153
7.3.6 Verdere navorsing	153
<u>BRONNELYS</u>	155
<u>BYLAE A</u>	168
BRIEF VIR VRAELYS	168
<u>BYLAE B</u>	170
VRAELYS	170
AFDELING A	171
IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE VAN MAATSKAPLIKE WERKER	171
1. Kwalifikasies	171
2. Kennis en vaardighede	173
AFDELING B	175
1. KENMERKE VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE	175
AFDELING C	179
1. KENMERKENDE EIENSKAPPE VAN DIE OORTREDER	179
AFDELING D	181
1. GROEPWERK MET OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE IN DIE GEVANGENISOPSET	181
AFDELING E	184
1. TOEKOMSPERSPEKTIEF	184

BYLAE C 185

GROEPWERKPROGRAM.....185

LYS VAN TABELLE

Tabel.....	Bladsy
TABEL 6.1: Kwalifikasies van die respondente.....	113
TABEL 6.2: Praktykervaring van die respondente.....	114
TABEL 6.3: Praktykervaring in die Departement van Korrektiewe Dienste.....	115
TABEL 6.4: Teoretiese kennis van benaderings van hulpverlening	116
TABEL 6.5: Praktiese toepassing van die benaderings	118
TABEL 6.6: Benaderings waarmee die respondente vertrou is.....	119
TABEL 6.7: Groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskanie	120
TABEL 6.8: Faktore wat verhinder dat groepwerk gedoen word.....	121
TABEL 6.9: Aanleidende faktore van vader-dogter bloedskanie	125
TABEL 6.10: Bereiking van die slagoffer.....	128
TABEL 6.11: Vorme van seksuele misbruik van kinders waarvan meer kennis verlang word.....	130
TABEL 6.12: Verskille tussen tipe oortreders.....	132
TABEL 6.13: Eienskappe van die oortreder waarvan kennis verlang word	133
TABEL 6.14: Gevangenesetting as vonnisopsie.....	136
TABEL 6.15: Elemente van die groepwerkproses.....	138

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 MOTIVERING VIR DIE STUDIE

Die gesin is universeel bekend as die mees primêre groep in die samelewing. In gesinsverband word erotisme slegs toegelaat tussen eglede. Nelson (1989:4) noem egter dat bloedskande nie ongewoon is nie, en dat dit reeds van die vroegste tye bekend is. Kriel (1991:1) sluit hierby aan en noem dat 'n bestudering van die prehistoriese tydperk, antieke beskawings, die Middeleeue en die tydperk van die Renaissance tot en met die 20ste eeu daarop dui dat kinders deur die eeue heen seksueel gemolesteer is. Hy noem verder dat statistiek toon dat die fenomeen wydverspreid in die 20ste eeuse westerse samelewingstruktuur voorkom.

Aangesien erotisme in gesinsverband slegs tussen eglede toelaatbaar is, is daar bepaalde wetgewing wat die seksuele molestering van kinders verbied. Onderzoek is ingestel na drie vorms van wetgewing in Suid-Afrika wat uitbuiting van kinders verbied en aanspreek; en wat ook behandeling van die oortreder aanspreek. Dit sluit in Die Wet op Kindersorg 74(1983), Die Strafproseswet 51(1977) en Die Wet op Korrektiewe Dienste 8(1958). Die Wet op Kindersorg dui aan dat seksuele mishandeling van kinders 'n misdryf is.

Artikel 14(4)(b) van hierdie Wet lui as volg:

"...die kind 'n ouer of 'n voog het of in die bewaring van 'n persoon is wat nie instaat of geskik is om die bewaring van die kind te hê nie deurdat hy -

...(iii) die verleiding, ontvoering of prostitusie van die kind of die pleging deur die kind van onsedelike handeling veroorsaak of in die hand gewerk het;..."

Die verwantskap tussen die vader en die dogter is dus nie slegs 'n bloedverwantskap nie. Die persoon wat wetlik die rol van die vaderlike gesagsfiguur vertolk word as die vader beskou. Vir die doel van hierdie studie word die vader se rol as gesagsfiguur beskou as een van die kriteria wat die vader 'n dader van hierdie oortreding maak.

Persone wat hulle skuldig gemaak het aan hierdie misdaad mag volgens die Strafproseswet 51(1977) gevonniss word tot gevangenisstraf. Artikel 2 van die Wet op Korrektiewe Dienste 8(1958) noem onder andere dat dit behels om:"...sover doenlik, sodanige behandeling op veroordeelde gevangenes toe te pas as wat tot hul verbetering en rehabilitasie mag lei en om hulle in gewoontes van vlyt en arbeid op te lei;"

Vakkundiges werksaam by die Departement van Korrektiewe Dienste word gekonfronteer met die gevonnissde bloedsdandige persoon. Uit die Nexus (1993:24-25) is dit duidelik dat daar 'n toename aan hierdie oortreders in die gevangenis in Suid-Afrika is. Gedurende 1988 was daar in die Suid-Afrikaanse gevangenis 169 oortreders van bloedsdande teenoor die 257 wat gedurende 1991 in die gevangenis was. In Nexus (1993:24) word verder genoem dat 58% van die bloedsdandige oortreders die wettige vaders van die slagoffers was. Behoeftegerigte programme met die oog op rehabilitasie en die suksesvolle herinskakeling van

die vrygelate inestuese gevangene moet geloods word. Hierbenewens moet 'n balans gehandhaaf word tussen die behoefte van die gemeenskap, owerheid, personeel en gevangenes (Nexus 1991:8).

Uit genoemde wetgewing is dit duidelik dat dienslewering aan die oortreders vir die owerheid van kardinale belang is. Nel (1984:43) noem dat dit van belang is vir beide die gevangene en die gemeenskap dat 'n gerehabiliteerde gevangene teruggeplaas word in die gemeenskap. Maatskaplike werkers in die Departement van Korrektiewe Dienste beskik nie altyd oor genoegsame kennis om hierdie probleem te hanteer nie en moet dus deur middel van personeelontwikkeling hul kennis en vaardighede uitbrei om hierdie probleem aan te spreek. Bogenoemde dui op 'n behoefte om wetenskaplike inligting in te win oor die hantering van die oortreders van vader-dogter bloedskanie.

Groepwerk word deur verskeie skrywers (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155) as die mees geskikte metode van hulpverlening aan hierdie oortreders beskou. Groepwerk word ook in die Departement van Korrektiewe Dienste erken as een van die mees geskikte metodes om gevangenes by maatskaplike werk te betrek (PRAIITA Studiegids 2, 1991:127).

Die keuse van die onderwerp is dus gemaak omdat die gemeenskap, die owerheid en die gevangenis verwag dat oortreders van vader-dogter bloedskanie gerehabiliteer moet word. Derhalwe behoort maatskaplike werkers te beskik oor 'n georganiseerde teoreties gefundeerde kennisbasis van hulpverlening aan oortreders van vader-dogter bloedskanie deur middel van groepwerk wat as die mees geskikte metode beskou word.

1.2 DOELSTELLINGS VAN DIE STUDIE

In die lig van genoemde behoeftes is die doelstelling van die studie om deur middel van 'n verkenningstudie die maatskaplike werkers se leerbehoeftes, kennis, vaardighede en houding rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedsbande te ondersoek ten einde riglyne daar te stel en aanbevelings te doen oor hulpverlening.

Om hierdie doelstelling te bereik, word die volgende doelwitte gestel:

- Om na aanleiding van literatuur en vorige navorsing die kenmerke van vader-dogter bloedsbande te bepaal en te beskryf,
- die kenmerkende eienskappe van die oortreder van vader-dogter bloedsbande vas te stel en te beskryf,
- gevangensetting as vonnisopsie vir die oortreder van vader-dogter bloedsbande te bespreek,
- aan te dui hoe groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedsbande benut kan word in die gevangenisopset.
- Om ondersoek in te stel na die leerbehoeftes, kennis, vaardigheid en houding van die maatskaplike werkers werksaam in die Departement van Korrektiewe Dienste rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedsbande.
- Om riglyne neer te lê en aanbevelings te maak oor groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedsbande binne die gevangenisopset.

1.3 AFBAKENING VAN DIE NAVORSINGSVELD

Navorsing word gedoen oor maatskaplike werkers in die Departement van Korrektiewe Dienste se leerbehoefte, kennis, vaardigheid en houding rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande. Die ondersoek is geografies tot die werkarea van die Wes-Kaap en Oos-Kaap streke van die Departement van Korrektiewe Dienste beperk.

1.4 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Ten einde die doelstellings en doelwitte van die studie te bereik, is 'n literatuurstudie sowel as 'n empiriese ondersoek gedoen, en is 'n navorsingsverslag opgestel.

1.4.1 Literatuurstudie

Die literatuurstudie was rigtinggewend vir die afbakening van die navorsingsveld, sowel as vir die keuse van die navorsingsmetode en struktuur van die empiriese ondersoek. Toepaslike literatuur rakende die bloedskande verhouding, kenmerkende eienskappe van die oortreder, gevangenesetting as vonnisopsie en groepwerk met hierdie daders is bestudeer.

Die navorser het van plaaslike, sowel as van buitelandse vakliteratuur gebruik gemaak. Die navorser het literatuur vanuit die maatskaplikewerk-professie sowel as van ander vakgebiede gebruik. Die bronnelyste van verskeie artikels wat bestudeer is, het ook as literatuurverwysingsbron vir die navorser gedien.

1.4.2 Empiriese ondersoek

n Verkenningstudie is gedoen na maatskaplike werkers in die Departement van Korrektiewe Dienste se

leerbehoefte, kennis, houding en vaardigheid rakende groepwerk met oortreders van vader-dogterbloedskande. Dit is navorsing wat insig, begrip en vaardigheid rondom die hantering van spesifieke problematiek ondersoek ten einde riglyne en nuwe idees daar te stel. Dit kan veral van waarde wees om vas te stel watter aspekte spesifieke aandag vereis (Cilliers 1970:136).

Die opname as navorsingsmetode is gebruik om kenmerke van respondente, hul aktiwiteite, hul menings en houdings te bepaal (Cilliers 1970:69; Grinnell 1988:300). Die opname as navorsingsmetode is in hierdie ondersoek ook spesifiek voordelig aangesien dit anonimiteit (Grinnell 1988:304) waarborg. Soos reeds genoem, kan die vrae as bedreigend beskou word deur die maatskaplike werkers. Die feit dat hul deelname en antwoorde anoniem hanteer sou word, kon gerusstellend wees. Hierdie metode is as die mees geskikte metode beskou om inligting in te samel vir hierdie studie.

Posvraelyste is as tegniek van waarneming en inligtingsinsameling benut (Cilliers 1970:71; Grinnell 1988:307; Grinnell en Williams 1990:207). Die vraelyste is aan die respondente geos en deur hulle voltooi. Die respondente het die vraelyste aan die navorser terug gestuur. Gedurende Augustus 1992 is 'n vooronderzoek gedoen deur die vraelyste aan twee maatskaplike werkers werksaam binne die gevangenisopset te gee om te voltooi. Hierdie maatskaplike werkers is nie by die ondersoek betrek nie. Leemtes rakende die vraelys is geïdentifiseer. Die navorser het ook vasgestel dat die maatskaplike werkers ongeveer twintig minute benut om die vraelys te voltooi.

Die vraelyste het uit vyf afdelings bestaan. Hierdie afdelings was as volg;

- identifiserende besonderhede
- kenmerke van vader-dogter bloedskande
- kenmerkende eienskappe van die oortreders van vader-dogter bloedskande
- groepwerk met hierdie oortreders binne die gevangenisopset
- toekomspektief.

Die data wat uit die vraelyste verkry is, word in tabelle weergegee en bespreek. Al 174 maatskaplike werkers werksaam in die Departement van Korrektiewe Dienste, (Jaarverslag 1991:11) dien as universum. 'n Doelbewuste gebiedseleksie (Grinnell 1988:252-253;) is gedoen en derhalwe het slegs die 22 maatskaplike werkers van die Oos-Kaap en die Wes-Kaap streke as steekproef gedien.

1.5 BEGRIPSOMSKRYWING

Die volgende begrippe word deurgaans in die ondersoekgebruik en verdien verdere omskrywing om verwarring te voorkom:

BLOEDSKANDE: Enige seksuele aktiwiteit tussen die persoon wat wetlik die rol van die vader vertolk in die gesin en 'n minderjarige dogter in die gesin.

- DADER:** Die wetlike vader wat 'n seksuele aktiwiteit met 'n minderjarige dogter in die gesin pleeg of inisieer. Alternatiewelik sal oortreder ook as sinoniem gebruik word.
- SEKSUELE MISHANDELING:** Betrekking van 'n minderjarige kind met of sonder haar toestemming, by enige seksuele aktiwiteit tot voordeel van die volwasse manlike gesagsfiguur wat wetlik die rol van vader in die gesin vervul.
- SLAGOFFER:** Minderjarige dogter wat enige vorm van seksuele mishandeling deur die wetlike vader in die gesin ondergaan het.

1.6 BEPERKINGE VAN DIE STUDIE

Relevante literatuur was beperk. Daar bestaan baie literatuur oor hulpverlening aan die slagoffer van bloedskande, maar literatuur oor hulpverlening aan die dader is beperk. In die tydskrif "Sexual Abuse" (1988:51) word die volgende stelling gemaak: "It is unfortunately so that offender treatment is a less developed area than treatment of the other family members".

Toestemming om die ondersoek te doen is deur die Departement van Korrektiewe Dienste toegestaan op die versoek van die navorser. Die Departement van Korrektiewe Dienste het nie aan die navorser opdrag gegee om hierdie ondersoek te doen nie. Die navorser het dus nie oor die gesag bekik om deelname aan die

ondersoek af te dwing op die maatskaplike werkers nie. Die voltooiing van die vraelyste het dus vrywillig geskied. Alhoewel konfidensialiteit verseker is, kan die feit dat deelname nie afgedwing kon word nie, 'n effek gehad het op die maatskaplike werkers se motivering tot deelname. Dit was waarskynlik die rede waarom twee vraelyste nie terug ontvang is nie.

Die vrae was gerig op die kennis, vaardigheid, houding en leerbehoeftes van die maatskaplike werkers rakende groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset. Dit kon eerstens gevoelens van bedreigdheid ontlok het by die respondente aangesien hulle onkunde uitgewys kon word. Hierdie gevoelens kon demotivering tot deelname en die beperking van uitlewerende antwoorde tot gevolg gehad het. Tweedens is die aard van die oortreding wat ondersoek is vir talle persone weersinwekkend. Ook dit kon die respondente se motivering tot deelname negatief beïnvloed het.

Die bevindings van hierdie ondersoek is hoofsaaklik beperk tot die Departement van Korrektiewe Dienste. Die aanbevelings is ook gerig op die werksaamhede van maatskaplike werkers binne die gevangenisopset. Die kennis ingewin, en die aanbevelings van die ondersoek kan egter ook moontlik vir ander welsynsorganisasies van hulp wees.

1.7 AANBIEDING VAN DIE ONDERSOEK

Die ondersoek word in drie dele aangebied.

Die eerste gedeelte is gebaseer op die literatuurstudieën bevat hoofstukke twee, drie, vier en vyf. In hierdie hoofstukke val die klem op die kenmerkende aard van vader-dogter bloedskande, die

kenmerkende eienskappe van die oortreder, gevangenesetting as vonnisopsie en op groepwerk met die oortreders binne gevangenisopset.

Die tweede gedeelte bestaan uit hoofstuk 6 wat 'n ontleding van die empiriese ondersoek is. Daar word gelet op die volgende:

- identifiserende besonderhede van die respondente
- kenmerke van vader-dogter bloedskande
- kenmerkende eienskappe van die oortreder
- gevangenesetting as vonnisopsie vir hierdie oortreder
- groepwerk met die oortreders binne gevangenisopset.

Hoofstuk 7 is die slothoofstuk van die studie. In hierdie hoofstuk word die gevolgtrekkings weergegee en ook aanbevelings gedoen rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset.

HOOFSTUK 2

KENMERKE VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

2.1 INLEIDING

Seksuele misbruik van kinders word al meer prominent in die samelewing. Twee-derdes tot 'n drie-kwart van alle seksuele misbruik van kinders vind binne gesinsverband plaas (Hoorwitz 1983:515; Ruth en Kempe 1984:48; Sexual Abuse 1988:8). Die mees bekende vorm van seksuele misbruik van kinders in gesinsverband is dié tussen vader en dogter (Dominelli 1989:298; Nelson 1987:15; Ruth en Kempe 1984:48; Sexual Abuse 1988:8). Die dader is dus die vader en die slagoffer is die dogter. Hierdie vorm van seksuele misbruik is bekend as bloedskanie.

Die begrippe dader, slagoffer, seksuele mishandeling en bloedskanie is reeds in die eerste hoofstuk beskryf. In hierdie hoofstuk sal gelet word op die besondere interaksie tussen die twee partye wat by bloedskanie betrokke is, want die interaksie tussen hulle dui op die besondere kenmerke van vader-dogter bloedskanie. Die besondere verhouding tussen die dader en die slagoffer sal derhalwe beskryf word. Daar sal veral gelet word op die aard van die verhouding en ook die ouderdomme van die partye wanneer die inestiese misbruik plaasvind. Vervolgens sal gelet word op aanleidende faktore tot bloedskanie, want vir die maatskaplike werker in die Departement van Korrektiewe Dienste is kennis hiervan van kardinale belang ten einde heroortreding te voorkom. Verder sal daar ook aandag gegee word aan die klassifikasie van die verskillende vorme van seksuele uitbuiting en mishandeling van

minderjarige dogters. Dit is van belang dat die maatskaplike werkers kennis dra van die verskillende aktiwiteite wat uitgevoer word.

2.2 BESONDERE VERHOUDING TUSSEN VADER EN DOGTER

Verskillende soorte verhoudings bestaan tussen gesinslede; soos byvoorbeeld verhoudings tussen ouers onderling en tussen ouers en kinders, en tussen kinders onderling. Corrie (1991:22) noem dat die gesin beskryf kan word as 'n groep individue wat met mekaar in interaksie is en wedersyds kultureel toegeskrewe rolle vervul. Die vertolking van rolle gee gestalte aan die funksies van die lede in die gesin. Die funksies wat die onderskeie gesinslede moet uitvoer binne die verhoudings in die gesin het die fisiese, psigiese en maatskaplike welsyn van die ander gesinslede ten doel (Corrie 1991:22). Holman (1983:24) noem dat dit van kardinale belang is om die verskillende verhoudings wat in een gesin bestaan te herken en ook om die implikasies van hierdie verhoudings in te sien, aangesien dit die gesinslede help om mekaar beter te verstaan. Die funksies wat die vader het ten opsigte van sy minderjarige dogter, moet gevolglik ook haar fisiese, psigiese en maatskaplike welsyn ten doel hê. In die geval van bloedskande het die vader egter gewoonlik 'n besondere verhouding met sy eggenote, én 'n spesiale intieme verhouding met sy minderjarige dogter. Uit die Wet op Kindersorg (Wet 74 van 1983) Artikel 14(4)(b), blyk dit dat dit nie net die biologiese vader is wat skuldig bevind kan word aan die pleeg van bloedskande nie. Die persoon kan byvoorbeeld 'n voog, pleegvader, stiefvader of saamleefmaat van die moeder wees. Dit is dus eerder die posisie waarin die betrokke man binne gesinsverband tot die slagoffer staan, wat bepaal of dit wel bloedskande is aldan nie. Die persoon wat die vaderrol vervul in die betrokke gesin word derhalwe vir

die doel van hierdie studie as die vader beskou. Dit kan insluit 'n voog, pleegvader, stiefvader of saamleefmaat van die moeder (Farell 1988:465; Fowler 1990:A6; Hoorwitz 1983:515).

Uit die literatuur (Dominelli 1989:291; Holman 1983:29; Kriel 1991:218; Renvoize 1982:25) blyk dit dat daar gewoonlik drie soorte verhoudinge tussen 'n vader en 'n minderjarige dogter binne gesinsverband bestaan. Wanneer hierdie verhoudinge tussen vader en dogter skade berokken word deur die pleeg van seksuele aktiwiteite, word bloedskande gepleeg.

Die vader het eerstens 'n *vertrouensverhouding* met sy minderjarige dogter. Dit is gewoonlik as gevolg van die aard van sy posisie in die gesin, omdat die vader in die westerse patriargale gesin beskou word as die hoof van die gesin. Hy is broodwinner en die voorsiener van basiese lewensmiddelle. Vir die minderjarige dogter is hy die prominente manlike figuur in haar gesinslewe. Hy is ook haar opvoeder en beskermer. Hierdie rolle wat deur die samelewing aan die vaderfiguur in die gesin toegeskryf word, plaas hom in 'n vertrouensverhouding met sy minderjarige dogter. Wanneer die vader hierdie vertrouensverhouding met sy minderjarige dogter misbruik deur seksuele aktiwiteite, word dit as bloedskande beskou.

Renvoize (1982:25) en Dominelli (1989:291) is dit eens dat die vertrouensposisie waarin hierdie man hom bevind dit vir hom moontlik maak om bloedskande te pleeg. Die vader mag die minderjarige dogter oortuig dat daar niks verkeerd is met hul seksuele aktiwiteite nie. Hy kan aan haar noem dat hy immers haar vader is en dat sy hom kan vertrou. Alle vaders wat bloedskande pleeg, misbruik egter nie hierdie vertrouensverhouding met hul minderjarige dogter om seksuele aktiwiteite met haar te

pleeg nie. In Hoofstuk 3 word spesifiek gelet op die kenmerkende eienskappe van die oortreder van vader-dogter bloedsbande.

Tweedens het die vader 'n *gesagsverhouding* met sy minderjarige dogter. Soos reeds genoem, word die vader in die westerse patriargale gesin beskou as die gesinshoof met gesag as vaderfiguur. Hartman en Laird (1983:98) verduidelik dat die gesag in enige gesin versprei word. Daar bestaan gewoonlik 'n hierargie van gesag, waar die vader die meeste gesag het, en die jongste kind, die minste. Hierdie gesag is egter nie altyd eweredig en regverdig versprei is nie, want 'n outoritêre vader kan byvoorbeeld baie meer gesag uitoefen as enige ander gesinslid terwyl hy ook selde geviktimiseer of geblameer sal word as gevolg van sy gesagsposisie. Hierteenoor sal 'n persoon met slegs beperkte gesag, soos die minderjarige dogter, veel eerder geviktimiseer word deur persone met meer gesag, soos die vader. Hartman en Laird (1983:99) beskryf die viktimisering, of die blamering van die persoon met mindere gesag as volg; "It is rarely if ever that the most powerful person in the family is scapegoated. The scapegoating process is generally directed toward a relatively powerless, dependant member, for example a child who becomes inducted into the role and then participates in its continuance".

Die gesagstruktuur in die gesin veroorsaak dus dat die vader sy gesagsposisie misbruik om sy eie behoeftes te bevredig tot nadeel van sy minderjarige dogter vir wie hy eintlik verantwoordelik is (Dominelli 1989:298; Fowler 1990:A10; Kriel 1991:218). Feministe beskou bloedsbande selfs as 'n vorm van 'n geseksualiseerde gesagsverhouding aangesien die vader sy gesag misbruik om seksuele aktiwiteite met sy minderjarige dogter te pleeg (Dominelli 1989:298). Wanneer die minderjarige

dogter wat deur haar vader betrek is by inestuese misbruik dit wil bekend maak, is dit baie moontlik dat sy nie geglo sal word nie, of dat sy selfs blameer sal word vir die gebeure.

Derdens staan die oortreder ook in 'n *opvoedingsverhouding* met die dogter. Die gesagsfigure en vertrouenspersone in die minderjarige dogter se lewe tree direk en indirek op as opvoeders. Kriel (1991:184) noem dat kinders hoofsaaklik in die gesin opgevoed word en die persone wat die opvoeding waarneem gewoonlik die ouers van die minderjarige dogter is. Die vader het dus 'n intieme opvoedingsverhouding met die minderjarige dogter, wat volgens Kriel (1991:184) gegrond is op vertroue, outoriteit en begrip. Hy is van mening dat inestuese misbruik dui op destruktiewe opvoedingsverhoudinge binne die gesin. Die vader gebruik dikwels sy opvoedersrol as rede vir die seksuele daade wat hy met die dogter pleeg en noem dat hy die dogter seksueel opvoed (Kriel 1991:160; Renvoize 1982:70).

'n Verdere faktor in die bloedskande verhouding tussen die vader en die dogter is die *ouderdom* van die dogter as die inestuese misbruik begin. Die literatuur gee verskillende sienings rondom hierdie aspek (Farell 1988:463; Hoorwitz 1983:516; Nelson 1987:18; Renvoize 1982:42-43; Ruth en Kempe 1984:53-64). Daar word gevind dat die grootste aantal slagoffers jonger is as dertien jaar wanneer die bloedskandige aktiwiteite begin (Renvoize 1982:42). Ruth en Kempe (1984:64) is van mening dat die ouderdomme van die dogters met die aanvang van die daade tussen 8 en 9 jaar is. Nelson (1987:18) weer, is van mening dat die dogters tussen 9 en 10 jaar oud is wanneer die inestuese misbruik begin. Wat egter ooreenstemmend is in die literatuur, is dat wanneer hierdie inestuese

misbruik begin het, duur dit voort (Cohen 1983:155; Hoorwitz 1983:516; Nelson 1987:18-19).

Ruth en Kempe (1984:54) en Nelson (1987:18) noem dat inestuese misbruik soms baie vroeg in die dogter se lewe begin; selfs op kleuterstadium. Daar volg dan 'n geleidelike groei in die verhouding waartydens intimiteit al meer intens raak. Soms sal die vader wag totdat die dogter 'n spesifieke ouderdom bereik voordat hy met sy dade sal begin. Renvoize (1982:28) noem 'n voorbeeld van hierdie gedrag by die dader:

"...it started with her when she was nine. And the reason she came to me is because she has just found out that her father had been doing it to her sister (who is eleven now) for the last two years, so he started on her at nine too. The girl had always thought if she let her father go on doing it to her he'd leave her two younger sisters alone. Her real worry now is that the youngest sister is only eight and so far he's left her alone, but she's worried he'll begin on her as well when she gets nine".

Uit die voorafgaande blyk dit dat die daders met hul aktiwiteite begin wanneer die slagoffers 'n spesifieke ouderdom bereik. Sommige gevalle van bloedskande is bekend waar die slagoffer slegs etlike maande oud was (Hoorwitz 1983:516). Alhoewel die ouderdomme van die slagoffers met die aanvang van bloedskande verskil, is gevind dat hulle oorwegend jonger as dertien jaar is. Verder is vasgestel dat wanneer hierdie inestuese verhouding eers begin het, duur dit voort.

2.3 AANLEIDENDE FAKTORE TOT BLOEDSKANDE

Inestuese misbruik is nie net 'n seksuele probleem nie, maar ook 'n gesinsprobleem, en daar is ook nie net een aanleidende faktor nie (Kriel 1991:78; Farrell 1988:463).

Daar is talle aanleidende faktore en hierdie aanleidende faktore is in elke individuele geval op unieke wyse in interaksie met mekaar. Dit is belangrik vir die maatskaplike werker om kennis te dra van dié aanleidende faktore aangesien dit bydra tot beter begrip vir die oortreder.

Insestuese misbruik en die aanleidende faktore daartoe word deur verskillende vakgebiede soos die Maatskaplike Werk, Sielkunde en Opvoedkunde bestudeer. Skrywers (Barr 1988:38; Caldirolla et al 1983:313; Cohen 1983:155; Daro 1988:37-39; Farell 1988:463; Hoorwitz 1983:515-518; Kastern 1989:23-26; Kriel 1991:186-231; Nelson 1987:20-22; Renvoize 1982:70; Roberts en Lie 1989:79) verskil oor die aard, belang en invloed van aanleidende faktore van bloedskanie. Na aanleiding van hierdie skrywers se verskillende sienswyses oor bloedskanie en klassifikasies van aanleidende faktore het die navorser die aanleidende faktore ingedeel in makro-faktore en mikro-faktore. Die makro-faktore dui op daardie faktore wat in die breë gemeenskap voorkom. In die lig van die ekologiese perspektief (Spies et al 1992: 9-12) sal hierdie faktore kortliks bespreek word. Vir die doeleindes van hierdie navorsing is die mikro-faktore van groter belang omdat dit direk betrekking het op die gesin, die dader en die slagoffer.

2.3.1 Makro-faktore

Die gemeenskap waarin die vader en die minderjarige dogter hulle bevind, het 'n bepalende invloed op hul beskouings van watter seksuele gedrag as geoorloof beskou word en watter nie. 'n Seksuele verhouding tussen vader en dogter sal byvoorbeeld in sommige gemeenskappe as bloedskanie en 'n kriminele oortreding beskou word, terwyl dit in ander gemeenskappe as

voorbereiding op volwassenheid beskou sal word (Spies 1992: 10). Die gedrag tussen die vader en die minderjarige dogter binne gesinsverband word dus beïnvloed deur die gedrag wat aanvaar word in die breë gemeenskap.

Die eerste makro-faktor wat van belang is, is die van *verandering* wat plaasvind *in die sosiale lewenswyse van mense* in 'n gemeenskap. Kriel (1991:186) beskryf hierdie verandering in gemeenskappe se waardes en norme as opeenvolgende gebeure, wat oor tyd heen, bekende lewenspatrone vervang met nuwes. Aanpassing by verandering in 'n gemeenskap se waardes en norme is reeds vanaf die vroegste tye bekend aan die mens, maar die tempo van hierdie veranderinge in die 20ste eeu is skokkend vinnig. Die mens is nie te alle tye in staat om hierdie snelle veranderinge in waardes en norme effektief te hanteer en te verwerk nie. Veranderinge in gemeenskapswaardes en -norme soos byvoorbeeld die aanvaarding van pornografie word selfs as aanleidend tot vader-dogter bloedskaande beskou (Fowler 1990:A5; Kastern 1989:26; Kriel 1991:187; Nelson 1987:20). Die mens se gevoel van verlies as gevolg van sy aanpassing by die snelle ekonomiese, politieke, sosiale en religieuse veranderinge kan ook volgens Kriel (1991:187) na seksuele wanpraktyke tussen kinders en volwassenes lei. 'n Seksuele verhouding met sy minderjarige dogter kan byvoorbeeld aan 'n vader die gevoel van kontrole bied omdat hy beheer het oor dié verhouding as ook oor die veranderinge wat binne hierdie verhouding plaasvind.

'n Tweede makro-faktor wat verskeie skrywers noem is *fragmentasie van religieuse waardes* en die algemene rol van geloof in die gemeenskap (Hoorwitz 1983:516; Kriel 1991:192; Nelson 1987:21). Gedurende die middeleeue is die waardes van die samelewing sterk

beïnvloed deur tradisie, waarvan religieuse waardes die sterkste was. Die 20ste eeu word egter gekenmerk deur snelle verandering op alle terreine van die samelewing as gevolg van tegnologie. Die klem het dus verskuif van tradisionele waardes na die moderne tegnologie. Hierdie verandering kenmerk ook verhoudings omdat seksualiteit beklemtoon word terwyl die emosionele aspekte van die verhouding verwaarloos word (Kriel 1991:193). Religieuse waardes vervul derhalwe nie meer 'n dominante rol in seksuele gedrag nie. Waar die vader voorheen deur sy religieuse waardes verhoed is om 'n seksuele verhouding met sy dogter te beoefen, het dit vandag nie meer 'n onthoudende invloed op hom nie.

Derdens word *materialisme* as aanleidende faktor tot vader-dogter bloedskande deur Nelson (1987:20) en Kriel (1991:195) genoem. Materialisme het veranderinge in die gemeenskap sowel as die gesin teweeg gebring. Die rol van die vrou het verander van tuisteskepper en versorger na mede-broodwinner en beroepsvrou. Materiële druk veroorsaak dat beide die moeder en die vader minder tyd by die gesin en ook by mekaar deurbring. Die gesinsverhoudings is gevolglik nie so sterk as wat tradisioneel verwag is nie. Die voortdurende verandering in die waardesisteem bring ook verwarring teweeg. Die tradisionele waardes van die gesin het gedui op 'n werkende vader as broodwinner wat bygestaan word deur 'n vrou tuis. Die waardesisteem het egter so verander dat die vrou baie dikwels as gevolg van haar werk nie tuis is nie. Die vader se emosionele, sowel as seksuele behoeftes, word dan soms deur die minderjarige dogter vervul (Kriel 1991:195).

'n Laaste makro-faktor is *seksuele permissiwiteit*. Hier word verwys na sub-kulture waar inestuese misbruik algemeen voorkom (Kastern 1989:25), die Westerse

seksuele revolusie sedert die vyftiger jare (Kriel 1991:201), en ook die verhoogde beskikbaarheid van pornografiese lektuur (Kriel 1991:204). Dit beteken dat waarde en normes nie meer die behoudende krag uitoefen op die mens se seksuele gedrag nie. Die soeke na die maksimale seksuele ervaring lei daartoe dat waardes en norme oorboord gegooi word. Seksuele gedrag selfs in die gesin word gekenmerk deur permissiwiteit wat soms manifesteer in die inestuese misbruik van die minderjarige dogter deur die vader (Kriel 1991:200).

Die voorafgaande makro-faktore wat aanleidend kan wees tot bloedskandige gedrag het 'n invloed op alle gesinne. Daar is egter bepaalde aanleidende faktore wat betrekking het op die gesin, die dader en die slagoffer waar inestuese misbruik plaasvind. Die navorser is van mening dat die mikro-faktore van veel groter belang is as die makro-faktore.

2.3.2 Mikro-faktore

Volgens Kriel (1991:211) dui mikrofaktore op 'n konstellasie van verhoudings binne gesinsverband. Spesifieke faktore of omstandighede binne hierdie verhoudings mag daartoe aanleiding gee dat die vader hom na sy minderjarige dogter wend om sy seksuele behoeftes te bevredig. Vervolgens word gefokus op faktore binne die mikro-struktuur wat tot vader-dogter inestuese misbruik mag lei.

Die funksionering van die *huweliksverhouding* en die effek daarvan op die gesinsverhoudinge word deur verskeie navorsers as mikro-faktor geïdentifiseer (Cohen 1983:155; Daro 1988:38; Hoorwitz 1983:515; Kriel 1991:211; Renvoize 1982:100; Ruth en Kempe 1984:52). Huwelikskonflik wat nie hanteer word nie,

kan lei tot stresfaktore in die hele gesin. Kommer oor die moontlike verbrekking van die huweliksverhouding, fisiese en verbale aggressie, lei daartoe dat huweliksmaats se selfbeeld negatief beïnvloed word en dat hulle ongemaklik voel. Gevolglik is die egpaar voortdurend bekommerd oor hulself, sowel as die huwelik. Dit lei tot spanning wat veroorsaak dat elke party blywend op die verdediging is. Die vader mag veral oor-sensitief wees vir kritiek vanaf die moeder. Hierdie oor-sensitiwiteit mag daartoe lei dat die vader die moeder wantrou. Kriel (1991:212) is van mening dat spanning tussen die huweliksmaats die minderjarige dogter blootstel aan moontlike inestiese misbruik, want die vader neem sy toevlug na die dogter waar hy aanvaarding ontvang.

Jansen en Harris (1989:29) noem dat drie persone dikwels 'n eenheid vorm ten einde stres in 'n tweepersoon sisteem te verlig. In so 'n geval raak die derde party die objek van aandag. Dit kan verwys na die egpaar-subsisteem wat stres ervaar en die kind word dan as derde party betrek. Jansen en Harris (1989:29) noem verder dat hierdie situasie beskryf kan word as 'n perverse driehoek wat potensieel patologies is. Een lid van hierdie driehoek is gewoonlik van 'n ander generasie. Twee lede van verskillende generasies vorm 'n koalisie, wat deur hul ontken word, maar wat 'n patologiese situasie tot gevolg het. Hierdie situasie kan in verband gebring word met die inestiese verhouding wat bestaan tussen die vader en die minderjarige dogter. Die egpaar-subsisteem ervaar stres en die minderjarige dogter wat die party van 'n ander generasie is, word as derde party betrek deur die vader. Die inestiese verhouding tussen die vader en die minderjarige dogter, met die moeder as die derde party van die perverse driehoek, is dan die gesin se

wyse om die stresfaktore in die huwelik en die gesin te hanteer.

Die *afwesigheid, emosioneel en of fisies, van die moeder* is een van die belangrikste aanleidende faktore tot inestuese misbruik in die gesin. Kriel (1991:218) noem die volgende as voorbeeld: "Chris is a white, 40-year-old male who sexually abused his step-daughter for 4 years. The abuse started when the mother was hospitalised". Enige langtermyn ontwrigting van die fisiese verhouding van die ouersisteem plaas die minderjarige dogter in 'n risiko situasie (Barr 1988:38; Kriel 1991:24). Hierdie afwesigheid van die moeder kan daartoe bydra dat die vader nie seksueel en emosioneel bevredig word nie. Die vader mag hom dan na die minderjarige dogter wend vir beide emosionele en seksuele bevrediging. Dit kan egter ook wees dat die huwelik nie emosioneel en/of seksueel bevredigend is vir die egpaar nie en dit mag dan aanleidend wees tot inestuese misbruik.

'n Verdere aanleidende faktor is die *gesag en dissipline wat in die gesin gehandhaaf word* (Kriel 1991:218). Wanneer daar 'n te outoritêre vader in die gesin is wat totale kontrole oor die gesinslede wil uitoefen, kan dit destruktiewe gesagsgevolge hê. Hierdie destruktiewe gesagsgevolge kom tot uiting deurdat die vader sy minderjarige dogter seksueel misbruik. Die vader vind dit moeilik om liefde te betoon en om empatie te hê met iemand. Hy is koud en tree ongenaakbaar op teenoor sy huweliksmaat sowel as sy dogter. Hierdie vader forseer ander om te doen wat hy verlang. Die rol wat die vader vertolk word dus as problematies beskou.

Dit is nie slegs die vader wat probleme kan ervaar met rolvertolking nie, maar ook ander gesinslede soos die moeder. Skrywers (Hartman en Laird 1983:269; Jansen

en Harris 1988:24; Thorman 1982:16) is dit eens dat rolvertolking deur alle gesinslede van kardinale belang is by die funksionering van 'n gesin. Hartman en Laird (1983:269) noem dat die individue in die gesin se siening van hul rolle veral belangrik is, aangesien dit hul optrede binne die gesin bepaal. Die vader mag dit moontlik as deel van sy rolvertolking beskou om die minderjarige dogter seksueel op te voed deur inestuese aktiwiteite met haar te pleeg. Wanneer 'n gesinslid se siening van die rol wat hy vertolk verskil van die ander gesinslede se siening van die bepaalde rol, ontstaan konflik in die gesin. Die vader beskou dit byvoorbeeld as deel van die minderjarige dogter se rolvertolking om hom seksueel te bevredig as die moeder nie tuis is nie, terwyl die dogter dit nie as deel van haar rolvertolking ag nie.

Die egpaar se aanpassing by sosiale rolle vereis die kapasiteit om op 'n volwasse wyse te funksioneer indien generatiewe grense behou wil word. Hierdie generatiewe grense dui op die ongeskrewe reëls rakende die verskil tussen die aanvaarbare gedrag van volwassenes en kinders. So is dit aanvaarbaar dat die vader 'n aktiewe seksuele lewe sal lei, maar dit is nie aanvaarbaar rakende die minderjarige dogter nie. Indien een van die volwassenes nie die kapasiteit besit wat benodig word vir die uitkenning en deurvoer van hul sosiale rolle soos die van beskermmer en versorger nie, is die gesinsisteem in gevaar (Thorman 1982:16).

Die *posisie en rolvertolking van die slagoffer* in die gesin word ook as 'n aanleidende faktor tot vader-dogter bloedskande beskou (Cohen 1983:156; Hartman en Laird 1983:269; Hoorwitz 1983:516; Kriel 1991:228). Kriel (1991:171) noem dat die eersgebore dogter die grootste gevaar loop om by vader-dogter bloedskande betrek te word. Haar posisie as die oudste

dogter in die gesin vergroot dus die kans dat sy by inestuese misbruik betrek kan word. Die eersgebore dogter vertolk soms volwasse rolle, soos om na die jonger kinders om te sien. Die vader mag hierdie volwasse rolle wat sy vertolk interpreteer as bewys van haar volwassenheid. Die verantwoordelikhedsbesef van die minderjarige dogter is ook dikwels die faktor wat haar verhoed om die inestuese misbruik bekend te maak, aangesien die bekendmaking daartoe kan lei dat die gesin kan verbroekel. Kriel noem 'n voorbeeld wat hierdie gedrag uitbeeld:

"Ronelle was sexually abused by her father since the age of 6 years. She is the eldest of 6 children. Her father was authoritarian and also abused her physically. Fondling very quickly progressed to vaginal intercourse and when the mother was hospitalized, Ronelle took over the household responsibilities and she became his 'wife'". Nelson (1987:19) noem dat die verdeling van rolle tussen die gesinslede in die gesin waar bloedskande voorkom juis een van die redes is waarom inestuese misbruik ook so lank voortduur, aangesien die gesinslede gewoond raak aan die rolverdelings in die gesin. Dié gesin se funksionering as sisteem word dus versteur as gevolg van die genoemde aard van hul rolverdeling en rolvertolking.

Uit die literatuur (Dorfman 1988:230; Holman 1983:25; Jansen en Harris 1988:101) is gevind dat die grense betreffende die rolafbakening van 'n gesin van belang is vir die funksionering van die gesin. Grense is die reëls wat bepaal wie deelneem in watter situasie, wanneer deelgeneem word en hoe deelgeneem word (Dorfman 1988:230). Grense wat ekstrem is kan probleme in die gesin veroorsaak (Holman 1983:25). Daar is gewoonlik wel homeostase binne hierdie gesin, maar oor die grense heen, want oor-betrokkenheid by mekaar kom gewoonlik by die vader en die dogter voor. Hierteenoor is baie

sterk grense teen die gemeenskap gewoonlik 'n kenmerk van die gesin waar vader-dogter inestuese misbruik plaasvind. Die te sterk grense teen die gemeenskap en oorbetrokkenheid by mekaar is dus problematies.

Cohen (1983:155) noem dat hierdie gesin op die oog af na 'n normale, goed aangepaste gesin lyk. Ruth (1984:52) sluit aan by Cohen (1983:155) en maak onderskeid tussen die ooglopend normale gesin en die multi-probleem gesin. In die multi-probleem gesin is bloedsbande een van die disfunksies wat in die gesin voorkom, aangesien daar ook ander disfunksies soos verwaarloosing en geweld teenwoordig kan wees. Nelson (1987:81) stem hiermee saam en beskryf bloedsbande as volg, "It is a symptom of a sick, dysfunctional family with a disordered role allocation".

'n Verdere aanleidende faktor is die *seksuele atmosfeer in die gesin* (Kriel 1991:230; Renvoize 1982:105). Binne 'n gesin kan die aspekte rakende seksualiteit of totaal onderdruk word of te openbaar hanteer word. Dit veroorsaak dat of 'n onderdrukte seksuele atmosfeer in die gesin bestaan, of dat 'n oordrewe seksuele atmosfeer heers. Kriel (1991:231) noem dat beide bogenoemde situasies in die gesin aanleiding kan gee tot inestuese misbruik. 'n Te openbare seksuele atmosfeer in die gesin stel die minderjarige dogter op 'n baie jong ouderdom bekend aan seks. Sommige ouers is van mening dat die kinders so jonk as moontlik seksuele intimiteit moet ervaar en dat dit hul plig as ouers is om dit te doen. Dit hou verband met die opvoedingsverhouding wat bestaan tussen die vader en die minderjarige dogter reeds bespreek. Onderdrukking van seksualiteit in die gesin mag aanleiding gee tot 'n seksueel gefrustreerde vader. Hierdie vader wil uiting gee aan sy seksuele behoeftes, maar as gevolg van die atmosfeer in die gesin is daar 'n spanningsvolle

verhouding tussen hom en sy huweliksmaat rakende die seksuele aktiwiteite. Om hierdie rede wend die vader hom dan tot die minderjarige dogter en vind inestuese misbruik plaas. Die atmosfeer wat in die gesin heers rakende seksualiteit verhoed juis die dogter om die aktiwiteite bekend te maak, aangesien onderwerpe van 'n seksuele aard 'n taboe besprekingsonderwerp in die gesin is.

Middelmisbruik, asook *alkoholmisbruik*, mag ook 'n aanleidende faktor wees tot die seksuele atmosfeer in die gesin aangesien dit die drinker se inhibisies verminder (Hoorwitz 1983:105; Kastern 1989:24; Kriel 1991:221; Renvoize 1982:105; Roberts en Lie 1989:79). Wanneer die vader onder die invloed van alkohol of dwelmmiddels is, mag hy sy minderjarige dogter inestuees misbruik as gevolg van die vermindering van sy inhibisies. Alhoewel alkohol of dwelmmiddels die inisiërende faktore mag wees, is dit nie voldoende oorsaak vir die inestuese misbruik van die minderjarige dogter nie. Daar moet ook van die ander mikro-faktore teenwoordig wees, soos byvoorbeeld persoonlikheidsversteurings van die dader.

Persoonlikheidsversteurings van die vader word deur verskeie skrywers (Cohen 1983:155; Farell 1988:463; Kastern 1989:29; Kriel 1991:226) beskou as aanleidend tot inestuese misbruik. Kastern (1989:29) beskryf die eenskappe van die vader met persoonlikheidsversteurings. Die vader is dikwels baie skaam en dit is vir hom onmoontlik om effektiewe sosiale verhoudings te bou. Hy openbaar 'n defensiewe denkpatoon en neig om paranoïes te wees. Die vader is intensief betrokke by die minderjarige dogter se sosiale verhoudings en kontroleer haar aktiwiteite totaal. In sommige gevalle is hierdie vader ook behep met aspekte rakende seksualiteit. Kastern (1989:29-30) noem verder

dat psigopatie en psigose ook deel kan wees van die vader se problematiek. Psigopatie as persoonlikheidsversteuring kan voorkom by die vader met 'n kriminele geskiedenis. Hierdie vader word nie gebind deur die huwelik nie en is seksueel promiskuees. Hy toon egter 'n emosionele verbintenis met sy minderjarige dogter wie hy seksueel misbruik. Die voorkoms van 'n psigose kan by die vader met 'n intensiewe ego versteuring wat of organies of funksioneel van oorsprong kan wees, geïdentifiseer word.

Kriel (1991:226) maak onderskeid tussen regressie en fiksasie as oorsake vir die versteuring teenwoordig by die dader. Fiksasie dui daarop dat die dader vanaf adolesensie 'n seksuele belangstelling in kinders behou het. Regressie daarteenoor verwys na die terugkeer na seksuele belangstelling in kinders. Dit vind dikwels plaas wanneer die volwassene nie die stres van volwassenheid kan hanteer nie. Kastern (1989:30) sluit aan by Kriel (1991:226) en noem dat sommige vaders slegs oorgaan tot inestuese misbruik in periodes van uiterste stres. Die inestuese misbruik word vir hierdie vader 'n vorm van stresontlading.

Die persoonlike agtergrond van die dader, of genoem die generasie fenomeen, word deur verskeie skrywers (Caldirola et al 1983:313; Kastern 1989:24; Kriel 1991:224; Nelson 1987:20) as 'n verdere aanleidende faktor tot inestuese misbruik beskou. Die ouerlike versorging wat die dader as kind ontvang het is van belang aangesien dit as voorbeeld dien vir sy optrede as ouer. Risiko-faktore ter sprake sluit in inter-ouer konflik, ontoereikende moederlike versorging, dat die dader as kind self mishandel of misbruik is, of uit 'n gebroke ouerhuis kom. Die belewings wat die vader as

kind gehad het, beïnvloed dus sy optrede aangesien dit negatiewe emosies by hom gelaat het.

Uit die voorafgaande bespreking is dit duidelik dat verskeie faktore aanleidend kan wees tot inestuese misbruik. Vir die maatskaplike werker in die Departement van Korrektiewe Dienste wat hierdie oortreder by hulpverlening moet betrek, is dit van belang om die werklike aanleidende faktore te identifiseer, en dan aan te spreek deur middel van groepwerk. Indien hierdie aanleidende faktore nie aangespreek word nie, is die navorser van mening dat die probleem weer (moontlik in 'n ander vorm) kan manifesteer aangesien die probleem steeds bestaan.

2.4 METODES WAT DEUR DIE VADER AANGEWEND WORD OM DIE MINDERJARIGE DOGTER TE BEREIK

Vanweë 'n kind se minderjarige status kan sy nie toestemming verleen tot seksuele aktiwiteite nie. Die vader is die volwassene in die ouer-kind verhouding en hy is dus gewoonlik verantwoordelik vir die inisiëring van seksuele verkeer met sy dogter. Minderjarige dogters word as gevolg van genoemde aanleidende makro- sowel as mikro-faktore deur hul vaders uitgebuit en aangerand om seksuele aktiwiteite te pleeg. In die literatuur (Barr 1988:38; Dominelli 1989:298; Farell 1988:463; Hoorwitz 1983:516; Kastern 1989:26-27) word twee wyses bespreek hoe die vader die minderjarige dogter kan bereik.

Die eerste manier waarop die vader die slagoffer kan bereik, is deur geweldadige optrede. Die vader tree dominerend op en konfronteer die dogter direk met die seksuele aktiwiteite wat gepleeg gaan word. Die vader maak gebruik van 'n verbale dreigement, intimidasie met 'n wapen of direkte fisiese aanranding. Indien die minderjarige dogter weerstand bied tree hy aggressief

op. Dit bring mee dat die dogter uit vrees seksueel met die vader verkeer.

Die tweede manier waarop die slagoffer bereik kan word, is om die minderjarige dogter geleidelik by seksuele aktiwiteite te betrek. Die vader bou gewoonlik eers 'n nie-seksuele verhouding met die dogter op. Hierdie verhouding begin met troeteling wat al meer intiem raak met die verloop van tyd. Dominelli (1989:298) dui daarop dat die vader die gesagsverhouding met sy dogter misbruik om hierdie verhouding met die kind tot stand te bring. Die vader beloon die slagoffer dikwels deur spesiale aandag aan haar te gee by wyse van geskenke en geld. Sodoende word seksuele beheer oor haar verkry deurdat sy tot geheimhouding gedwing word.

Die rede vir die afwesigheid van geweld is dikwels omdat die kanse vir die ontdekking van die inestiese misbruik groter is wanneer geweld gebruik word. Visuele merke wat toegeskryf kan word aan gewelddadige hantering kan lei tot ondersoek na die oorsprong daarvan (Edsel et al 1984:44). 'n Verdere rede vir die afwesigheid van geweld sluit aan by die bespreking van die dogter se besondere verhouding met die vader. Die minderjarige dogter se afhanklikheid van die vader se fisiese, materiële en morele dominansie lei tot die afwesigheid van geweld (Edsel et al 1984:44), aangesien sy vir haar basiese lewensbehoeftes van hom afhanklik is. Vervolgens sal aandag geskenk word aan die aktiwiteite wat die vader met die slagoffer pleeg nadat hy haar wel bereik het.

2.5 VORME VAN SEKSUELE MISBRUIK VAN MINDERJARIGE DOGTERS

'n Wye reeks van gedrag wat verskil in intensiteit kom voor by die seksuele misbruik van kinders. Die

verskillende vorme van seksuele misbruik van die minderjarige dogter sal bespreek word aan die hand van verskeie beskouings verkry uit die literatuur (Caldirolla et al 1983:316; Farell 1988:463; Kastern 1989:21-23; Kriel 1991:22; Renvoize 1982:27; Roberts en Lie 1989:79; Ruth en Kempe 1984:64). Die minder intense oortredings (Kastern 1989:21; Roberts en Lie 1989:79) sal slegs kortliks genoem word aangesien die oortreder wat in die gevangenis is, se misdaadintensiteit hoër moet wees om gevangenstraf as vonnisopsie te beleef. Hierdie minder intense seksuele oortredings is egter ook van belang aangesien dit dikwels lei tot die meer ernstige vorme van seksuele misbruik van minderjarige dogters.

Naaktheid is die eerste vorm van seksuele misbruik van 'n minderjarige dogter en geskied wanneer die vader ongekleed voor die dogter in die huis rondloop. Ontbloting vind plaas wanneer die vader hom voor die kind ontbloot. Die vader voer hierdie daad gewoonlik uit wanneer hy en die dogter alleen is. Die laaste vorm van seksuele misbruik wat as minder intensief beskou word, is die betragting van die dogter. Betragting dui op die heimlike of openlike toekyk as die dogter ontklee, bad, urineer of ontlas (Kastern 1989:21). Die meer intensiewe vorme van inestuese misbruik word vervolgens bespreek.

Die inestuese misbruik begin gewoonlik met betasting en raak oor tyd heen meer intiem totdat geslagsgemeenskap uiteindelik plaasvind (Farell 1988:463; Ruth en Kempe 1984:64). 'n Voorbeeld van 'n slagoffer se beskouing word deur Ruth en Kempe (1984:64) beskryf, "...Jeanie, told her teacher about the fact that her father had been sexually involved with her since she was seven years of age. First by genital fondling and mutal masturbation, then by oral sex,

followed at age ten by sexual intercourse which she found painful and worrisome".

Die eerste vorm van misbruik is dus betasting. Dit sal die betasting van die minderjarige kind se liggaam behels. Die vader mag ook die dogter dwing om sy liggaam te betas. Roberts en Lie (1989:78-79) het bevind dat betasting die mees algemene vorm van seksuele misbruik van kinders is.

Die tweede vorm van seksuele misbruik van die minderjarige dogter is masturbasie (Kastern 1989:21). Dit kan eerstens die vorm aanneem van masturbasie deur die vader in die teenwoordigheid van die dogter. Die vader kan egter ook die dogter dwing om te masturbeer terwyl hy toekyk. Ook kan die vader en die dogter gelykertyd masturbeer en mekaar waarneem. Die laaste vorm van masturbasie is wanneer die vader en die dogter mekaar masturbeer.

Derdens is digitale penetrasie ook 'n vorm van seksuele misbruik deur die vader. Dit vind plaas wanneer die vader die liggaamsopeninge van die minderjarige dogter penetreer met behulp van 'n vreemde voorwerp of vinger. Dit sluit nie geslagsgemeenskap in nie.

Geslagsgemeenskap, of poging tot geslagsgemeenskap, is die laaste en mees intieme vorm van seksuele misbruik van die minderjarige dogter deur die vader. Die vader poog of slaag daarin om die dogter te dwing om geslagsgemeenskap met hom te hê (Kastern 1989:21).

2.6 SAMEVATTING

Hierdie hoofstuk is gewy aan die kenmerkende verhouding van die betrokke partye en die daade wat gepleeg word. In die bespreking van die besondere

verhouding van die vader tot die dogter is veral klem gelê op die vertrouensverhouding, magsverhouding, en die opvoedingsverhouding. Bloedskande dui op die misbruik van hierdie verhoudinge deur die vader van die dogter.

Daar is ook vasgestel dat die ouderdom van die slagoffer 'n rol kan speel van wanneer die dader sal begin met die inestuese misbruik. In ander gevalle weer het die dader nie 'n spesifieke voorkeur rakende die ouderdom van die slagoffer nie.

Betreffende aanleidende faktore van bloedskande, is klem gelê op verskillende vakgebiede en verskillende beskouings. Onderskeid is gemaak tussen makro-faktore en mikro-faktore. Die mikro-faktore soos die huweliksverhouding, gesinsfunksionering, middelmisbruik, generasie-fenomeen en persoonlikheidsversteurings van die vader is veral van belang vir hierdie navorsing.

Daar is twee basiese metodes wat die daders aanwend om die slagoffers by inestuese misbruik te betrek, naamlik gewelddadige optrede en die geleidelike betrekking by die seksuele aktiwiteite. Vorme van dade wat die dader met die kind pleeg wat vir hierdie navorsing van belang is, is betasting, masturbasie, digitale penetrasie en geslagtelike gemeenskap of poging tot geslagtelike gemeenskap. Die volgende hoofstuk sal gewy word aan die kenmerkende eienskappe van die oortreder.

HOOFSTUK 3

KENMERKENDE EIENSKAPPE VAN DIE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

3.1 INLEIDING

Die vader wat bloedskande as misdaad gepleeg het, het bepaalde kenmerkende eienskappe. Hierdie kenmerke sluit emosionele onvolwassenheid, geestelik ongebalanseerdheid en onsekerheid in. Daar word onderskei tussen die gewelddadige oortreder en die ingetoë oortreder. Die kenmerkende gedrag van inestuese misbruik van albei tipe oortreders word ook geïdentifiseer.

In hierdie hoofstuk word vervolgens aandag gegee aan die kenmerkende eienskappe van die oortreder, asook aan die oortreder se siening van die inestuese misbruik. Verder sal rasionalisasie deur die oortreders en mites rakende die oortreders ook aandag geniet.

3.2 KLASSIFIKASIE VAN DIE TIPE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Uit 'n ontleding van die literatuur (Criville 1987:19; Fowler 1990:A9; Hoorwitz 1983:515; Dominelli 1989:298; Kastern 1989:23, 106; Kriel 1991:155-157; Nelson 1987:3-6; Renvoize 1982:82-87; Ruth en Kempe 1984:49-54; Sexual Abuse 1988:14) is dit duidelik dat die oortreders van vader-dogter bloedskande verskeie kenmerkende eienskappe besit.

Alhoewel daar verskeie bepaalde karaktertrekke, soos depressiwiteit, afhanklikheid en onverantwoordelikheid

is wat kenmerkend is van die oortreder van vader-dogter bloedskande, kan hierdie oortreders in twee sub-groepe verdeel word. Vir die doel van hierdie studie word onderskei tussen die gewelddadige oortreder en die ingetoë oortreder.

3.2.1 Die gewelddadige oortreder

Verskeie skrywers (Dominelli 1989:298; Fowler 1990:A9; Hoorwitz 1983 515; Kastern 1989:23; Kriel 1991:157; Renvoize 1982:77) beskryf die kenmerke van die oortreder van vader-dogter bloedskande wat gewelddadig optree.

Hierdie vader word dikwels nie deur persone buite gesinsverband as gewelddadig of selfs as aggressief beskou nie. Die rede hiervoor is omdat hy sy aggressie, of gewelddadigheid meestal onderdruk wanneer hy buite die gesinsisteem optree. Hy tree egter gewelddadig op binne die gesinsisteem omdat dit deel van sy persoonlike karaktertrekke is (Renvoize 1982:79; Fowler 1990:A9).

Dié oortreder gebruik ook geweld om die inestuese verhouding met die dogter tot stand te bring. Om hierdie doel te bereik, gebruik die oortreder onder andere dreigemente, afpersing en sosiale isolasie. Die vader kan van 'n verbale dreigement soos byvoorbeeld: "doen wat ek sê en jy sal nie seerkry nie", gebruik maak. Intimidasie met 'n wapen, byvoorbeeld 'n mes, kan ook gebruik word om die dogter mee te dreig (Kastern 1989:27). Afpersing kan die vorm aanneem dat die vader die dogter kan ontnem van bepaalde voorregte soos byvoorbeeld sakgeld of om televisie te kyk. Sosiale isolasie word bewerkstellig deurdat die dogter nie aan buitemuurse aktiwiteite mag deelneem nie, nie by vriende mag gaan kuier nie, en ook nie vriende tuis

mag ontvang nie. Die dogter neem dan gewoonlik deel aan die inestuese aktiwiteite uit vrees vir haar vader. Nelson (1987:3) gee die volgende voorbeeld van 'n slagoffer se belewing van hierdie inestuese aktiwiteite van die gewelddadige oortreder:

"My dad said that if I told my mother he would kill me...it hurt, I remember crying; I did not understand what he was doing...most of the time I would just feel powerless and cry. I would just be there and hope it would hurry and be over. At night when he came in, I would crawl really close to the wall...I actually believed (that if I did) he would not be able to touch me. But he always got to me".

Die gewelddadige oortreder is die dominante lid in die gesin en hy geniet die magposisie waarin hy verkeer in die gesinsopset. Hy poog dikwels direk om die ander gesinslede hulpeloos en afhanklik te hou (Hoorwitz 1983:515; Dominelli 1989:298) ten einde sy magposisie in die gesin te behou. Hy sal byvoorbeeld nie die dogter toelaat om 'n eie inkomste te verdien deur naweek-werk te verrig nie. Ook sal hy moontlik sy eggenote dwing om huisvrou te wees en haar nie toelaat om te werk nie. Die eggenote se afhanklikheid bring egter dikwels verdere aggressie en woede by hom teweeg. As gevolg van haar hulpeloosheid en sy gepaardgaande woede onttrek hy hom dikwels van haar en wend hom seksueel en selfs emosioneel na die dogter. Die feit dat hy hom seksueel onttrek van sy eggenote en wend na sy dogter vir seksuele en emosionele bevrediging is 'n aanduiding van sy woede teenoor sy vrou, maar dit is ook 'n bewys van sy soeke na erkenning as eggenoot en man. Hierdie persoon moet voortdurend bewus wees van sy gesagsposisie in die gesinsopset om hom te verseker van sy mag as man (Dominelli 1989:298; Fowler 1990:A11; Kriel

1991:157). Deur hom na die dogter te wend, verkry hy weer die erkenning as die gesagsfiguur.

Die oortreder ervaar wel skuldgevoelens oor die abnormale situasie wat in sy gesin heers. Hierdie skuldgevoelens laat die oortreder magteloos voel. Die gevoel van magteloosheid en hulpeloosheid veroorsaak stres by die oortreder. Om hierdie gevoelens te oorkom moet hy homself weer bewus maak van sy eie mag; hy wend hom gevolglik weer seksueel na die dogter. Hoorwitz (1983:516) noem dat hierdie seksuele misbruik van die dogter gesien kan word as 'n stresverwante regressie van 'n normale seksuele ontwikkeling. Kriel (1991:163) verskil egter van hierdie siening en noem dat die oortreders min berou toon wanneer hierdie gebeure aan die lig kom. Hy meen dat sommige van die vaders selfs voort gaan met die inestuese gedrag as gevolg van die mag, opwinding en gebrek aan emosionele eise wat hierdie verhouding aan hom bied. Volgens Kriel (1991:163) kan hierdie gebrek aan berou toegeskryf word aan die oortreder se onvermoë om die verantwoordelikheid van volwassenheid te aanvaar.

Hierdie vaders laat nie die inestuese verhouding begin met vertroeteling nie en dit ontwikkel nie met die verloop van tyd in terme van intimiteit nie. Die vader sal selfs van geweld gebruik maak om die dogter te verkrag (Fowler 1990:A9; Kastern 1989:27). Die vader kom dus in die gesin voor as 'n outoritêre patriarg (Kriel 1991:157). Hy kan egter nie self outoriteit verdra nie, en wil die erkenning van sy eie mag ervaar. Kriel (1991:158) noem dan hierdie misdaad; "Power through sex".

Verskeie skrywers (Fowler 1990:A6; Kriel 1991:156; Nelson 1987:3; Renvoize 1982:79) is van mening dat alkoholmisbruik en inestuese misbruik in verband met

mekaar gebring kan word. Die vader sal dikwels slegs die seksuele gedrag teenoor die dogter openbaar wanneer hy onder die invloed van alkohol is. Alkoholmisbruik bied aan die vader 'n ontsnapping van die werklikheid waarmee hy nie tevrede is nie. Die misbruik van alkohol bied vir die vader plesier, iets wat hy andersins min ervaar as gevolg van sy negatiewe verhouding met sy gesinslede. Alkoholmisbruik op sig self word nie deur Kriel (1991:222) beskou as 'n oorsaaklike faktor vir inestuese misbruik nie, maar wel as aanleidende faktor aangesien dit 'n inhiberende uitwerking op die vader het en dit die invloed van sy waardes en normes verlaag. Volgens Renvoize (1982:80) is tiranie en aggressie wat slegs getoon word wanneer die vader onder die invloed van alkohol is, nie vreemde gedrag vir die persoon wat 'n behoefte aan mag het nie.

3.2.2 Die ingetoë oortreder

Die kenmerke van die ingetoë oortreder word deur verskeie skrywers (Cohen 1983:154; Cowburn 1989:15; Kastern 1989:27; Ruth 1984:49; Spies 1986:164) beskryf. Hierdie oortreder maak baie min, indien ooit, gebruik van geweld om die inestuese verhouding te inisieer of te laat voortduur. Die inestuese verhouding begin op 'n liefdevolle wyse. Die oortreder sal die slagoffer vertroetel en stelselmatig, met verloop van tyd, sal hierdie verhouding meer intiem raak. Die verhouding groei om later 'n volle vader-dogter bloedskandige verhouding te raak.

In teenstelling met die gewelddadige oortreder is hierdie dader dikwels self die party wat emosioneel baie afhanklik is van sy eggenote en/of sy dogter (Kastern 1989:23; Kriel 1991:155). Hy is baie dikwels emosioneel en ook finansieel afhanklik van 'n dominante eggenote. Hy verwag dan van haar om hom te versorg

en te vertroetel; soos 'n moeder haar seun vertroetel. Die vrou verloor gevolglik dikwels belangstelling in die man en dit is dan wanneer die dader hom emosioneel en seksueel na die dogter wend. Die man wil dus slegs sy eie emosionele behoeftes bevredig (Hoorwitz 1983:515). Die vader se eie emosionele behoeftes is van kardinale belang, en die van die dogter word nie in ag geneem nie.

Die vader romantiseer dikwels die dogter of hy sal selfs verliefdheid op die dogter openbaar. Hierdie verliefdheid is egter 'n adolessente verliefdheid waar sy eie behoeftesvoorkeur geniet en nie die behoeftes van die geliefde nie. Die dader is dikwels onbewus van die slagoffer as 'n persoon, want net die geromantiseerde beeld van die dogter is van belang. Renvoize (1982:83) noem die volgende voorbeeld wat die vader se belewing goed beskryf:

"When I finally realized I was screwing my own daughter and that I was her father and that I should not be doing this, I looked at her and all of a sudden I realized that she had acne on her face. I do not know how to explain it, but in all the time I had never noticed it. Not once. I had seen her just as a beautiful girl, not as a wife or a mother or anything, but as a very desirable, beautiful girl".

Die ingetoë oortreder ervaar ook dikwels probleme met die verbalisering van sy behoeftes (Kriel 1991:155). Die vader vind dit baie moeilik om sy behoeftes en gevoelens met die lede van sy gesin, en ook met persone buite sy gesin te bespreek. Die vader wend hom dan tot die dogter en deur seksueel met haar te verkeer bevredig hy sy behoefte aan emosionele en seksuele nabyheid.

Wanneer die inestuese oortreder deur die maatskaplike werker gevisualiseer word, word daar gedink aan 'n groot sterk man wat sy eie dogter mishandel. Renvoize (1982:77) noem dat mishandeling in die minderheid van gevalle voorkom. 'n Man hoef nie groot en sterk te wees om 'n meisie jare jonger as hyself en totaal in sy sorg, te domineer nie. Teen die tyd dat sy opgegroeï het, het 'n volskaalse bloedskandige verhouding al ontwikkel. Hierdie tipe oortreder van vader-dogter bloedskande maak dus staat op die verhouding wat oor tyd heen tussen hom en die dogter ontwikkel.

3.3 KARAKTERTREKKE VAN DIE OORTREDER

Vader-dogter inestuese misbruik kom in alle klasse van die samelewing voor (Nelson 1987:3; Renvoize 1982:84). Dit bring mee dat persone vanuit alle beroepsgroepe ingesluit kan word as oortreders. Die beskrywings wat in die literatuur (Cohen 1983:154; Cowburn 1989:15; Criville 1987:19; Fowler 1990:A9-A11; Hoorwitz 1983:515-516; Kastern 1989:23;106; Kriel 1991:153-157; Nelson 1987:3-6; Renvoize 1982:77-85; Ruth 1984:49-54; Sexual Abuse 1988:14) van die oortreders gegee word, dui verskeie karaktertrekke aan. Dit is moeilik om 'n waterdigte beskrywing te gee van die oortreders aangesien hulle uit verskillende klasse in die samelewing kom. Verder moet die individualiteit van elke persoon ook in ag geneem word aangesien elke vader uniek is. Aan die hand van die genoemde literatuur word vervolgens verskeie karaktertrekke bespreek wat op unieke wyse in interaksie kan wees by die oortreder.

3.3.1 Onopgeloste innerlike konflikte uit die verlede

Skrywers (Criville 1987:18-20; Frenken 1989:762; Fowler 1990:A7; Jansen en Harris 1988:93;) is dit eens dat die agtergrondsgegewens van die oortreder nie buite

rekening gelaat kan word nie, al word daar gefokus op die huidige gebeure. Die oortreder se verlede word dikwels gekenmerk deur fisiese verwaarloosing, fisiese of seksuele misbruik deur een of albei ouers, emosionele deprivasie (Kriel 1991:153) en ook verwerping deur die moeder en of die vader (Fowler 1991:A10). 'n Oortreder wat hierdie ervaring beleef het, trou dikwels sonder dat hierdie innerlike konflikte opgelos is. Hy wil met 'n vrou trou wat soos sy moeder is, maar hou dan nie daarvan dat sy wel soos sy moeder is nie. As die vrou dan nie in sy emosionele behoeftes kan voorsien nie, ervaar hy weer verwerping (Hoorwitz 1983:515; Kriel 1991:154). Die dader se optrede word dus beïnvloed deur die onopgeloste innerlike konflikte uit sy verlede. Die vader is byvoorbeeld as kind deur sy ouers afgeskeep en hy het verwerp gevoel. Hierdie gevoel van verwerping het die vader nog nie verwerk of aanvaar nie. Wanneer die vader se eggenote te min aandag aan hom gee, sal hy weer voel dat hy verwerp word. As hy die verwaarloosing in sy kinderjare verstaan en emosioneel verwerk het, sou hy nie noodwendig die min aandag wat sy vrou aan hom gee as verwerping ervaar het nie.

Criville (1987:18-19) gaan verder met die bespreking oor onopgeloste innerlike konflikte en noem dat die geboorte van sy eie kind 'n trauma veroorsaak vir die oortreder. Hierdie kind vertolk 'n dubbele rol in die oë van die oortreder. Die kind vertolk eerstens die rol van die kind wat hy (oortreder) was. Tweedens vertolk die kind ook die rol van die ouerfiguur uit die oortreder se verlede. Criville (1987:18) verduidelik dat die kind dan alternatiewelik die slagoffer en die tormentor is. Die oortreder kry dan deur sy eie kind die geleentheid om sy verhouding met sy ouers te herleef. Criville (1987:19) beskryf die invloed van onopgeloste innerlike konflikte as volg, "The aggressiveness of an abusive

parent is actually directed not against someone else's body, but against one that is somehow part of himself. It is himself that the parent abuses". Dit is dus duidelik dat die invloed van onopgeloste innerlike konflikte baie sterk kan wees.

3.3.2 Rolvertolking deur die oortreder

Rolvertolking is reeds bespreek as mikrofaktor wat kan aanleiding gee tot vader-dogter bloedskaande. Vanuit die literatuur (Dominelli 1989:298; Kriel 1991:54; Nelson 1987:6; Renvoize 1982:79) is dit duidelik dat die foutiewe of onvoldoende vertolking van sy rolle as vader en eggenoot van die algemeenste kenmerke van die oortreder is. Dit kom voor asof die oortreder probleme ervaar met die vertolking van sy rolle in die gesinsisteem. Dominelli (1989:298) noem dat die oortreder sy rol as vader misbruik om sy eie behoeftes te bevredig, tot nadeel van diegene vir wie hy eintlik verantwoordelik is as die vaderfiguur in die gesin. Die vader misbruik sy rol as gesaghebber ten einde die dogter te dwing om met hom seksueel te verkeer sonder dat hy aan die gevolge van sy optrede dink. Die verhouding wat bestaan tussen die vader en die dogter, soos bespreek in Hoofstuk 2, maak dit vir hom moontlik om hierdie rolle - vertroueling, gesaghebber en beskermmer - te misbruik ten einde met haar seksueel te verkeer. Kriel (1991:154) spreek hom selfs verder uit oor die rolvertolking van hierdie oortreder en noem dat hy nie die rol van vader vertolk vir sy kinders nie, en ook nie die rol van eggenoot vir sy eggenote nie. Die vader wend hom na die dogter vir emosionele en ook seksuele bevrediging en sodoende verwaarloos hy sy verhouding met sy vrou en vertolk hy nie sy rolle as eggenoot teenoor haar nie.

Nelson (1987:6) is van mening dat die tradisionele siening van die rolle van die vader tot die uiterste geneem word met die pleeg van bloedskande. Hy noem dat die familieleden van die vader beskou word as sy eiendom en dat seks gesien word as van die dienste wat gelewer moet word. Dit is egter duidelik dat die oortreder die vertolking van sy rolle as vader nie suksesvol uitvoer nie.

3.3.3 Afhanklikheid en onverantwoordelikheid

Die oortreders word dikwels beskou as afhanklike mans (Hoorwitz 1983:515; Kastern 1989:23; Kriel 1991:155). Hulle is veral emosioneel afhanklik van hulle eggenote en van hul gesinslede. Dit is opvallend dat hierdie vaders, wat harde werkers is, meestal nie vriende maak by die werk nie. Wanneer hulle klaar gewerk het gaan hulle reguit huis toe (Renvoize 1982:83). Hierdie emosionele en seksuele afhanklikheid van sy gesinslede lei daartoe dat die oortreder baie besitlik is oor sy vrou en kinders. Hy is nie bereid om sy eggenote of sy dogter emosioneel of seksueel met 'n ander persoon te deel nie. Hy poog gevolglik dikwels om sy gesin te isoleer van die gemeenskap (Fowler 1990:A10). Soos reeds bespreek, is die isolasie van die dogter ook dikwels die wyse waarop die vader seksuele misbruik bewerkstellig.

Die vader is gewoonlik baie afhanklik van sy gesin vir erkenning en is ook dikwels emosioneel afhanklik van sy vrou (Hoorwitz 1983:515) vir vertroeteling. Wanneer sy dit egter nie doen nie ervaar hy dit as verwerping. Die oortreder is derhalwe voortdurend op soek na erkenning en emosionele bevrediging en wil afhanklikheid van sy gesinslede behou aangesien hy van mening is dat hy dit verkry deur die inestuese verhouding met sy dogter.

3.3.4 Depressiwiteit

Die oortreders sien hulself dikwels as die slagoffers van hul ongelukkige gesinsomstandighede (Kriel 1991:156). Die vader bejammer homself omdat sy eggenote koud en gevoelloos is en beskou haar as die skuldige party. As sy meer liefdevol was en belangstelling in hom getoon het, sou dit nie vir hom nodig gewees het om hom na sy dogter te wend vir seksuele bevrediging nie. Die vader bejammer homself oor die omstandighede waarin hy hom bevind, en voel gevolglik geïsoleerd en alleen. Gevolglik raak hulle dikwels depressief en het ook dikwels 'n lae selfbeeld (Fowler 1990:A10; Kasterrn 1989:106; Kriel 1991:156). Die vader beskou homself as 'n hulpelose slagoffer van eksterne magte en omstandighede. Hy beskou homself nie as die persoon in beheer van sy dade nie. Wanneer hy byvoorbeeld afgedank word, sal hy dit beskou as die wêreld wat teen hom is en ook dadelik dink dat sy gesinslede teen hom is. Hy het gevolglik voortdurend die soeke na emosionele bevrediging en erkenning. Wanneer hy die minderjarige dogter betrek by inestuese aktiwiteite bevredig hy sy emosionele behoeftes en ervaar hy ook nie die druk en hoë verwagtinge van 'n verhouding met 'n volwasse vrou nie (Kriel 1991:156).

Hierdie gevoelens van selfbejammering en onvermoë is dan ook soms oorsaaklike faktore van middelmisbruik. Die vader misbruik alkohol of ander afhanklikheidsvormende middels ten einde die genoemde gevoelens van bejammering en alleenheid te hanteer. Middelmisbruik lei egter tot die verlaging van inhibisies en kan soos bespreek by aanleidende faktore, lei tot inestuese misbruik van die minderjarige dogter. Alkoholmisbruik (Cohen 1983:154; Nelson 1987:3) en dwelmmisbruik kom gereeld voor in die optrede van

hierdie oortreders. Renvoize (1982:79) noem dat minstens een derde van alle bloedskandige oortreders alkohol misbruik.

3.3.5 Emosionele onvolwassenheid

Hierdie oortreders wil nie net hul seksuele behoeftes bevredig deur die inestuese aktiwiteite nie, maar ook hul emosionele behoeftes (Kriel 1991:156). Onvolwassenheid is 'n kenmerk van hierdie oortreders (Criville 1987:19; Kastern 1989:106; Renvoize 1982:83). Renvoize (1982:82) skets die inestuese vader as 'n man met seksuele ervaring van tussen drie en vyftien jaar, wat bang is vir volwasse vroue omdat hy nie met hulle op emosionele of seksuele wyse kan identifiseer nie, en nie die verantwoordelikheid vir sy seksuele aktiwiteite kan of wil aanvaar nie.

Hierdie kombinasie van volwasse seksuele behoeftes en onvolwasse emosionele behoeftes is baie verwarrend vir die persoon met wie dit gebeur, aangesien hy herhaaldelik dade pleeg waaroor hy na die tyd baie spyt is, maar wat tog weer en weer gebeur. Sy onderliggende stres vererger egter net wanneer hy dan dade pleeg waaroor hy na die tyd baie spyt is (Renvoize 1982:83). Die sosiale funksionering van die oortreder as volwasse denker word bevraagteken deur sy seksuele optrede. Criville (1987:19) maak die volgende stelling oor hierdie oortreding, "...child abuse can be considered as the manifestation of the parent's mental functioning". Die emosionele stabiliteit en die volwassenheid van die oortreder van vader-dogter bloedskande word dus bevraagteken a.g.v. sy seksuele verhouding met sy dogter.

3.3.6 Opvoedkundige kwalifikasies en beroepsbeoefening

Renvoize (1982:84) noem dat daar groot verskille is in die opvoedkundige kwalifikasies van hierdie persone. Party beskik oor baie min opvoedkundige kwalifikasies terwyl van die ander hoogs geleerd is. Sommige van hierdie oortreders is dan ook baie harde werkers terwyl ander 'n swak werksrekord en finansiële afhanklikheid openbaar. Nelson (1987:3) sluit hierby aan en noem dat inestuese misbruik in alle klasse van die samelewing voorkom. Die opvoedkundige peil van die oortreders verskil gevolglik baie en kan daar nie na hierdie oortreders as ongeletterde werkloses verwys word nie.

3.3.7 Ouderdom

Oor die gemiddelde ouderdomme van die oortreders van vader-dogter bloedskande bestaan verskillende menings. Renvoize (1982:85) noem dat die gemiddelde ouderdom van hierdie oortreders tussen 35 en 49 jaar is. In teenstelling hiermee noem Kriel (1991:155) dat die oortreders gewoonlik in hul dertigerjare is. Nelson (1987:79) weer is van mening dat die oortreders se gemiddelde ouderdomme tussen 28 en 45 jaar is. Die gemiddelde ouderdomme van die oortreders wissel dus na aanleiding van die genoemde skrywers tussen 31 en 44 jaar. Dit is gewoonlik die ouderdom wat die gemiddelde vader het wanneer sy kinders die tiener en adolessente fases beleef. Holman (1983:46) noem spesifiek dat die vader in sy rol as ouer van tieners belangstelling behoort te toon in die kind se ontwikkeling en ook te let op handhawing van balans tussen vryheid en emansipering van die tieners. Die bloedskandige vader wat hierdie lewensfase bereik, vervul nie die verwagte rol as vader nie aangesien hy nie die dogter die geleentheid bied tot groei na volwassenheid en emansipering as individu nie.

3.3.8 Geloofsoortuiging

Die gesinne waarin hierdie oortreding plaasvind, blyk voorkeur te gee aan georganiseerde godsdiens beoefening (Renvoize 1982:86). Dit wil dikwels voorkom asof hulle meer aktief is rondom godsdiens as ander gesinne (Renvoize 1982:86). Soos reeds genoem is die inestuese vader baie dikwels emosioneel afhanklik van ander persone. Die struktuur van georganiseerde godsdiens bied aan die vader 'n vorm van bestendigheid in sy lewe waarvan hy emosioneel afhanklik kan wees sonder om te vrees dat dit skielik sal verander of hom sal verlaat. Dit kan dus ook sy emosionele afhanklikheidsgevoel versterk omdat hy deur sy godsdiensbeoefening 'n mate van emosionele afhanklikheid kan openbaar.

3.3.9 Seksuele opvoeding

Skrywers (Frenken 1989:762; Moroson en McInnis 1983:68; Renvoize 1982:86) noem dat die oortreders dikwels uit gesinne kom waar seksualiteit 'n verbode besprekingsonderwerp was. Min, indien enige, seksuele opvoeding is ontvang. Die effek hiervan op die oortreder is dikwels dat hy seksuele verkeer as verbode of sondige aktiwiteit beskou. As gevolg van die feit dat die vader seksuele verkeer as sondig beskou, is daar nie volgens hom verskil tussen seksuele verkeer met sy eggenote en seksuele verkeer met sy minderjarige dogter nie (Renvoize 1982:86). Enige vorm van seksuele verkeer word deur hierdie vader as verbode beskou.

Hierteenoor noem Fowler (1990:A11) dat dit soms gevind word dat die oortreder beheb is met seksuele aangeleenthede. Die vader beskryf dikwels die aangename gevoel wat hy ervaar terwyl hy sy dogter inestuees misbruik as die rede vir die seksuele

misbruik van sy minderjarige dogter. Hierdie aangename ervaring verhoog die vader se selftevreedenheid. Die inestuese misbruik lei tot verskillende gevoelens by die vader wat insluit 'n gevoel van kontrole, ontspanning en seksuele ontlading. Die behepthed met seks het dus nie noodwendig te make met die seksuele ervaring nie, maar wel met die spesifieke behoefte wat die vader daardeur bevredig (Fowler 1990:A11). Hierdie behoefte wat die vader wil bevredig deur die seksuele misbruik van sy minderjarige dogter kan seksueel van aard wees, maar ook emosioneel van aard, soos in die geval van die soeke na kontrole.

3.3.10 Kompulsiewe optrede

Kastern (1989:106) en Renvoize (1982:87) noem albei dat die dader inestuees optree sonder om aan die gevolge van die inestuese daad te dink. Inestuese optrede van die dader is dikwels kompulsief. Hy pleeg die inestuese daad en voel na die tyd spyt daarvoor. Hy onderneem om dit nooit weer te doen nie, maar doen dit weer. Fowler (1990:A11) noem dat die vader ten tye van die inestuese misbruik nie sy minderjarige dogter as 'n persoon beskou nie, maar as 'n objek waardeur hy sy spesifieke behoeftes kan bevredig. Hy noem verder dat die vader nie buite die konteks van seksuele misbruik die minderjarige dogter as objek beskou nie; vandaar die skuldgevoelens na die inestuese misbruik. Die vader se seksuele drange en emosionele behoeftes geniet egter voorkeur en wanneer hy hierdie behoeftes wil bevredig, ervaar hy die minderjarige dogter as objek waardeur hy hierdie emosionele en seksuele behoeftes kan bevredig (Fowler 1990:A11).

Kastern (1989:106) is van mening dat die oortreder nie insig het in die effek wat die seksuele daad op die minderjarige dogter het nie. Die vader is so ingestel op

sy eie behoeftebevrediging dat hy nie die minderjarige dogter se ervaring van die inestuese misbruik besef nie. Kriel (1991:162) noem dat bloedskandige gedrag verslawend is. Hy verduidelik dat dit vir die vader baie moeilik is om hierdie gedrag te staak as dit eers begin het. Die vader kan nie weer terug beweeg na sy tradisionele rolvertolking as vader nie aangesien die mag en opwinding wat hierdie inestuese verhouding bied, verslawend is. Die gebrekkige emosionele eise wat hierdie verhouding aan die vader stel bevorder die instandhouding van hierdie inestuese gedrag, want die vader ervaar die bevrediging van sy emosionele en seksuele behoeftes sonder dat emosionele of seksuele eise aan hom gestel word.

3.3.11 Waardes

Renvoize (1982:88) bespreek die rol wat die waardes van die betrokke partye speel in die pleeg van bloedskande. 'n Deel van die probleem lê in die verskillende waardes wat mans en vrouens koppel aan seks. Mans se waardebeoordeling aan seks is meer op die daad gerig, terwyl vrouens meer op die romantiese konteks fokus. Vroue het ook meer ondervinding as mans om binne 'n nie-seksuele konteks ander mense aan te raak. Vrouens soengroet mekaar meer, hulle omhels maklik 'n ander persoon spontaan en vrouens het meer direkte fisiese kontak met kinders. Die vrou heg nie noodwendig 'n seksuele konnotasie aan aanraking nie, terwyl aanraking en seksuele verleer volgens mans dikwels verband hou met mekaar (Renvoize 1982:89).

3.4 MITES RONDOM DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Die oortreders van hierdie misdaad word nie slegs deur die samelewing verwerp nie, maar talle mites oor hierdie persone bestaan. Hierdie mites is oor die

algemeen die samelewing se manier om mense se gedrag te probeer verstaan. Sommige van die meer algemene mites oor vader-dogter bloedskande word aan die hand van literatuur (Fowler 1990:A7; Kriel 1991:91; Nelson 1987:75-83; Renvoize 1982:70; Sexual Abuse 1988:12) bespreek.

3.4.1 Die oortreder het 'n afwyking

Die samelewing aanvaar dat verskeie afwykings die rede vir die oortreder se optrede mag wees. Afwykings wat die samelewing aanvaar, is onder andere onbewuste homoseksuele behoeftes, ongeïnhibeerde heteroseksuele drange, imbesieie en alkoholiste. Daar word aanvaar dat die oortreder versteurd moet wees om so 'n misdaad te kan pleeg. Nelson (1987:75) stel dit as volg: "I mean, there has got to be something wrong or ill about a father who does that sort of thing to his daughter". Nelson (1987:75) huldig die mening dat sommige oortreders wel 'n vorm van 'n afwyking kan openbaar, maar bevraagteken dit of dit die hooforsaak vir die man se optrede kan wees. Alle persone met afwykings pleeg nie bloedskande met hul minderjarige dogters nie. Ook het alle oortreders van vader-dogter bloedskande nie afwykings nie. Die samelewing poog om die inestuese misbruik meer verstaanbaar en aanvaarbaar te maak deurdat hulle wil glo dat die vader 'n afwyking het wat veroorsaak het dat hy sy minderjarige dogter seksueel misbruik.

3.4.2 Die oortreder is 'n produk van sy familiegeskiedenis

Volgens hierdie mite is mans wat bloedskande pleeg self as kinders gemolesteer (Fowler 1990:A7; Nelson 1987:77). Hulle kinders gaan weer op hulle beurt inestuese oortreders raak. Dit is wel so dat baie oortreders self as kinders gemolesteer is. Renvoize (1982:70) noem dat 'n studie getoon het dat 54% van

die inestuese vaders betrokke in die studie self as kinders seksueel gemolesteer is. Om dit egter as die algemene oorsaak van inestuese optrede te beskou, is nie geloofwaardig nie, aangesien 46% van die vaders betrokke in die studie nie as kinders seksueel gemolesteer is nie. Die grootste probleem met hierdie mite is dat dit ahistories is, en nie verband hou met die breër samelewing en die waardes van die samelewing nie (Nelson 1987:78). Die volgende omskrywing van Nelson (1987:78) maak dit duidelik dat hierdie mite ongegrond is; "Where did all this abuse spring from? The only answer is: from the parents, and the great grandparents, and ultimately, one supposes, from some caveman and his colluding wife". Die waarheid wat egter in hierdie mite gesetel is, is dat bepaalde gedrag en verkeerde waardes aangeleer word.

3.4.3 Die belangrikheid van seksuele verhoudings vir die man

Dit gebeur dikwels dat daar na die vrou self, of haar afwesigheid as die skuldige party of oorsaak vir die vader se bloedskandige misbruik van die minderjarige dogter verwys word. Daar word dikwels aangevoer dat die vader geforseer is na die bloedskandige verhouding met die dogter as gevolg van sy vrou se afwesigheid of seksuele koudheid teenoor die vader. Nelson (1987:79) stel dit as volg: "The poor fellow must have been driven to it"

Die man, sowel as die vrou het natuurlike seksuele drange. Wanneer huweliksprobleme ervaar word en die seksuele verhouding lei skade, ervaar hulle nog steeds hierdie drange en behoeftes. Die vader ervaar 'n behoefte na die bevrediging van hierdie seksuele drange. Volgens Nelson (1987:79) is daar teoretici wat van mening is dat dit normaal en onvermydelik is dat so 'n vader sal belangstel in sy eie dogter indien sy

seksuele behoeftes nie bevredig word nie. Hy (Nelson 1987:80) meen egter dat die meeste mans nie hulle dogters seksueel misbruik nie, en bevraagteken dus die normaliteit van incestuiese misbruik. Die navorser steun hierdie standpunt dat vader-dogter bloedskande nie normaal is nie, aangesien die meeste vaders nie hul dogters seksueel misbruik nie. In hierdie verband word dit ook bevraagteken waarom die moeder dan nie in die afwesigheid van die vader hul minderjarige seun seksueel misbruik nie aangesien sy ook seksuele behoeftes het wat bevredig moet word.

3.5 REGVERDIGINGS DEUR DIE OORTREDER

Dikwels verloor die oortreder sy sin vir realiteit en besef nie dat die objek van sy seksuele behoeftes sy eie dogter is nie. Die dader rasionaliseer dan sy aksies en hy gebruik verskonings vir sy gedrag. Van hierdie verskonings wat aangebied word deur die oortreders word vervolgens bespreek.

3.5.1 Opvoeding van die dogter

Die oortreder noem dat dit goed sal wees vir die dogter as sy haar eerste seksuele ervarings met 'n liefdevolle vader kan hê (Renvoize 1982:70). Die vader ag dit sy plig om die opvoedersrol ten opsigte van die dogter se seksuele onderrig te vertolk (Kriel 1991:160). Die rasionalisering deur die vader sluit aan by die opvoedingsverhouding wat tussen die vader en die minderjarige dogter bestaan. Die vader misbruik egter sy rol as opvoeder teenoor sy minderjarige dogter ten einde sy eie bloedskandige gedrag te regverdig. Hy beskou sy gedrag as geregverdig en selfs as noodsaaklik aangesien hy 'n opvoederstaak het om te vervul teenoor sy minderjarige dogter.

3.5.2 Besitlikheid van die vader

Die vader in hierdie gesin is baie dikwels besitlik en beskou sy minderjarige dogter as sy eiendom en wil haar nie met enige persoon deel nie, en isoleer haar gevolglik van die gemeenskap (Cohen 1983:154). Hy voer dan aan dat die dogter se plig is om haar vader se wense te gehoorsaam. Hy huldig die mening dat die dogter inherent sleg is en dat hy die dogter weerhou van kwaad deur self met haar seksueel te verkeer. Hy noem selfs dat hy die dogter uit die strate hou (Kriel 1991:160; Renvoize 1982:71). Die vader se emosionele afhanklikheid van sy gesinslede kan oorsaaklik wees vir hierdie rasionalisering. Die vader se rasionalisering bevredig dus sy emosionele afhanklikheid en besitlikheid van sy gesinslede.

3.5.3 Seksuele uitlokking deur die dogter

Die vader noem baie dikwels dat die dogter hom verlei het of dat sy daarna gesoek het (Cowburn 1989:15; Dominelli 1989:291). Die oortreder gaan so ver om te noem dat die dogter net voorgee dat sy nie die dade wat gepleeg word geniet nie (Nelson 1998:83) aangesien hy oortuig is dat sy wel hierdie inestuese aktiwiteite geniet. Dit is die rede waarom die oortreder so dikwels sê dat hy uitgelok of aangemoedig is deur die slagoffer. Emosionele onvolwassenheid van die vader (3.3.5) hou verband met sy rasionalisering. Die vader interpreteer die minderjarige dogter se gedrag verkeerd as gevolg van sy eie emosionele onvolwassenheid en is dus gevolglik van mening dat sy hom uitlok.

3.5.4 Handhawing van gesinskohesie

Die vader voer aan dat hy die gesin as eenheid by mekaar hou deurdat hulle nie elders na seksuele

afleiding gaan soek nie (Renvoize 1982:70). Hy voer aan dat hy nie prostitute hoef te besoek of buite-egtelke verhoudings aan te knoop, wat die gesinsisteem kan skade doen, ten einde seksuele bevrediging te geniet nie. Die vader se emosionele afhanklikheid van sy gesinslede (3.3.3) veroorsaak dat dit vir hom meer aanvaarbaar is om seksueel te verkeer met sy minderjarige dogter as met 'n derde party buite die gesinsopset. Die vader se emosionele afhanklikheid van sy gesin lei daartoe dat hy sy eie bloeds kandige gedrag regverdig deurdat hy van mening is dat hy nie die gesin laat verbrokkel nie.

3.5.5 Vervreemding tussen die eggenotes

Die vrou kan haar om 'n bepaalde rede, soos byvoorbeeld woede as gevolg van die vader se alkoholmisbruik, seksueel onttrek van die man. Die oortreder noem dan dat hy nie 'n ander keuse het nie en deur die vrou se optrede gedwing word om hom na sy dogter te wend vir seksuele bevrediging. Spies (1986:165) noem dat 'n swak huweliksverhouding dikwels aangevoer word as die rede vir die man se inestuese misbruik van sy dogter. Hierdie standpunt word ook gehandhaaf in situasies waar die moeder op gegewe tye nie tuis was nie as gevolg van hospitalisasie of skofwerk. Die man noem dat hy wel sy seksuele behoeftes moet bevredig maar dat die vrou nie tuis is nie. Hy word dus gedwing om seksueel te verkeer met sy dogter as gevolg van sy vrou se afwesigheid. Nelson (1987:79) noem dat dit dikwels gebeur dat na die vrou verwys word as die skuldige party wanneer oorsaaklike faktore bespreek word.

3.6 SAMEVATTING

Hierdie hoofstuk is gewy aan die kenmerke van die oortreder van vader-dogter bloeds kande. Eerstens is

aandag geskenk aan die tipe oortreders van hierdie dade. Daar is onderskeid getref tussen die gewelddadige oortreder en die ingetoë oortreder. Die belangrikste verskil tussen hierdie oortreders is die gebrek aan geweld by die ingetoë oortreder en die wyse waarop hy die slagoffer beloon vir die inestuese aktiwiteite.

Vervolgens is gekyk na die karaktertrekke van die bloedskandige vader. Onopgeloste innerlike konflikte is kenmerkend van die oortreder van vader-dogter bloedskande. Hierdie onopgeloste konflikte uit die dader se verlede veroorsaak ambivalente gevoelens jeens sy vrou en homself as vader. Dit beïnvloed dus die rolvertolking van die oortreder. Hy vervul dan nie sy rol as vader of as eggenoot nie.

Die oortreder word dikwels beskou as 'n emosioneel onvolwasse persoon. Hierdie onvolwassenheid veroorsaak probleme in sy verhoudings met volwasse vroue. Die oortreder neig om afhanklik te wil wees van die vrou. Dit bring mee dat die vrou haar dikwels seksueel onttrek van die man. Hierdie verwerping lei dan weer tot gevoelens van onbekwaamdheid en selfs tot depressie.

Die literatuur verskil oor die ouderdomme van die oortreders. Uit die literatuur het die navorser vir die doel van hierdie studie beslis dat die gemiddelde ouderdomme van die oortreders in die dertiger jare is.

Die waardes en die godsdiens beoefening van die oortreders het ook aandag geniet. Daar is gevind dat hierdie oortreders veral by georganiseerde godsdiens beoefening aansluit.

Ook is stil gestaan by mites rondom die oortreder wat deur die wye samelewing geglo word. Die mees

algemene mite oor die oortreder is dat die oortreder een of ander vorm van afwyking het. Die oortreder se eie kinderjare en die feit dat hy self as kind gemolesteer is, word ook deur die samelewing as rede beskou vir die oortreder se optrede.

Ten slotte is daar aandag geskenk aan die rasionalisering van die oortreder rakende die inestuese aktiwiteite wat hy pleeg. Die dader projekteer die skuld van die oortreding na die dogter deurdat hy sê dat sy hom verlei het en dat sy dit eintlik geniet al gee sy voor dat dit nie die geval is nie. Ook verweer die dader homself deur te noem dat hy die dogter seksueel opvoed en weerhou van kwaad as hy met haar die seksuele daade pleeg.

In die volgende hoofstuk sal aandag geskenk word aan gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreder van vader-dogter bloedskanie.

HOOFSTUK 4

GEVANGENESSETTING AS VONNISOPSIE VIR DIE OORTREDER VAN VADER- DOGTER BLOEDSKANDE

4.1 INLEIDING

Soos reeds bespreek, is inestuese misbruik van 'n dogter deur haar vader 'n misdaad. Wanneer iemand 'n misdaad pleeg, handel hy strydig met die norme en wette wat deur die gemeenskap ingestel is vir die ordelike en veilige bestaan van sy lede (Bezuidenhout 1991:29). Die staat is deur die gemeenskap ingestel om orde en vrede te verseker. Daar word dus verwag dat die staat teen so 'n persoon wat die vrede en orde versteur sal optree (Bezuidenhout 1991:29). Wette verbied sekere gedragsvorme (misdad) deur sanksies (straf) en die proses vind gestalte in die regsplegingstelsel (Neser 1989:29).

In hierdie hoofstuk word aandag geskenk aan gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreder van vader-dogter bloedskande. Eerstens sal daar gelet word op die doel van gevangenesetting. Voordele van gevangenesetting as vonnisopsie vir hierdie oortreders sal tweedens aandag geniet. Afskrikking, voorkoming en rehabilitasie sal bespreek word. Laastens word daar gefokus op die nadele van gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter bloedskande.

4.2 DIE DOEL VAN GEVANGENESSETTING

Gevangenesetting is 'n vonnisopsie vir die oortreder van vader-dogter bloedskande. Gevangenesetting bring mee

dat 'n gevangene teen sy wil, alhoewel na verdienste, uit die gemeenskap verwyder word en in 'n kunsmatige omgewing, naamlik die gevangenis, geplaas word (Nel 1984:41). Die oortreder word egter daar geplaas met 'n spesifieke doel. Die werksaamhede van die Departement van Korrektiewe Dienste is volgens die Wet op Korrektiewe Dienste (1991:6) onder andere:

"(a) om te verseker dat elke gevangene wat wettiglik in 'n gevangenis aangehou word, daarin in veilige bewaring gehou word totdat hy wettiglik daaruit ontslaan of verwyder word,

(b) om, sover doenlik, sodanige behandeling op veroordeelde gevangenes toe te pas as wat tot hul verbetering en rehabilitasie mag lei en om hulle in gewoontes van vlyt en arbeid op te lei;".

Die primêre doel van die Departement van Korrektiewe Dienste is dus die veilige aanhouding van gevangenes. Veilige aanhouding is 'n multi-faset verskynsel wat veel meer behels as die blote verwydering van die oortreder uit die gemeenskap (Neser 1989:202). In die uitvoering van veilige aanhoudingsfunksies lê die Departement van Korrektiewe Dienste klem op die aanhoudingsomstandighede van gevangenes as integrale deel van die funksie. Dit behels onder meer die beskikbaarstelling van noodsaaklike mediese-, godsdienstige-, maatskaplike- en sielkundige dienste. Dit sluit ook 'n gesonde diëet en higiëniese lewensomstandighede, voldoende akkommodasie en geskikte klerasie en beddegoed in (Neser 1989:203).

Vir hierdie studie is rehabilitasie as doel van gevangenesetting van kardinale belang. Die Departement van Korrektiewe Dienste maak gebruik van 'n programbenadering ten einde rehabilitering te laat

geskied (PRAIITA Studiegids 2, 1991:98). In hierdie konteks beteken 'n program enige gestruktureerde aksie wat daarop gerig is om gevangenes positief te beïnvloed met die doel om die kwaliteit van hul lewens te verbeter (Neser 1989:253). Die oortreder van vader-dogter bloedskande sal dus by een of meer programme betrek word ten einde die kwaliteit van sy lewe te verbeter.

Ten einde 'n gevangene aan 'n toepaslike program te kan toewys is behoefte-assessering nodig waarna 'n programprofiel van die gevangene saamgestel word (Neser 1989: 99). Drie vlakke van behoefte assessering vind plaas (PRAIITA Studiegids 2, 1991:99). Eerstens vind opname-assessering plaas waartydens geassesseer word of die gevangenes by probleemgeoriënteerde- en/of individuele programme moet inskakel. Tydens hierdie assessering sal die oortreder van vader-dogter bloedskande geïdentifiseer word as gevolg van die sensitiewe aard van sy misdadpleging.

Ten tweede vind dispoisiesie-assessering plaas. Vanuit beskikbare inligting oor die gevangene se funksionering word 'n analise van sy dispoisies gemaak en daarvolgens word besluit watter programme, buiten die universele programme, vir hom noodsaaklik is (Neser 1989: 253). Die inestuese oortreder sal byvoorbeeld na die sielkunde afdeling verwys word vir deelname aan 'n verwante program. Laastens vind intensiewe-assessering plaas waartydens prioriteitsareas van elke gevangene se behoeftes geïdentifiseer word en die oortreder aan individuele hulpverleningsprogramme toegewys word (PRAIITA Studiegids 2, 1991:99). In die geval van die inestuese oortreder sal die inskakeling by 'n maatskaplikewerk-program prioriteit geniet bo die inskakeling by 'n arbeidsprogram.

Om uitvoer te gee aan die programbenadering is daar vier programkategorieë geïdentifiseer. Eerstens is daar die universele programme wat dui op daardie aktiwiteite wat op alle gevangenes van toepassing is, en wat primêr meer effektiewe beheer ten doel het (Neser 1989:253; PRAIITA Studiegids 2, 1991:100). Sub-groephanteringsprogramme maak voorsiening vir gedifferensieëde hanteringstrategieë om gevangenes te akkommodeer wat oor gemeenskaplike eienskappe vir struktuur, kontrole, ondersteuning en/ of konfrontasie beskik (Neser 1989:253; PRAIITA Studiegids 2, 1991:100). Die hantering van jeugdige gevangenes is 'n voorbeeld hiervan.

Probleemgeoriënteerde programme is daarop gemik om 'n spesifieke aanpassing-, misdadigheids-, of gemeenskapsinskakelingsprobleem die hoof te bied. Programme aan die oortreders van vader-dogter bloedskande is 'n voorbeeld hiervan. Hierdie programme bestaan uit enkele of meer aksies wat op die spesifieke probleem gerig is, maar waar permanente gemeenskaplike struktuur en kontrole nie noodwendig is nie (Neser 1989:253; PRAIITA Studiegids 2, 1991:100). Laastens maak individuele programme voorsiening vir daardie individuele behoeftes van gevangenes wat nie binne die sub-groephanteringsprogram of probleemgeoriënteerde program geakkommodeer kan word nie. Dit is beskikbaar vir elke gevangene, ongeag die ander programme waarby hy betrek word. Konsultasies en individuele terapie is onder andere voorbeelde van individuele programme (Neser 1989:253; PRAIITA Studiegids 2, 1991:100).

Uit die voorafgaande is dit dus duidelik dat die doel van gevangenesetting hoofsaaklik die veilige bewaking en die rehabilitering van die oortreders is. Om hierdie

oortreders te rehabiliteer word die programbenadering gebruik. Maatskaplikewerk-hulpverlening maak 'n belangrike deel uit van die rehabilitering van die oortreder binne die programbenadering.

4.3 MAATSKAPLIKE WERK IN DIE GEVANGENISOPSET

Die gevangene is in die meeste gevalle 'n persoon in nood. Nie alle gevangenes het die dienste van 'n maatskaplike werker nodig nie, maar indien 'n gevangene vanuit 'n maatskaplike werk oogpunt in nood verkeer, moet die nodige maatskaplike dienste ingevolge artikel 2(2)(b) van die Wet op Korrektiewe Dienste, Wet 8 van 1959, aan hom beskikbaar gestel word (PRAIITA Studiegids 2, 1991:123). Die taak van die maatskaplike werker binne die gevangenisopset sluit aan by die taak van die maatskaplike werker in die gemeenskap, en word vervolgens bespreek.

Eerstens help die maatskaplike werker die gevangene om sy posisie en verantwoordelikheid binne sy huidige situasie te begryp. Die vader wat sy dogter seksueel misbruik het, mag probleme ervaar met die aanpassing binne die gevangenisopset. Indien die gevangene nie die posisie waarin hy hom bevind deeglik aanvaar en begryp nie, kan hy dalk probleme ervaar met die maak van die nodige veranderinge (PRAIITA Studiegids 2, 1991:124).

Ten tweede help die maatskaplike werker die gevangene om verantwoordelikheid ten opsigte van homself en sy afhanklikes te aanvaar. Die oortreder van vader-dogter bloedskande is dikwels juis emosioneel afhanklik van sy gesinslede en ervaar probleme met die aanvaarding van verantwoordelikheid. Die vader moet dus gemotiveer word om iets aan sy situasie te doen en verantwoordelikheid vir sy misaad te aanvaar.

Derdens poog die maatskaplike werker om die gevangene te help om aanvaarde lewenswaardes sy eie te maak sodat sy lewenswyse vir die gemeenskap aanvaarbaar kan wees (PRAIIITA Studiegids 2, 1991:124). Die inestuese oortreder se verwronge waardes en norme rakende seksuele gedrag is soos reeds bespreek kenmerkend aan hierdie tipe oortreder. Die maatskaplike werker se taak rakende die aanvaarding van aanvaarde lewenswaardes is dus beslis van toepassing op die inestuese oortreder.

Die maatskaplike werker moet ook die gevangene lei tot aktiewe deelname aan die hulpverleningsprogram wat spesifiek op hom van toepassing is (PRAIIITA Studiegids 2, 1991:125). Die oortreder van vader-dogter bloedskande moet dus gemotiveer word om aan 'n program rakende hierdie oortreding deel te neem. Maatskaplike werkers vervul 'n belangrike rol in die hulpverleningsprogram wat die oortreder deurloop ten tye van sy gevangenesetting.

4.4 VOORDELE VAN GEVANGENESSETTING AS VONNISOPSIE VIR DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Gevangenisstraf word beskou as een van die sterkste strafsanksies (Bezuidenhout 1991:37). Gevangenisstraf het 'n bepaalde motiveringsgrond waaraan voldoen moet word en dit berus volgens Bezuidenhout (1991:37) op die veronderstelling dat die oortreder onder die strafbelewing heropgevoed sal word. Die heropvoeding van die oortreder word beskou as die groot voordeel van gevangenesetting as vonnisopsie. Verdere voordele van gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreder van vader-dogter bloedskande word vervolgens bespreek.

Kastern (1989:130) is van mening dat dit baie belangrik is dat die oortreders van inestuese misbruik die strafelement moet ervaar, en nie net hulpverlening moet beleef nie. Kriel (1991:327) stem hiermee saam en noem dat die strafelement van kardinale belang is in die hulpverleningsproses aan die oortreder van vader-dogter bloedskanie, ten einde hom insig te laat ontwikkel in die verkeerdheid van sy inestuese misbruik.

Gevangenesetting het ten doel om as afskrikking te dien vir beide die oortreder en die breë gemeenskap (Bezuidenhout 1991:38). Die oortreder wat gevangenesetting beleef, word afskrik deur die unieke omstandighede wat gevangenesetting meebring. Die oortreder van vader-dogter bloedskanie ervaar dus afskrikking deurdat hy gevangenesetting beleef. Die gemeenskap hierteenoor word afskrik deur hul vrees vir moontlike gevangenesetting. Vaders word afskrik deur gevangenesetting van ander vaders wat wel hul dogters seksueel gemolesteer het. Gevangenesetting het dus ook 'n voorkomingsfunksie ten opsigte van potensiële oortreders van vader-dogter bloedskanie.

Bezuidenhout (1991:42) noem dat daar 'n verband bestaan tussen vergelding en geregtigheid. Sy noem dat die onreg wat deur die misdaad meegebring is, deur die toevoeging van gelykwaardige euwel aan die misdadiger, reggestel word. Gevangenesetting dien dan as vorm van vergelding van die oortreder. Die oortreder van vader-dogter bloedskanie mag verlig voel aangesien hy wel straf ervaar het vir dit wat hy verkeerd gedoen het. Die straf wat hy ervaar het, vergoed in 'n mate vir die negatiewe ervaring wat sy minderjarige dogter beleef het. Kastern (1989:126) huldig dieselfde mening en noem dat swaar gevangenestrawwe ten opsigte van hierdie oortreders van kardinale belang is as vergelding vir dit wat die minderjarige dogter beleef het. Criville

(1987:23) noem egter dat die gesinslede wat geraak is deur hierdie misdaad nie altyd saamstem dat die oortreder vergelding moet lewer nie. Die gesinslede wil so spoedig moontlik 'n normale gesinsbestaan voer en die ontwrigting wat gevangenesetting van die vader meebring verhoed die normale gesinsfunksionering. Die gevoelens van gesinslede oorgevangenesetting as vonnisopsie verskil dus van individu tot individu, soos blyk uit die volgende opmerking van Criville (1987:23): "One mother will employ it to have a bothersome husband put in jail, another will sacrifice her daughter in order to retain her husband".

'n Verdere voordeel van gevangenesetting as vonnisopsie is rehabilitering van die gevangene (Bezuidenhout 1991:43; Cilliers 1984:5; Nel 1984:42). Rehabilitering van die vader word beskou as die doel van gevangenesetting van hierdie oortreder. Deur die oortreder van vader-dogter bloedsbande te betrek by die nodige hulpverleningsprogramme kan die oortreder rehabilitasie ondergaan as hy die nodige gemotiveerdheid openbaar en samewerking bied. Nel (1984:42) is van mening dat die gevangenisgemeenskap nie gunstig is om 'n persoon te rehabiliteer nie. Hy noem dat dit moeilik is om binne so 'n onnatuurlike situasie positiewe waardes oor te dra wat na vrylating binne 'n natuurlike omgewing soos die gemeenskap toegepas moet word. Jervis (1989:14) sowel as Spies (1986:171) steun hierdie mening en noem dat die gevangenisopset nie die ideale plek is vir hulpverlening aan hierdie oortreder nie. Vir die oortreder van vader-dogter bloedsbande mag die gevangenis egter wel 'n geskikte plek wees indien hy gemotiveerd is om wel te verander. Benewens professionele hulpverlening behoort hy straf vir die misdaad wat gepleeg is te ervaar en die gevangenissetting dien ook as afskrikking vir heroortreding.

Gevangenesetting het dus ten doel om as strafelement te dien vir die oortreder. Dit dien ook as afskrikmiddel vir beide die oortreder en die breë gemeenskap. Verder is gevangenesetting ook 'n vorm van vergelding vir die skade wat deur die oortreding aangerig is. 'n Baie belangrike doel van gevangenesetting is ook die rehabilitering van die gevangene.

4.5 NADELE VAN GEVANGENESETTING AS VONNISOPSIE VIR DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Verskeie skrywers (Barr 1988:38; Dominelli 1989:304; Jervis 1989:13; Spies 1986:171) is van mening dat gevangenesetting as vonnisopsie nadelig is vir die gevangene, sy gesin sowel as vir die gemeenskap. Straf en verwydering impliseer nie noodwendig beëindiging van die gesin se probleme en bloedskandige patrone nie (Barr 1988:38; Farrell 1988:462; Kriel 1991:288; Spies 1986:71; Strydom en Urbani 1984:50;). Die verwydering van die vader skep dikwels verdere dilemmas. Die gesin moet byvoorbeeld die finansiële inkomste van die vader ontbeer terwyl hy in die gevangenis is. Ook moet die gesin die emosionele trauma ervaar wat volg as hulle die vader se afwesigheid van die gesin moet verduidelik.

Die vader wat as broodwinner, gesagsfiguur en leier binne die gesinskring optree, se verwydering uit die gesin bring mee dat die gesin sodanige rolvervulling moet ontbeer (Strydom en Urbani 1984:50). Dit beteken nie slegs die verlies van die eggenoot vir die vrou nie, maar ook die verlies van vaderfiguur vir die kinders. Die slagoffer van die incestuiese misbruik sal nie noodwendig die vader as vader-figuur mis nie, maar die ander kinders in die gesin wel. Barr (1988:38) noem dat die minderjarige dogter se skuldgevoelens weens die vader se gevangenesetting soms meer emosionele skade

kan aanrig as die inestuese misbruik. Die ander kinders in die gesin kan die slagoffer se emosionele beleving van die vader se gevangenesetting bemoeilik deurdat hulle haar blameer vir die vader se gevangenesetting. Die taboe verbonde aan hierdie misdaad kan volgens Barr (1988:38) meer skade doen as die bloedskandige optrede teenoor die dogter. Die gemeenskap se beleving van die inestuese misbruik en ook die vader se gevangenesetting veroorsaak stres en ook skuldgevoelens by die gesinslede van die oortreder.

Vanaf die oortreder se arrestasie tot en met sy skuldigbevinding en vonnisoplegging beleef die dader en sy gesin spanning en onsekerheid (Bezuidenhout 1991:101; Nel 1984:42). Die gesinslede is onseker oor wat met die vader gaan gebeur en oor hoe die gebeure hulle as gesin, en ook as individue, gaan raak. Nie slegs is die fase van gevangenesetting ontstellend nie, maar ook die verhoorafwagtende fase. Die gesinslede beleef emosionele spanning as gevolg van die gemeenskap se beskouing van die misdaad en ook as gevolg van die gevolge van die gevangenesetting vir die gesin. Vrylating uit die gevangenis bring ook weer onsekerheid en spanning te weeg vir die dader sowel as die ander gesinslede (Nel 1984:42). Die oortreder is bekommerd oor die ontvangs wat hy gaan kry van sy gesin. Hy mag twyfel oor die sukses van sy herinskakeling by sy gesinslede. Die slagoffer mag vrees dat die vader haar weer inestuees gaan misbruik. Ook mag sy skuldgevoelens ervaar as gevolg van haar aandeel in die vader se gevangenesetting. Die moeder mag ook spanning ervaar oor die vader se terugkeer en onseker wees oor die ontvangs van haar eggenoot.

Die oortreder wat gevangenesetting as vonnisopsie opgelê word, bevind hom in 'n kunsmatige opset wat bepaalde onderskeidende kenmerke het. Een van die

vernaamste kenmerke is die ontbering van vryheid (Cilliers 1988:5; Jervis 1989:12; Nel 1984:42). Nie slegs moet die gevangene binne 'n begrensde gebied lewe nie, maar binne hierdie gebied word sy bewegings nog verder beperk deur verskeie kontrole- en sekuriteitsmaatreëls. Die gevangene is dus beperk tot 'n bepaalde gebied en binne hierdie gebied is daar ook weer beperkinge op sy bewegingsvryheid (Cilliers 1989:5). Die gevangene word weens die ontneming van sy vryheid veral met vier kardinale probleemareas gekonfronteer, naamlik opname-skok, verlies aan eksterne medemenslike kommunikasie, stabiliteit in 'n oënskynlike chaotiese abnormale omgewing en verlies aan normale aktiwiteite (Neser 1989:325).

Opname-skok word deur die gevangenes as die eerste en die grootste skok rakende verlies van vryheid beskryf (Neser 1989:253). Die ontbering van vryheid word deur Bezuidenhout (1991:115) beskryf as die fundamenteelste ontbering wat die gevangene kan ervaar. Die onbekendheid van hierdie nuwe situasie en die vrees vir wat voorlê is die belangrikste redes vir die moeilike aanpassing na opname in die gevangenis. Neser (1989:325) gee die volgende beskrywing van 'n gevangene se beskouing van opname-skok; "Met die gekners van die sleutel maak die deure van die bekende wêreld vir jou toe en besef jy met 'n skok ek is 'n gevangene en weet nie wat voorlê nie".

Na hierdie aanvanklike skok tree daar 'n toestand van ongeborgenheid in wat 'n geweldige invloed het op die gevangene se selfgeldingsdrang (Neser 1991:325). Hierdie wegskeur uit die bekende en inwerp in die vreemde bring mee dat die gevangene hunker na kommunikasie na buite die gevangenisopset. Die gevangene se beperkte kommunikasie na buite word deur hom as stresvol beleef. Die onmoontlikheid van

kommunikasie wanneer hy wil, laat die gevangene die beperkte vryheid meer intens beleef. Volgens Bezuidenhout (1991:115) het hierdie ontbering van vryheid en verlies aan kommunikasie tot gevolg dat die gevangene gevoelens van verwerping ervaar. Hy kan ervaar dat die gemeenskap hom nie kan vertrou nie en daarom word hy verwerp. Die inestuese oortreder kan ook verwerping van sy gesinslede ervaar as gevolg van die beperkte kontak wat hy met hulle het.

Onstabiliteit is die volgende probleem wat met vryheidsontneming gepaard gaan (Bezuidenhout 1991:117; Naser 1989:326). Onsekerheid rakende sy huidige posisie en familiebande is veral ten opsigte van die inestuese oortreder ter sprake. Hy beleef die gevangenesetting as 'n tydperk wat gekenmerk word deur 'n verlies aan stabiliteit rakende daardie aspekte wat vir hom lewensnoodsaaklik is; soos sy gesinsbande en werk.

Die laaste invloed van vryheidsontneming wat Naser (1989:326) bespreek, is die verlies aan normale aktiwiteite. Die verlies aan normale aktiwiteite het verveeldheid tot gevolg. Die inestuese oortreder wat gevangenesetting beleef wil die tydperk van gevangenesetting so spoedig moontlik laat verbygaan. Die verlies aan normale aktiwiteite het egter tot gevolg dat die tyd intens beleef word as gevolg van verveeldheid.

'n Verdere nadeel van die gevangenisopset is die gevangene-subkultuur (Bezuidenhout 1991:107; Dominelli 1989:304; Jervis 1989:12). Die eienskappe waaraan die gevangene-subkultuur gekenmerk word sluit in kodes, groepvorming, rolverdeling, leierskap, bendes, onrus, opstande en ontvlugtings (Bezuidenhout 1991:107; Dominelli 1989:304; Naser 1989:143).

Kodes dui op die stel norme wat die gevangenes vorm om in die ongevoelige fisiese- en psigiese omgewing van die gevangenis aan te pas (Neser 1989:143). Hierdie kodes is oorwegend negatief en antisosiaal van aard en het ten doel om die lewenspatroon binne die gevangenis te rig (Bezuidenhout 1991:107). Die oortreder van vader-dogter bloedskande wat gevangenesetting beleef, het die keuse of hierdie kodes nagevolg of geïgnoreer gaan word. Diegene wat egter hierdie kodes ignoreer, kan deur medegevangenes aangerand, vermy of verwerp word (Bezuidenhout 1991:107; Neser 1989:145).

Die kodes word deur Bezuidenhout (1991:108) en Neser (1989:144-145) bespreek. Hierdie kodes sluit onder andere in dat 'n gevangene nie 'n medegevangene gaan verklap nie. Die inestuese oortreder kan dus nie gevangenes wat met onwettige aktiwiteite besig is gaan verkla, sonder om homself in gevaar te stel nie. 'n Verdere kode is dat 'n gevangene wat hy het moet deel met sy medegevangenes. Indien die inestuese oortreder se eggenote byvoorbeeld vir hom seëls stuur sodat hy vir haar en die gesin kan briewe stuur, kan ander gevangenes van die seëls eis. Dit het tot gevolg dat die bloedskandige gevangene minder briewe kan uitstuur en minder kontak met sy gesin kan bewerkstellig.

'n Belangrike kode wat 'n invloed het op die maatskaplike werker se funksionering is dat gevangenes hul eie probleme moet oplos, en dat hulle nie die maatskaplike werkers nodig het nie (Bezuidenhout 1991:108; Neser 1989:144). Dit bemoeilik die maatskaplike werker se motiveringstaak rondom deelname aan maatskaplikewerk-programme. Die inestuese oortreder wat wel gemotiveerd is om sy samewerking te bied, mag uit vrees vir die gevolge van sy deelname aan die programme, nie deelneem nie. Dit

is dus belangrik dat die maatskaplike werkers kennis moet dra van die kodes van die gevangenes ten einde die oortreders van inestuese misbruik te motiveer tot deelname aan programme. Die benutting van hierdie kodes verskil van individu tot individu. Die gevangene wat 'n sterk selfbeeld het, gemotiveerd is om aan sy probleme te werk en in staat is om objektief te kan oordeel, kan die nakoming van kodes as tydmors beskou (Bezuidenhout 1991:108-109).

Groepvorming dui op die gevangenes se poging om hulself teen die aanslag van die gevangenismilieu te beskerm (Bezuidenhout 1991:109; Cilliers 1988:5; Jervis 1989:12; Naser 1989:146). Groepvorming laat die gevangenes ervaar dat hulle saam die beproewinge van die gevangenesetting deurmaak. Enige persoon word egter nie sonder meer in 'n groep aanvaar nie. Gevangenes vorm gevolglik dikwels groepe met gevangenes wat saam met hulle op dieselfde tydstip gevonnissen is. Die inestuese oortreder sal saam met persone wat die opname-skok saam met hom beleef het 'n groep vorm. 'n Voordeel van groepvorming saam met hierdie persone is dat hulle reeds by opname kennis geneem het van sy misdaad, en dat hy dit dus nie aan hulle moet bekend maak nie.

Bezuidenhout (1991:110) en Jervis (1989:13) noem ook dat gevangenes wat dieselfde soort misdaad gepleeg het, soos seksuele misdade waar kinders betrokke is, dikwels 'n groep vorm. Hierdie groepe het egter nie noodwendig 'n positiewe gevolg vir die oortreder van vader-dogter bloedsbande nie, aangesien sy negatiewe gedrag versterk word deur voortdurende kommunikasie oor hierdie gemeenskaplike misdade. Soos reeds bespreek, maak rasionalisering 'n belangrike deel uit van die oortreder van vader-dogter bloedsbande se beskouing van sy misdaadpleging. Indien die oortreder

saam met ander oortreders is wat ook hul misdaadpleging ontken deur middel van rasionalisering, kan dit sy rasionalisering versterk en selfs uitbou.

Rolverdeling is 'n verdere kenmerk van die gevangene-subkultuur. Die spesifieke rol wat die gevangene vervul vind aansluiting by sy persoonlikheid en by die wyse waarop hy in die gevangenis aanpas (Bezuidenhout 1991:110; Naser 1989:149). Die rolle wat die gevangenes kan vervul word deur Bezuidenhout (1991:111) en Naser (1989:149) bespreek. Die prososiale gevangenes is die eerste groep gevangenes wat 'n spesifieke rol vervul. Hierdie gevangenes het hoofsaaklik aggressiewe misdade gepleeg, maar het berou oor hul misdaadpleging. Hulle handhaaf sterk bande met hul gesinslede en is ook gemotiveerd om aan hulpverleningsprogramme deel te neem in die gevangenis. Die oortreders van vader-dogter bloedskande maak dikwels deel uit van hierdie groep gevangenes.

Die antisosiale gevangenes dui op die groep gevangenes wat hul misdade ontken en rasionaliseer en hul skuldgevoelens onderdruk. Hierdie gevangenes skakel nie graag by hulpverleningsprogramme in tydens gevangenesetting nie. Die oortreder van vader-dogter bloedskande rasionaliseer dikwels en ontken ook die misdaadpleging. Hierdie oortreders maak deel uit van hierdie groep totdat die maatskaplike werker, indien wel, die gevangene kan motiveer om by hulpverleningsprogramme in te skakel.

Die asosiale gevangenes dui op daardie groep gevangenes wat ernstige gedragsafwykings openbaar. Hierdie gevangenes het min of geen kontak met hul naasbestaandes nie, en weier ook deelname aan

hulpverleningsprogramme. Insestuese oortreders wat erge gedragsafwykings openbaar, maak dikwels deel uit van hierdie groep gevangenes. Die betrekking van hierdie insestuese oortreders by maatskaplike werk vind baie selde plaas. Jervis (1989:14) noem dat die insestuese oortreder wat gevangenesetting beleef het, maar nie by hulpverleningsprogramme betrek is nie, moontlik weer sal oortree. Hy sê; "...sex offenders are being released from prison having had no help or rehabilitation input at all. Increasingly they are bitter and angry - and even more likely to reoffend".

Leierskap in die gevangenes berus op mag. Die oortreders van vader-dogter bloedskande ervaar in die gevangenis weer die misbruik van mag deur die sterkeres om in hulle eie behoeftes te voorsien. Die macho-hiërargie tussen oortreders versterk die insestuese oortreder se negatiewe gedrag en soeke na mag (Dominelli 1989:304).

Uit die voorafgaande is dit duidelik dat gevangenesetting van die oortreder van vader-dogter bloedskande talle nadele vir die gevangene sowel as vir sy gesinslede kan inhou. Die strafreg rondom bloedskandige oortreders sal vervolgens aandag geniet.

4.6 STRAFREG RAKENDE BLOEDSKANDIGE MISBRUIK

Soos genoem in die eerste hoofstuk verwys bloedskande vir die doel van hierdie studie na enige seksuele aktiwiteit tussen die persoon wat wetlik die rol van vader vertolk in die gesin en die minderjarige dogter in die gesin. Middleton (1991:132) bespreek die strafreg rakende kindermolestering. Aan die hand van hierdie bespreking word die belangrikste regsaspekte rakende bloedskande soos dit hierdie studie raak, bespreek.

4.6.1 Bloedskande soos deur die Strafbereg omskryf

Bloedskande word beskou as een van die misdade waar geslagsgemeenskap, dit wil sê penetrasie van die vroulike geslagsorgaan deur die manlike geslagsorgaan, hoe gering ook al, 'n absolute vereiste is (Middleton 1991:132). As geslagsgemeenskap ontbreek, is bloedskande volgens die Strafbereg nie moontlik nie. Middleton (1991:132) noem verder dat saadstorting nie 'n vereiste vir voltooide geslagsgemeenskap is nie. Soos reeds genoem verskil die navorser se omskrywing van bloedskande vir die doeleindes van hierdie studie van die Strafberegtelike omskrywing van bloedskande. Aktiwiteite wat deur die Strafbereg as kindermolestering beskou word, word vir die doel van hierdie studie as bloedskandige gebruik beskou, aangesien die vader hierdie oortreding met sy minderjarige dogter pleeg.

4.6.2 Verskillende vorme van kindermolestering

Die verskillende dade wat die oortreder van vader-dogter bloedskande met sy dogter pleeg, is reeds bespreek. In hierdie hoofstuk word gelet op die vorme van kindermolestering soos deur die Strafbereg beskryf. Eerstens word gelet op misdade waar die toestemming tot geslagsgemeenskap ontbreek. As die slagoffer vroulik is, en toestemming tot geslagsgemeenskap ontbreek, is die man altyd skuldig aan verkragting, ongeag die verwantskap of die ouderdom van die partye (Middleton 1991:33). Die oortreder wat sy dogter verkrag het, kan dus vir verkragting in die gevangenis aangehou word. Dit is dus noodsaaklik dat die maatskaplike werker werksaam in die gevangenisopset die misdaadomskrywing van 'n oortreder volledig moet bestudeer ten einde te bepaal of verkragting nie tussen vader en dogter plaasgevind het nie. Die misdaadbeskrywing van die betrokke gevangene mag

byvoorbeeld slegs verkragting wees, maar wanneer die omskrywing van die misdaad egter geraadpleeg word, sal dit aan die lig kom dat die vader sy eie dogter verkrag het. Middleton (1991:133) noem verder dat as die meisie jonger as twaalf jaar is, is die man altyd aan verkragting skuldig, ongeag of die meisie toestem of nie. Die oortreder kan dus nie aanvoer dat die dogter hom toestemming tot die inestuese misbruik gegee het nie.

In die tweede instansie word misdade waar toestemming wel aanwesig is bespreek. As toestemming aanwesig is en gemeenskap vind plaas tussen partye wat binne die verbode grade van verwantskap, soos broer en suster, aan mekaar verwant is, is beide die partye skuldig aan bloedskande (Middleton 1991:133). Hy noem verder dat as een van die partye 'n kind is en die ander 'n volwassene, sal die kind gewoonlik as slagoffer en nie mededader beskou word nie.

Derdens word gelet op sommige van die seksuele handelingte anders as geslagsgemeenskap wat deur Middleton (1991:133-136) beskryf word. Crimen injuria word deur hom omskryf as die wederregtelike, opsetlike en ernstige aantasting van die waardigheid of privaatheid van 'n ander. In die konteks van kindermolestering sluit dit onder andere in:

- enige ontugtige ontbloting van die dader se liggaamsdele aan 'n kind;
- uitnodiging of oorreding van die kind om die dader se liggaam ontugtelik te betas;
- ontbloting van 'n kind se liggaam op ontugtelike wyse.

Onsedelike aanranding word ook deur Middleton (1991:135) beskryf as misdaad van kindermolestering.

Dit word dus vir die doel van hierdie studie as inestuese misbruik beskou as dit tussen die persoon wat wetlik die rol van vader in die gesin vertolk en die minderjarige dogter plaasvind. Hy omskryf onsedelike aanranding as die wederregtelike en opsetlike aanranding van 'n ander met die opset om 'n onsedelike daad te pleeg. Net soos in die geval van verkragting, is daar 'n onweerlegbare vermoede dat 'n meisie jonger as twaalf jaar nie geldige toestemming tot onsedelike aanranding kan verleen nie.

4.7 SAMEVATTING

Gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreder van vader-dogter bloedsbande is bespreek. Die doel van gevangenesetting, wat hoofsaaklik veilige aanhouding en rehabilitering is, is bespreek. Die programbenadering as die rehabiliteringswyse van die Departement van Korrektiewe Dienste het aandag geniet.

Die taak van die maatskaplike werker binne die gevangenisopset is vervolgens verduidelik. Haar rol as motiveerder tot deelname aan die programme in die gevangenis is verduidelik, so ook haar rol in die aanpassing van die oortreder binne die gevangenisopset.

Die voordele van gevangenesetting vir die oortreder van vader-dogter bloedsbande is bespreek. Klem is gelê op die beleving van die strafelement, afskrikking, vergelding en rehabilitering. Met die bespreking van die nadele van gevangenesetting het die verwydering van die vader uit die gesin, die ontneming van vryheid en die gevangene-subkultuur aandag geniet.

Die strafreg rondom bloedsbandige misbruik is ook weergegee. Die verskillende vorme van kindermolestering het aandag geniet, en so ook die

strafregtelike omskrywing van bloedskande. In die volgende hoofstuk word daar klem gelê op hulpverlening deur middel van groepwerk aan die oortreder in die gevangenisopset.

HOOFSTUK 5

GROEPWERK MET DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE BINNE DIE GEVANGENISOPSET

5.1 INLEIDING

Soos reeds bespreek, moet die oortreder van vader-dogter bloedskande gestraf word, maar hy moet ook betrek word by hulpverlening. Hulpverlening in groepsverband aan hierdie oortreder binne die gevangenisopset word in hierdie hoofstuk bespreek.

Daar sal spesifiek gelet word op groepwerk as metode van hulpverlening aangesien dit deur verskeie skrywers (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534; Lawrence en Sundel 1972:40; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155) as die mees geskikte metode van hulpverlening aan hierdie tipe oortreder beskou word. Beide die voordele en die nadele verbonde aan die metode van hulpverlening vir hierdie groep oortreders sal aandag geniet. Die maatskaplike werker wat groepwerk doen met die oortreders van vader-dogter bloedskande moet oor spesifieke kennis, vaardighede en 'n bepaalde houding beskik, wat ook bespreek sal word.

Die doel van die hulpverlening aan die oortreder word aangedui. Klem word gelê op die doelwitte wat gestel word tydens die groepwerkprogram. Tesame hiermee word ook aandag geskenk aan die inhoud van die program, naamlik die besprekingsonderwerpe. Om hierdie doelwitte te bereik maak die maatskaplike werkers hoofsaaklik van twee benaderings, naamlik kognitiewe herstrukturering (Frey 1987:534; Goldstein 1986:27; Turner 1986:91) en gedragsmodifikasie (Botha

1990:4; Sundel en Sundel 1985:111), gebruik. Die kenmerkende aspekte van hierdie benaderings sal aandag geniet.

Soos gevallewerk en gemeenskapswerk, word groepwerk uitgevoer aan die hand van 'n proses (PRAIITA Studiegids 2, 1991:123). Die proses van groepwerk sal aan die hand van die benaderings wat benut word aangespreek word. Verder sal die elemente van die groepwerkmetode ondersoek word. 'n Vergelyking van groepe wat reeds met hierdie oortreders aangebied word, word gedoen. Aan die hand van hierdie vergelyking en na aanleiding van aspekte waarna reeds in hierdie hoofstuk verwys is, sal groepwerk bespreek word soos dit vir hierdie oortreders aangebied word.

5.2 VOORDELE EN NADELE VAN GROEPWERK AS METODE VAN HULPVERLENING

Soos reeds genoem, moet oortreders van vader-dogter bloedsbande in die gevangenisopset hulpverlening ontvang. Groepwerk word deur verskeie skrywers (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534; Lawrence en Sundel 1972:40; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155) aangedui as die aangewese manier om hierdie probleem aan te spreek, aangesien hierdie tipe oortreder makliker van mekaar leer as van die maatskaplike werker. Groepwerk as metode het egter nie slegs voordele nie, maar daar is ook nadele aan verbonde. Aan die hand van die genoemde literatuur word die voordele en die nadele van hierdie metode van hulpverlening aan hierdie groep oortreders bespreek.

Groepwerk as metode van dienslewering aan oortreders binne die gevangenisopset word as koste-effektief beskou. Op 30 Junie 1991 was die totale aantal gevonniste gevangenes in aanhouding in die Departement van Korrektiewe Dienste 67 340

(Jaarverslag 1991:47). Op dieselfde datum was die aantal maatskaplike werkers werksaam in die Departement van Korrektiewe Dienste slegs 173 (Jaarverslag 1991:11). As die groot getal gevangenes in verhouding tot die klein getal maatskaplike werkers in ag geneem word, is dit duidelik dat dit vir beide die gevangenes en die maatskaplike werkers koste-effektief is om groepwerk te doen. Die rede hiervoor is dat aansienlik meer gevangenes by dienslewering betrek kan word, as wanneer gevallewerk benut word. In die verslagjaar 1 Julie 1990 tot 30 Junie 1991 is daar in die Departement van Korrektiewe Dienste 4 901 groepwerkbyeenkomste gehou deur maatskaplike werkers (Jaarverslag 1991:12). Die benutting van groepwerk as metode van dienslewering hou dus definitiewe voordele in vir die gevangene sowel as die maatskaplike werker in die gevangenisopset.

Die voordele van groepwerk as metode is nie slegs tot die gevangenisopset beperk nie, maar dit hou ook vir die oortreder van vader-dogter bloedsbande bepaalde voordele in. Die feit dat die oortreder binne groepverband die geleentheid kry om met ander sy belewenis van die misdaad en die gevolge daarvan te deel, is 'n belangrike voordeel van hierdie metode van hulpverlening (Lawrence en Sundel 1972:40; Ruth en Kempe 1984:155) aangesien die misdaad van so 'n aard is dat dit nie in die gevangenis vrylik met ander gevangenes bespreek word nie. Dit het tot gevolg dat die oortreder van vader-dogter bloedsbande nie die geleentheid het om sy misdaad te bespreek en te verwerk nie. Tydens groepwerk kan hy ondersteuning kry van persone wat dieselfde gebeure beleef het as hy en hy kan op sy beurt weer aan hulle ondersteuning bied. Ruth en Kempe (1984:155) beskou die ondersteuning en gedeelde oortreding as die grootste voordeel van groepwerk en noem ook dat dit die

oorwegende rede is waarom groepwerk met hierdie oortreders gedoen moet word aanvullend tot gevallewerk en nie net gevallewerk nie. Hulle beskryf hierdie voordeel van groepwerk as volg; "...the clear demonstration that other fathers,...have had the same experiences and many of the same feelings" (Ruth en Kempe 1984:155).

'n Ander voordeel wat hierby aansluit is dat die groeplid vorder deurdat hy insig ontwikkel in hulpverlening omdat hy aangemoedig word deur groeplede om die waarheid te vertel, en nie om te rasionaliseer nie, en om in die groep samewerking te bied (Frey 1987:534; Lawrence en Sundel 1972:40; Ruth en Kempe 1984:155). Aanmoediging en ondersteuning deur ander groeplede is ook 'n belangrike voordeel van groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedske, aangesien dit vir hulle meer aanvaarbaar mag wees om van groeplede, wat dieselfde oortredings gepleeg het, te leer as van 'n professionele persoon (Botha 1990:6). Hulle ervaar die ander groeplede as persone wat hulle beter sal verstaan omdat hierdie mans ook hulle dogters inestuees misbruik het.

'n Verdere voordeel is dat die groeplid die geleentheid kry om te besef dat hy net soos die ander oortreders 'n normale persoon is (Hoorwitz 1983:519; Ruth en Kempe 1984:155). Die groeplid se ongemaksvlak oor homself as abnormale man daal tydens hulpverlening as hy besef dat daar nog talle ander soos hyself is. Die hulpverlening deur die maatskaplike werker word dus vergemaklik omdat die oortreder nie meer sy misdaad sal ontken bloot omdat hy van mening is dat ander hom as 'n abnormale man sal beskou nie. Hoorwitz (1983:519) noem dat die oortreder van vader-dogter bloedske 'n sterk drang na aanvaarding as persoon het en dat hy dikwels bang is dat ander hom as 'n

onmenslike monster sal beskou. In groepverband beleef die groeplede dat hulle nie alleen is om die probleem van vader-dogter bloedskaande die hoof te bied nie. Wat hierby aansluit is dat die groeplid makliker konfrontasie deur die groeplede aanvaar as deur die maatskaplike werker aangesien hulle in dieselfde omstandighede as hy is (Lawrence en Sundel 1972:40; Ruth en Kempe 1984:155).

Sundel en Sundel (1985:121) noem dat 'n groot voordeel van groepwerk die observasie is wat gemaak kan word van die oortreder se probleem binne die groepsituasie. Daar kan genoem word dat hierdie metode van dienslewering 'n vorm van evaluasie deur die maatskaplike werker van die oortreder in die groepsituasie is (Frey 1987:534; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155). Die oortreder se vordering, die hulpverleningsprogram as sodanig en die sukses van hulpverlening kan wel deur die maatskaplike werker geëvalueer word wanneer hierdie metode van hulpverlening benut word.

Alhoewel groepwerk 'n goeie struktuur bied vir die hulpverlening aan hierdie oortreder (Fowler 1990:B4), is daar ook bepaalde nadele (Ruth en Kempe 1984:156) aan verbonde en is daar ook skrywers (Dorfman 1988:232; Jansen en Harris 1988:9) wat van mening is dat daar van die strukturele benadering van gesinsberaad gebruik gemaak moet word ten tye van hulpverlening aan hierdie oortreder. Nadele verbonde aan groepwerk as metode van hulpverlening is onder andere dat die oortreder moontlik nie in die groep mag inpas nie as gevolg van psigiatriese afwykings of persoonlikheidseienskappe soos byvoorbeeld een of ander fobie. Ook ervaar die oortreder soms probleme met die denkbeeldige grense van die groep (Ruth en Kempe 1984:156). Die oortreder mag voel dat die

grense van die groep beperkend is aangesien dit hom aan sekere voorwaardes, soos groepsreëls bind. Hy mag voel dat die groep hom nie van hulp kan wees met sy spesifieke behoeftes nie. Dit gebeur ook dat die oortreder nog nie gereed is om in te skakel by 'n groep nie as gevolg van die feit dat hy nog sy misdadpleging ontken. Die groeplid moet eers deur 'n maatskaplike werker met behulp van gevallewerk gelei word tot die erkenning van sy misdad voordat groepwerk vir hom van waarde sal wees. Hulpverlening kan nie geskied as die oortreder onwillig aan die groep deelneem nie. Dit is van belang dat die maatskaplike werker wat hulp verleen aan hierdie oortreder bewus moet wees van die voordele sowel as die nadele verbonde aan hierdie metode van hulpverlening. Vervolgens sal die houding, kennis, en vaardighede van die maatskaplike werker werkzaam met die oortreder van vader-dogter bloedskande aandag geniet.

5.3 KENNIS, VAARDIGHEID EN HOUDING VAN DIE MAATSKAPLIKE WERKER WERKSAAM MET DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Die houding en vaardighede van die maatskaplike werker wat by die oortreders van vader-dogter bloedskande betrokke is, word in die literatuur (Barr 1988:38; Cohen 1983:154; Fowler 1990:B10-B11; Hoorwitz 1983:518; McNeil en McBride 1989:41; Nelson 1987:7; Renvoize 1982:191; Wood 1989:170) beskryf en is van kardinale belang vir enige persoon wat hulp verleen aan hierdie oortreders. Nie slegs is die regte houding en vaardighede van belang nie, maar kennis van bloedskande, wat in die vorige hoofstuk bespreek is, is 'n voorvereiste (Spies 1986:163). Die maatskaplike werker wat groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande doen, moet dus oor die nodige kennis, vaardighede en houding beskik om aan hierdie oortreders hulp te verleen.

Die oortreding van vader-dogter bloedskanie is nie slegs vir die algemene publiek ontstellend nie, maar ook vir die maatskaplike werker wat daarmee te make het. Die taboe daaraan verbonde (Barr 1988:38) veroorsaak 'n negatiewe belewenis van hierdie misdaad deur die maatskaplike werker. Spies (1986:163) is van mening dat omdat bloedskanie weersinwekkend is, is die gemeenskap en ook die persone wat help geneig om hierdie sake as hopeloos of onveranderbaar te beskou. Dit is daarom dat die hulpverlening aan hierdie oortreders spesifieke vaardighede en houdingsingesteldheid van die maatskaplike werker verg.

Wood (1989:170) is egter van mening dat die maatskaplike werker wel hierdie probleem kan aanspreek, aangesien hy meen; "...that social workers' basic intervention repertoire equips them to deal meaningfully with the problem of child sexual abuse providing they are willing to evaluate their own emotional responses, attitudes and knowledge". Renvoize (1982:191) sluit hierby aan en noem dat alhoewel hierdie oortreding walging veroorsaak by die persoon wat daarmee werk, veroorsaak dit tog ook 'n gefassineerdheid. Dit is egter volgens hom belangrik dat maatskaplike werkers kennis moet hê oor hul gevoelens rondom seksualiteit, hul eie kindwees, en misdaad, om begrip te hê vir hul gefassineerdheid met hierdie misdaad. Hy noem verder dat kliënte baie gou agterkom as daar negatiewiteit bestaan by die maatskaplike werker. Nelson (1987:7) sluit hierby aan deur op te merk; "Unless social workers and other helping professionals have some kind of theory about the problem they are dealing with, they cannot take any useful action." Dit is dus belangrik dat die maatskaplike werker haar eie gevoel rondom hierdie

misdad evaluer en ken voordat hulpverlening kan plaasvind. Cohen (1983:154) steun hierdie siening en noem dat die maatskaplike werker eers moet bewus raak van haar eie hantering van gebeure en die omstandighede voordat sy met hulpverlening kan begin. Die maatskaplike werker moet dushaar eie houding ten opsigte van die gevangene uitklaar (Hoorwitz 1983:518).

Dit is vir die maatskaplike werker nodig om haarself emosioneel voor te berei vir haar betrokkenheid by hierdie oortreders. Vir maatskaplike werkers in die gevangenisopset is dit nog belangriker aangesien die oortreders reeds skuldig bevind is aan hierdie misdad. Die vorm van inestuese misbruik moes ook ernstig gewees het om die oortreder gevangenesetting as vonnisopsie te laat beleef. Dit is eerstens noodsaaklik dat die maatskaplike werker haarself emosioneel sal voorberei ten opsigte van haar eie kennis en houding teenoor seksualiteit en seksuele molestering van kinders (Fowler 1990:B10). Die maatskaplike werker se siening van haar persoonlike seksualiteit is ook van belang. Die maatskaplike werker moet gemaklik wees met haar eie seksualiteit en gemaklik aan besprekings oor seksualiteit kan deelneem.

Tweedens is dit van belang dat die maatskaplike werker moet weet dat haar reaksies teenoor die misdad wat gepleeg is en die misdadiger vir die terapeutiese verhouding deurslaggewend kan wees (Cohen 1983:154). Sy moet dus haar eie reaksies kan beheer omdat negatiewe reaksies tot nadeel van die oortreders kan wees. Derdens moet die maatskaplike werker oor vaardighede beskik om die oortreder op so 'n wyse met sy misdadpleging te konfronteer dat dit nie die vertrouensverhouding wat bestaan, skade sal berokken nie (McNeil en McBride 1979:41). Die maatskaplike

werker moet dus voorbereid wees om die wandaad af te keur, maar om steeds aanvaarding vir die individu te toon. Laastens is 'n goeie sin vir humor van belang by dienslewering aan hierdie oortreders (Fowler 1990:B11). Spanning wat opbou in die groep kan effektief verlig word deur van humor gebruik te maak. Vervolgens word die doel van hulpverlening in groepverband aan die oortreders van vader-dogter bloedskunde bespreek.

5.4 BESPREKINGSONDERWERPE VIR GROEPBYEENKOMSTE

Soos reeds genoem, is die werksaamhede van die Departement van Korektiewe Dienste volgens die Wet op Korrektiewe Dienste, Wet 8 van 1959, onder andere die veilige bewaking en rehabilitasie van die gevonniste oortreders. Die voorkoming van verdere afwykende seksuele gedrag (Fowler 1991:B7) en die vermindering van die risiko van heroortreding (Cowburn 1989:15) as doelstelling van hulpverlening aan hierdie oortreders, sluit aan by die genoemde werksaamhede. Doelwitte wat gestel kan word vir hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskunde, word vervolgens verduidelik aan die hand van literatuur (Cowburn 1989:15; Frey 1987:534; Nosco en Wallace 1988:40; Renvoize 1982:197; Sexual Abuse 1988:51).

Om genoemde doelstellings te bereik is dit egter belangrik dat die oortreder sy verantwoordelikheid vir sy misdade moet erken en sy verdedigingsmeganismes moet neerlê (Cowburn 1989; Frenken 1989:766; Frey 1987:534; Renvoize 1982:197; Sexual Abuse 1988:51). Genoemde skrywers is van mening dat dit van belang is om die oortreder se rasionalisering en ontkennings te verstaan en in ag te neem wanneer die doelwitte vir die groep, sowel as vir die individuele lede gestel word.

Rasionalisering oor sy oortreding kom, soos reeds genoem, dikwels voor by die oortreder. Cowburn (1989:15) en Frey (1987:534) is van mening dat dit noodsaaklik is om te let op die oortreder se rasionalisering wanneer daar spesifieke doelwitte gestel word. Hulle noem dat die oortreder 'n kombinasie van verskillende aspekte rakende die misdaad nie sal aanvaar nie. Eerstens sal die oortreder miskien erken dat hy wel die misdaad gepleeg het, maar die verantwoordelikheid vir die misdaad ontken. Cowburn (1989:15) noem byvoorbeeld dat hy nie werk met oortreders wat hulle misdade totaal ontken nie. Die oortreder mag soms ontken dat daar enige langtermyn of korttermyn emosionele en/of fisiese skade berokken was aan die slagoffer. Verder ontken hierdie oortreder dikwels dat die misdaad tussen persone van verskillende portuurgroepe geskied het.

Tweedens moet die oortreder gelei word om 'n aktiewe vertelling van die gebeure rondom die misdaad te gee, aangesien die oortreder ook in sy passiewe vertelling rasionalisering kan gebruik. In sy vertelling is die oortreder dikwels die passiewe persoon wat byvoorbeeld sal opmerk, "I was seduced", (Cowburn 1989:15). In die derde instansie moet die rol wat seksuele fantasie speel by die oortreder tuisgebring word en hy moet gelei word om hierdie fantasie te beheer. Vierdens moet die oortreder sy eie gedrag verstaan en interpretasies daaromtrent kan maak. Indien die oortreder sy eie gedrag verstaan sal ontkenning van hierdie gedrag verminder. Hy moet in staat wees om 'n risiko-situasie te kan identifiseer. Ten vyfde moet die oortreder se verwronge persepsies rondom kinders, vrouens en seks gewysig word. Hiermee saam moet sy sosiale vaardighede verbeter word, sodat die oortreder sy interaksie met genoemde persone kan verbeter.

Die besprekingsonderwerpe wat gedurende die groepwerkproses benut word, sluit aan by die doelstellings en doelwitte wat bereik wil word. Verskeie skrywers (Dominelli 1989:305; Harris en Sullivan 1988:20; Hoorwitz 1983:520; Kriel 1991:297; Nelson 1987:94; Ruth 1984:254) bespreek die onderwerpe wat tydens die groepwerkproses aandag moet geniet. Aan die hand van die genoemde literatuur bespreek die navorser die belangrikste onderwerpe.

Ten eerste moet waardes en normes aandag geniet. Soos reeds bespreek in Hoofstuk 3 is die vader se verwronge waardebeepaling 'n kenmerkende eienskap van die oortreder van vader-dogter bloedsbande. Spesifiek die waarde wat die oortreder aan aanraking en seksualiteit heg moet ten tye van die groepwerkproses aandag geniet. Waardes gee sin aan die lewe. Sonder waardes, spesifiek oor die seksuele aspekte, verloor verhoudings hul betekenis. Stres kan veroorsaak dat die individu rigtingloos raak en destruktiewe waardes soos materialisme en seksuele permissiwiteit aanneem (Kriel 1991:297). Dit is dan nodig dat hierdie oortreders bewus moet raak van die korrekte sosiale optrede en gedrag (Ruth 1984:253).

Tweedens is interaksie met ander persone 'n belangrike besprekingsonderwerp. Kinders wat gemolesteer is, raak dikwels self molesteerders (Renvoize 1982:73). Die seksuele misbruik vind plaas tydens volwassenheid omdat hierdie oortreder nie geleer het om op 'n nie-seksuele wyse te kommunikeer nie. Onopgeloste innerlike konflikte uit die oortreder se verlede is in Hoofstuk 3 as kenmerk van hierdie oortreder beskryf. Hierdie onopgeloste innerlike konflikte veroorsaak dikwels dat die oortreder probleme ervaar tydens interaksie met ander persone. Dit is noodsaaklik dat die maatskaplike werker gedrag wat interaksie met

ander beïnvloed sal aanspreek ten tye van die groepwerkproses. Gedrag wat interaksie met ander beïnvloed sluit isolasie, rolverwarring, aggressiewe gedrag, seksuele permissiwiteit en homoseksualiteit in.

In die derde instansie moet seksuele identiteit aangespreek word (Frenken 1989:764; Moroson en McInnis 1983:68). Soos bespreek in Hoofstuk 3 word die seksuele opvoeding wat die oortreder as kind ontvang het dikwels as onvoldoende beskou. Die oortreder is of van mening dat alle seksualiteit sondig en verbode is, of dat seks met die vroue in sy gesin sy voorreg as vader en hoof van die gesin is. Die oortreder van inestuese misbruik openbaar dikwels ongemak met sy eie seksualiteit en met seks as daad. Die oortreder moet gemaklik wees met sy eie seksualiteit. Hy moet die inestuese gebeurtenisse in die regte konteks beleef. Hy moet weet in watter situasies dit gebeur, hoe hy bydra of sorg dat dit gebeur, watter fantasieë hy gehad het, en hoe hy dit na die tyd beleef het. Indien die oortreder sy seksuele identiteit aanvaar en oor die nodige kennis van die inestuese gebeure beskik, kan hy voorkomend optree.

Vierdens is die veranderinge in die gemeenskap en die toekoms vir die oortreder van belang. Die gemeenskap verander voortdurend. Waardes (soos bespreek) sal die individu help om hierdie veranderinge te hanteer. Wanneer seksuele mishandeling aan die lig kom, gaan dit die lewens van die betrokke gesinslede verander. Die oortreder moet ondersteun word om hierdie veranderinge te kan hanteer (Kriel 1991:304).

Ten vyfde is Nelson (1987:94) sowel as Kriel (1991:303) van mening dat verantwoordelike ouerskap en die regte van kinders bespreek moet word met hierdie oortreders. Soos reeds bespreek, ervaar hierdie

oortreder dikwels probleme met sy rolvertolking as vader. Die oortreder vertolk nie sy rol as vader teenoor sy minderjarige dogter toereikend nie, en ook nie die rol van eggenoot teenoor sy vrou nie. Hy moet die verpligtinge en eise van hierdie rolvertolkings aanleer. Spesifiek die rol as vader teenoor sy minderjarige dogter moet aandag geniet. Kinders se regte sluit in die reg om kos te kry, te speel, veilig te wees, skoon te wees, sekuriteit te hê, verstaan te word en die reg om toegelaat te word om kind te wees.

Sesdens moet middelmisbruik aangespreek word aangesien dit, soos reeds bespreek, dikwels deur die oortreders as aanleidende faktor vir die pleeg van bloedskande beskou word (Renvoize 1982:79). Hierdie probleem moet deeglik bespreek en geanaliseer word ten einde vas te stel wat die intensiteit van die oortreder se middelmisbruik is. Indien nodig moet meer spesifieke hulp dan gebied word rakende middelmisbruik.

Laastens moet die oortreder se verhouding met die sisteme buite sy gesinsgrense aandag geniet (Ruth 1984:253). Vriendskappe en die waarde daarvan moet met die oortreder bespreek word sodat hy insig kan ontwikkel in die noodsaaklikheid van betrokkenheid by sisteme buite sy gesinsgrense. Genoemde besprekingsonderwerpe sluit aan by die doel en aard van die groepwerkproses wat aangebied word aan die oortreders van vader-dogter bloedskande. Verdere besprekingsonderwerpe kan egter gesamentlik bepaal word ten einde aan die spesifieke behoeftes van die groep te voldoen.

5.5 DIE BENADERINGS EN DIE PROSES VAN GROEPWERK MET DIE OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

In die lig van die genoemde besprekingsonderwerpe wat gedek kan word vir groepwerk met die oortreders van

vader-dogter bloedskanie, blyk dit uit die literatuur (Botha 1990:4-8; Lawrence en Sundel 1972:34; Sundel en Sundel 1985:111) dat gedragsmodifikasie en kognitiewe herstrukturering (Frey 1987:534; Werner 1986:92) vir die doel van groepwerk met hierdie oortreders gebruik kan word. Nasko en Wallace (1988:41) is van mening dat hierdie twee benaderings gekombineerd gebruik kan word in die groepwerkproses. Die navorser steun hierdie siening aangesien Maier (1981:22) noem dat elke maatskaplike werker 'n metode moet gebruik wat haar werkswyse pas. Vervolgens sal aandag geskenk word aan die belangrikste uitgangspunte en tegnieke van die genoemde benaderings, en ook aan die proses van groepwerk met hierdie benaderings as riglyn.

5.5.1 Kognitiewe herstrukturering

Die oortreders van vader-dogter bloedskanie wat gevangenesetting beleef word by groepwerk betrek ten einde heroortreding te voorkom. Die oortreder moet dus 'n verandering ondergaan wat daartoe aanleiding sal gee dat hy nie weer sy minderjarige dogter inestuees misbruik nie. Nasko en Wallace (1988:33) noem dat kognitiewe herstrukturering beskou word as die wondermiddel van verandering. Die benadering word dus as effektief beskou wanneer groepwerk gedoen word met die oortreders van vader-dogter bloedskanie.

Kognitiewe herstrukturering het te make met die verandering van denke of persepsies (Fourie 1992:148; Werner 1986:92). Hierdie benadering fokus nie spesifiek op die individu se probleem nie, maar op die individu se siening, denke of persepsies van die betrokke problematiek (Werner 1986:92). Die navorser is van mening dat kognitiewe herstrukturering gebruik kan word vir groepwerkhulpverlening aan die oortreder

van vader-dogter bloedsbande. Die oortreders van vader-dogter bloedsbande se persepsie en begrip rakende die aanleidende faktore tot die oortreding word verhoog, en hy word sodoende in staat gestel om sy bestaande persepsies te verander. Indien die persepsie verander, stel dit die individu ook in staat om gedrag (Werner 1986:92) te verander. Kognitiewe herstrukturering help die persoon om die probleem binne dieselfde raamwerk van feite te herformuleer, sodat die gewysigde denke hom in staat stel om ook sy gedrag te kan verander.

Skrywers (Frey 1987:534; Werner 1986:97) is dit eens dat herstrukturering van kognitiewe persepsies volgens 'n gestruktureerde proses geskied en dat daar basiese tegnieke en uitgangspunte is wat hierdie benadering onderskryf. Werner (1986:92) gee 'n opsomming van die belangrikste uitgangspunte van hierdie benadering. Aan die hand van die genoemde opsomming bespreek die navorser van die belangrikste uitgangspunte van kognitiewe herstrukturering.

Eerstens noem Werner (1986:92) dat denke gedrag bepaal. Die observasies wat 'n persoon maak lei daartoe dat bepaalde persepsies gevorm word. Hierdie persepsies lei tot bepaalde gedrag. Werner (1986:92) beskryf die oorsaaklikheid van negatiewe gedrag as volg; "Inaccurate perceptions lead to inappropriate behavior". Soos bespreek in Hoofstuk 3 is die oortreder van vader-dogter bloedsbande se foutiewe persepsies van sy rolvertolking as vader, sowel as sy persepsies rondom die minderjarige dogter dikwels aanleidend tot inestuese misbruik. Indien hierdie persepsies dus gewysig kan word, mag die inestuese gedrag ook wysig.

'n Tweede uitgangspunt van hierdie benadering is dat 'n individu se lewe nie deur onbekende magte beheer word nie (Werner 1986:92). Dit mag wel so wees dat die individu onbewus mag wees van die oorsprong van sy bepaalde persepsies. Onopgeloste innerlike konflikte uit die verlede is in Hoofstuk 3 bespreek as aanleidende faktor tot vader-dogter bloedsbande. Dit mag so wees dat die oortreder onbewus is van die invloed van hierdie onopgeloste konflikte op sy persepsies, en ook gevolglik op sy gedrag. Indien hierdie onopgeloste innerlike konflikte uit die verlede dus aangespreek word, mag dit daartoe lei dat die gevolglike incestuiese gedrag gestaak word.

Emosies wat ook die gevolg van persepsies is (Werner 1986:92), is die derde uitgangspunt van hierdie benadering wat aandag geniet. Die gevolgtrekking waartoe 'n individu kom oor 'n bepaalde situasie bepaal die emosionele respons wat hy sal lewer. Wanneer die oortreder van vader-dogter bloedsbande se vrou hom seksuele verkeer weier, mag hy tot die gevolgtrekking kom dat sy hom verwerp. Hierdie gevolgtrekking mag dan lei tot woede, hartseer of bekommernis.

Die laaste uitgangspunt is dat verandering van gedrag volg op herstrukturering van denke en persepsies, sodat dit met die werklikheid ooreenstem (Werner 1986:93). Indien die incestuiese oortreder sy minderjarige dogter as sy dogter beskou en nie as 'n seksuele plaasvervanger vir sy vrou nie, sal sy incestuiese misbruik staak. Die vader sal dan die slagoffer as sy minderjarige dogter beskou en homself as haar vader wat haar moet versorg en beskerm.

Soos genoem is bepaalde tegnieke nodig om die herstrukturering van kognitiewe persepsies te weeg te bring (McMillan 1986:78-79; Werner 1986:118-120).

Hierdie skrywer moem dat basiese perseptuele verskuiwings die eerste tegniek is wat van belang is by benutting van hierdie benadering, en dit berus op die brein se vermoë om inligting volgens 'n skema te organiseer. Die doel van hierdie tegniek is om die brein se patroon, en daarom die verwerking van data, te verander.

Die tweede tegniek is ontpersoonliking en dit dui volgens Werner (1986:119) op disassosiasie met die persoon se eie selfbeeld. In teenstelling met ontpersoonliking van die self, dui hiperpersoonliking van die self daarop dat die self' beskou word as die grootste oorsaak van alles wat gebeur het. Die middelpunt van hierdie twee uiterstes dui op rasionele en realistiese sienings en gedrag wat as normaal geklassifiseer kan word (McMillan 1986:116). Dit kan as volg uiteengesit word:

HIPERPERSONLIKING---NORMAAL---ONTPERSONLIKING

Die doel van hierdie tegniek is dus om die individu se persepsies meer na die middelpunt van die skaal te verskuif.

'n Derde tegniek is kognitiewe fokussering wat 'n aktiewe tegniek is waardeur die kliënt gelei word om sy eie emosionele gevoelens te exploreer (McMillan 1986:144). Die oortreder van vader-dogter bloedsbande sal dus gelei word om sy eie emosionele gevoelens te exploreer en om die kernoorsaak van sy probleem te identifiseer. Die laaste tegniek wat bespreek word, is die ontwikkeling van rasionele denke (McMillan 1986:31-33; Frey 1987:534; Werner 1986:119). Die oortreder van vader-dogter bloedsbande moet gelei word daartoe om in staat te wees om sy kognitiewe denke deeglik te ondersoek. Hy moet in staat wees om te kan

evalueer of die denke rasioneel is of nie. Soos in Hoofstuk 3 bespreek, is rasionalisering kenmerkend aan die oortreder van vader-dogter bloedskande. Ontwikkeling van rasionele denke is 'n tegniek wat aangewend kan word om ook rasionalisering teen te werk.

5.5.2 Gedragsmodifikasie

In teenstelling met kognitiewe herstrukturering fokus gedragsverandering op die gedrag, eerder as die denke van die betrokke individu. Botha (1990:5) noem dat die klem eerder op gedragsverandering val as op persoonlikheids-verandering, maar dat sodanige veranderings daartoe kan meewerk dat veranderings in die persoonlikheid intree. Hy noem egter ook dat hierdie benadering dikwels eerder vir die doeleindes van voorkoming as rehabilitering aangewend word. In die Departement van Korrektiewe Dienste word heroortreding teengewerk en derhalwe spreek hierdie benadering ook die doelwitte van die Departement van Korrektiewe Dienste aan.

Die belangrikste uitgangspunte van hierdie benadering word deur Botha (1990:5-6) en Sundel en Sundel (1985:440-444) beskryf. Die eerste uitgangspunt van belang is kontraktering tot deelname aan die tydsbeperkende program. Die oortreder van vader-dogter bloedskande sal dus moet kontrakteer ten opsigte van deelname aan die program. Die wil om te verander en saam te werk sluit aan by die tweede uitgangspunt van hierdie benadering wat dui op die groeplede se aktiewe deelname aan die vooropstelling van hulle bepaalde problematiek. Die inestuese oortreder moet dus self sy probleem, en spesifiek probleemgedrag, analiseer en noem wat volgens hom aandag moet geniet ten tye van die groepwerkproses.

Die laaste uitgangspunt van hierdie benadering is dat van die groeplede verwag word om aktief deel te neem aan die prosedures wat gevolg word ten tye van die groepwerkproses (Botha 1990:6). Die oortreders van vader-dogter bloedskande sal byvoorbeeld in groepverband moet deelneem aan die besprekings en rollespele en ook ondersteunend moet optree ten opsigte van die mede-groeplede.

Verskeie tegnieke word in die literatuur (Botha 1990:8; Sundel en Sundel 1985:118-119; Thomlison 1986:146-149) beskryf as toepaslik by gebruik van hierdie benadering. Die eerste tegniek wat benut word dui op take (Thomlison 1986:147) of huiswerk (Botha 1990:5) wat aan die groeplid gegee word. Die uitgangspunte van die taakgesentreerde benadering kan geïntegreer word by die toepassing van hierdie tegniek, aangesien spesifieke take gesamentlik geïdentifiseer word sodat die uitvoering van hierdie take 'n bepaalde gedragsverandering tot gevolg kan hê (Reid 1986:270). Die inestuese oortreder moet dus ook spesifieke take uitvoer wat tot verandering van inestuese gedrag kan lei. Thomlison (1986:146) noem dat dit belangrik is dat eers korttermyn doelwitte gestel word en dat die gedragsverandering met klein stappies begin. Hy verduidelik dat die sukses wat die individue op hierdie vlak ervaar, hulle motivering en selfvertroue verhoog.

Gedragsversterking (Botha 1990:8; Thomlison 1986:146) is die tweede tegniek wat tot bereiking van gedragsverandering kan lei. Die uitgangspunt van hierdie tegniek is dat positiewe gedrag beloon word, terwyl afkeur getoon word aan negatiewe gedrag. Die inestuese oortreder word hierdeur gemotiveer om met positiewe gedrag voort te gaan en negatiewe gedrag te verminder.'n Derde tegniek wat gedragsmodifikasie

onderskryf is modellering (Botha 1990:8; Thomlison 1986:134), wat veral die vaardighede van die groeplede kan verhoog. Volgens die skrywers is modellering 'n tegniek waar die leerproses deur middel van waarneming plaasvind. Gedrag kan dus aan die groep gemodelleer word, en die gemodelleerde gedrag stimuleer weer die kliënt tot soortgelyke denke, houdings of gedrag. Hulpmiddels soos oudiobande, videobande of films kan vir die doel van modellering benut word. 'n Film rakende 'n vader se optrede teenoor sy minderjarige dogter kan 'n belangrike vorm van gedragsmodellering aan die oortreder van vader-dogter bloedsbande wees.

Rollespel, die laaste tegniek, word benut om ongewenste gedrag te verander deur nuwe gewenste gedrag aan te leer (Thomlison 1986:137). Ten tye van die rollespel kan die maatskaplike werker insig ontwikkel in 'n oortreder van vader-dogter bloedsbande se gedrag teenoor sy minderjarige dogter. Die situasie kan dan benut word om positiewe gedrag in te oefen. Met behulp van terugvoer en alternatiewe voorstelle wat die maatskaplike werker maak, kan die individu gehelp word om sy gedrag te verander.

5.5.3 Die groepwerkproses

Groepwerk is 'n metode van maatskaplike werk, wat net soos die ander metodes in maatskaplike werk deur middel van 'n proses aangebied word (Compton en Galaway 1989:323). Groepwerk is 'n metode met behulp waarvan aan individue in 'n groep die geleentheid gebied word om ooreenkomstig hul behoeftes en vermoëns deur middel van die groepprosesse en verhoudinge in die groep hulle maatskaplike funksionering te verbeter (PRAIITA Studiegids 2, 1991:126). Kognitiewe herstrukturering en gedragsmodifikasie (Botha 1990:7-9; Thomlison

1986:131-149) is benaderings waarvolgens die groepwerkproses aangebied kan word. Die groepwerkproses word vervolgens bespreek aan die hand van Compton en Galaway (1989:323) se beskrywing van die probleemoplossende proses, Werner (1986:118-120) se verduideliking van kognitiewe herstrukturering, Botha (1990:7-9) se weergawe van gedragsverandering in groepwerk, en Garvin (1987:303-313) se beskrywing van die groepwerkproses.

Die eerste fase wat hierdie proses inlei is die voorgroepfase (Botha 1990:7; Garvin 1987:303). Die doel waarvoor die groep saamgestel word, word deur Garvin (1987:303) beskou as bepalend vir hoe die voorgroepfase afgehandel sal word. Ten tye van hierdie fase moet die oortreder van vader-dogter bloedskande se probleem geïdentifiseer en gedefinieer word (Botha 1990:7; Compton en Galaway 1989:323). Individuele onderhoude word met die potensiele groeplede gevoer ten einde te fokus op probleemidentifisering, doelwitbepaling, tentatiewe kontraktering en inligtinginsameling (Botha 1990:7; Compton en Galaway 1989:323; Garvin 1987:303).

Die eerste groepbyeenkoms, of kontakfase, se fokuspunte word deur Garvin (1987:306) beskryf as die bespreking van die doel van die groep, deelname aan die groep, die struktuur van die groep en die werkswyse van die groep. Kontraktering oor die genoemde fokuspunte moet in hierdie sessie geskied. Die kontrakfase van die groepwerkproses word dus ook in hierdie eerste groepbyeenkoms afgehandel. Botha (1990:8) steun Garvin (1987:306) se siening en noem dat kontraktering in drie verskillende fases gedeel kan word; naamlik, ontmoeting en aanmelding, oriëntering en verkenning. Hy is ook van mening dat hierdie drie fases van

kontraktering in 'n goedbeplande eerste byeenkoms van die groepwerkproses afgehandel kan word.

Die derde fase (Compton en Galaway 1989:324; Garvin 1987:308-312)) is die aksiefase wat die implementering van die reeds beplande aksieplan omskryf. Tydens hierdie fase word die problematiek van die kliëntsisteem aangespreek en daar word van die nodige uitgangspunte en tegnieke van die betrokke benadering gebruik gemaak om die aksieplan wat opgestel is, uit te voer. In die proses van kognitiewe herstrukturering is die aksiefase verdeel in die ontwikkeling, en die implementering van plaasvervangende en selfgeldende denke. Dit dui egter ook op die uitvoer van die aksieplan wat in die eerste fase vir die identifisering van denke in 'n spesifieke situasie, opgestel is. Botha (1990:8-9) noem die aksiefase van die gedragsveranderings-proses die benuttingsfase. Die kontrak wat opgestel is, moet in hierdie fase in volle aksie wees en die doelwitte wat gestel is moet een vir een behaal word ten einde die doelstellings te bereik (Botha 1990:8). Volgens Botha (1990:9) behoort die benuttingsfase, gebaseer op die gesonde onderbou van die ander fases, die grootste deel van die reeks byeenkomste in beslag te neem.

Evaluering en terminering word deur Compton en Galaway (1989:324) as deel van die aksiefase bespreek. Hulle noem dat evaluering 'n deurlopende proses is om voortdurend te bepaal of die gestelde doelwitte bereik word, en of die metodes wat benut word effektief is. Evaluering kan egter ook 'n volwaardige fase wees van die groepwerkproses aangesien dit ook aan die einde van die proses benut word om die sukses van die proses te bepaal. Tydens terminering, wat dikwels met die finale evaluering saamhang, is dit belangrik om die groeplede se gevoelens in ag te neem (Compton en Galaway 1989:324), en die instandhouding van dit wat

in die groep bereik is, moet ook aangemoedig word. Hepworth en Larsen (1986:412-413) fokus ook sterk op die implimentering en instandhouding van plaasvervangende en selfgeldende denke in die proses van kognitiewe herstrukturering. Terminering en evaluering word nie as fases bespreek in die proses van kognitiewe herstrukturering nie. Die take van hierdie fase, soos die aanmoediging van die instandhouding van nuutgevonde kennis en vaardighede, word egter wel uitgevoer. Evaluering en afsluiting word deur Botha (1990:9) as belangrike deel van gedragsverandering deur middel van groepwerk beskou. Klem word daarop gelê dat die groeplede reeds tydens die voorbereiding duidelikheid moet verkry oor die afsluiting tydens die laaste sessie. Aangesien die gedragsverandering deur middel van groepwerk tydsgebonde is (Botha 1990:5; Sundel en Sundel 1985:441), is die groeplede vanaf die eerste byeenkoms bewus van wanneer terminering gaan geskied.

Evaluering word wel onderskei as fase in die proses van gedragsverandering, maar dit is ook 'n integrale deel van die proses as geheel en vind tydens en na elke byeenkoms plaas; ook ten opsigte van elke groeplid (Botha 1990:9). Vordering van die individuele lede word gemeet aan die vooraf opgestelde doelwitte. Botha (1990:9) is van mening dat evaluering tydens die laaste byeenkoms nie voldoende is nie. Soos in die voorbereidingsfase, moet ook tydens hierdie fase individuele onderhoude gevoer word ten einde vordering, of dalk die gebrek daaraan, te evalueer.

5.6 ELEMENTE VAN DIE GROEPWERKPROSES

Soos reeds bespreek, bestaan groepe uit individue wat om besondere redes saamgevoeg is. Vaders wat hul minderjarige dogters inestuees misbruik het, en

gevolglik gevangenesetting as vonnisopsie beleef, word byvoorbeeld saamgevoeg in 'n groep. Elke groeplid is egter nie slegs 'n individu nie, maar staan ook in 'n besondere verhouding met die ander lede in die groep, en ook met die maatskaplike werker. Die groepwerkproses wat deur die maatskaplike werker gelei word, bestaan uit verskeie elemente wat die suksesvolle verloop daarvan beïnvloed. Aan die hand van die literatuur (Cowburn 1989:15; Du Preez 1972:66; Ephross en Vassil 1987:12-22; Frey 1987:534; Garvin 1987:306-308; Harrisen Sullivan 1988:20; Lawrence en Sundel 1972:34; McNeil en McBride 1979:36; Renvoize 1982:193,209; Roberts en Lie 1989:78; Ruth en Kempe 1984:178; Sundel en Sundel 1985:112), en met die oortreder van vader-dogter bloedskeide as kliëntsisteem, word die elemente van die groepwerkproses vervolgens bespreek.

5.6.1 Groepsmotivering

In die gevangenisopset waar die oortreders van vader-dogter bloedskeide dikwels geviktimiseer word, en die gevangenesubkultuur soos bespreek in Hoofstuk 4, sterk teenwoordig is, is dit van kardinale belang dat die oortreder van vader-dogter bloedskeide gemotiveer sal word tot deelname aan die groepproses. Die gevangenesubkultuur se kodes maak dit duidelik dat deelname aan maatskaplikewerk hulpverlening nie moet geskied nie (Bezuidenhout 1991:108; Neser 1989:144). Groepvorming binne die gevangenesubkultuur het volgens Bezuidenhout (1991:110) dikwels tot gevolg dat die oortreders van seksuele misdade waar kinders betrokke is, 'n subgroep vorm. Deelname aan die groeuproses moet egter goed gemotiveer word deur die maatskaplike werker voordat die oortreders van vader-dogter bloedskeide binne die gevangenisopset sal deelneem aan hierdie proses.

Die groepproses het ten doel om die oortreders van vader-dogter bloedskeide van hulp te wees met die voorkoming van heroortreding (Frey 1987:534). Die groeplede moet egter die begeerte openbaar om te leer uit dit wat tydens die groepproses aan hulle gebied word. Positiewe beïnvloeding kan slegs geskied wanneer die groeplid ontvanklik is daarvoor. Cowburn (1989:15) noem pertinent dat hy nie werk met oortreders wat ontken dat hulle die misdadig gepleeg het nie, aangesien hul motivering tot voorkoming van heroortreding bevraagteken word. Dit is dus noodsaaklik dat die oortreder van vader-dogter bloedskeide gehelp word om te besef dat hy gedrag openbaar waarvoor hulp bestaan (Kastern 1989:126).

5.6.2 Struktuur

Fowler (1990:B4) is van mening dat die groepproses 'n goeie struktuur bied vir hulpverlening aan hierdie oortreders aangesien dit die geleentheid tot konfrontering met die misdadig bied in die teenwoordigheid van ander persone wat dieselfde misdadig gepleeg het. Daar is egter gevind dat skrywers (Cowburn 1989:15; Ephross en Vassil 1987:13; Frey 1987:534; Lawrence en Sundel 1972:35; McNeil en McBride 1979:36; Renvoize 1982:193) verskillende sienings openbaar rakende die struktuur van die groep. Volgens die genoemde skrywers is die lokaal waar die groep plaasvind, die tydsduur van 'n groepsessie en van die hele groepproses, die aantal terapeute teenwoordig, die tyd wanneer die groepsessie plaasvind, en die aantal lede in die groep, belangrike strukturele elemente. Dit bepaal die hele struktuur van die bepaalde groep en beïnvloed ook dus die groeplede se inskakeling by hierdie groep.

Die lokaal wat benut sal word vir die aanbieding van die groepproses is van belang. Die verskillende fasiliteite wat tot die maatskaplike werkers se beskikking is, bepaal egter watter lokaal benut sal word. Aansienlike meningsverskil bestaan by die genoemde skrywers oor die aantal en die tydsduur van die sessies. Dit wissel van slegs tien sessies tot sessies wat vir etlike maande voortduur. Die inestuese oortreders binne die gevangenesetting het almal verskillende vonnisse. Wanneer oor die aantal groepsessies besluit word, is dit van belang om die oortreders se ontslagdatums in gedagte te hou. Ook is dit noodsaaklik om na die situasie waarin die oortreder hom bevind te let, ten einde die tydsduur van die groepsessie te bepaal. Die inestuese oortreders het verskillende take wat hulle moet verrig en waarvoor hulle in die gevangenis verantwoordelik is. Die tydsduur van die groepsessies, en ook die aantal groepsessies sal in samewerking van die gevangenes bepaal moet word.

Cowburn (1989:15) en Frey (1987:534) is van mening dat tot vier professionele persone as beraders kan optree, terwyl McNeil en McBride (1979:36) en Renvoize (1982:193) van mening is dat slegs twee professionele persone vir die hantering van die groep nodig is. Indien meer professionele persone benut word, kan 'n groter verskeidenheid observasies gemaak word op grond waarvan die oortreders se gedrag geëvalueer en geanaliseer kan word. In die Departement van Korrektiewe Dienste, waar daar, soos reeds bespreek, 'n tekort aan maatskaplike werkers is, sal dit dus meer koste-effektief wees om slegs van twee professionele persone gebruik te maak. Genoemde skrywers stem saam dat daar tussen ses en tien lede in 'n groep kan wees. Soos bespreek in Hoofstuk 3 is dit kenmerkend van die inestuese oortreder dat hy nie baie sosiaal is nie. 'n Groep bestaande uit tussen ses en tien

lede is geskik aangesien die individu nie blootstel word aan te veel persone nie, maar tog in 'n situasie geplaas word waar sosialisering onvermydelik is. Dit is van belang dat die maatskaplike werkers wat met hierdie oortreders groepwerk doen, bewus moet wees van die belang van die struktuur van die groep aangesien dit die hulpverleningsproses direk raak.

5.6.3 Waardes en norme

Die mens word gerig deur die waardes en norme wat vir hom van belang is. Soos bespreek in Hoofstuk 3 is verwronge waardebeoordeling kenmerkend van die oortreder van vader-dogter bloedskande. Die groepproses het te make met die versterking en uitbouing van die inestuese oortreder se norme en waardes in ooreenstemming met die van die samelewing waarvan die groeplede deel is (Kriel 1991:295). Die maatskaplike werker moet dus kennis dra van die individue in die groep se onderskeie waardes en norme (McNeil en McBride 1979:37). Die groep as eenheid het ook bepaalde norme en waardes (Ephross en Vassil 1987:13-14; Frey 1987:534; Garvin 1987:307; Lawrence en Sundel 1972:37). Dit is van belang dat die lede hierdie norme van die groep gesamentlik moet bepaal ten einde hulle te laat beseft dat norme en waardes ook self geformuleer kan word, en ook om hul die insig te laat ontwikkel dat hulle die kern van die groepwerkproses is.

5.6.4 Klimaat

Klimaat (Du Preez 1972:77) dui op die atmosfeer of die stemming waarin die groepsessie afspeel. Frey (1987:534) noem dat dit daarom van kardinale belang is dat die seksuele oortreders verdedigingsmeganismes sal afleer en sal erken dat hulle self verantwoordelik is vir die inestuese daade gepleeg. Dit het tot gevolg dat die

oortreder gemotiveerd is om sy negatiewe gedrag te wysig. Slegs as die weerstand van die inestuese oortreders afgebreek is, is die klimaat geskik vir hulpverlening.

5.6.5 Groepsgebondenheid

Groepsgebondenheid ontwikkel as die groeplede vorder deurdat die individue hul eie gedrag en gevoelens met ander groeplede deel (Cowburn 1989:15; Ephross en Vassil 1987:14-15; Frey 1987:534). Die eenheidsgevoel wat tussen die lede van die groep ontstaan, is die groepsgebondenheid waarna verwys word. Hierdie vereenselwiging met die groep is van kardinale belang vir die sukses van die groep. Soos reeds bespreek, vorm die oortreders van seksuele misdade waar kinders betrokke is (Bezuidenhout 1991:110) dikwels 'n sub-groep in die gevangenis. Dit mag dan gebeur dat sommige van hierdie lede van die sub-groep by groepwerk met inestuese oortreders betrek word. Die maatskaplike werker mag dan probleme ervaar aangesien die gevangenes mekaar in die gevangenisopset moeilik vertrou. Die groep kan baie lank neem om 'n gevoel van gebondenheid te ontwikkel. Die vertrouensverhouding is die kern van die groepwerkproses en moet veral in die gevangenisopset, waar vertroue min is, baie aandag geniet.

Genoemde elemente is van belang om die groepproses glad te laat verloop. Wat veral van belang is, is dat die maatskaplike werkers moet kennis dra van die elemente van die groepwerkproses aangesien dit hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskande direk raak. Voorbeelde van groepwerkprogramme wat benut kan word met die oortreders van vader-dogter bloedskande word vervolgens bespreek.

5.7 VOORBEELDE VAN GROEPWERKPROGRAMME MET OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Groepwerkprogramme kan op verskillende maniere gestruktureer word. In die literatuur (Cowburn 1989:15; Frey 1987:534; Renvoize 1982:209) word verskillende programme bespreek. Hierdie programme handel oor die strukturele samestelling, die doel en proses van die groepe. Die programme sal vervolgens bespreek word. Daarna sal 'n program wat deur die navorser saamgestel is na aanleiding van voorafgaande besprekings in hierdie en vorige hoofstukke as Bylaag C aangebied word.

Cowburn (1989:15) verkies om groepwerk, eerder as gevallewerk, te doen met die oortreders van vader-dogter bloedskande. Vir die doel word 'n gestruktureerde, tydsgebonde program gebruik, wat ooreenstem met die uitgangspunte van gedragsverandering, wat ooreenstem met Botha (1990:4-9) en Sundel en Sundel (1985:440) se uiteensetting daarvan. Die doel van die groepwerk is om die risiko van heroortreding te verminder deur die oortreder volle verantwoordelikheid te laat aanvaar vir sy misdaad. Die vermindering van die kanse van heroortreding is weer in ooreenstemming met die doel van gedragsverandering soos beskryf deur Botha (1990:4), wat van mening is dat hierdie benadering eerder voorkomend as rehabiliterend benut word. Verdedigingsmeganismes en rasionalisering moet afgebreek word en 'n aktiewe vertelling van die misdaad moet gegee kan word deur die oortreder. Hiperpersoonliking is dus ter sprake aangesien die persoon die volle verantwoordelikheid vir die misdaad moet aanvaar. 'n Tegniek van kognitiewe herstrukturering word dus ook gebruik in hierdie model wat Cowburn (1989:15) benut. Konfidensialiteit in die aanbieding van hierdie program speel 'n belangrike rol.

Deelname aan hierdie groep is vrywillig. Soos bespreek in die elemente van die groepwerkproses word daar egter nie meer as nege groeplede toegelaat nie. Vier professionele persone word gebruik om die groep aan te bied; verkieslik twee mans en twee vroue. Die groeplede bespreek dan seksualiteit met lede van beide geslagte.

Die kontak-kontrakfase word nie deur Cowburn (1989:15) bespreek nie. Hy noem egter dat die groeplede vrywillig deelneem en dat hy nie persone betrek wat die misdaadpleging totaal ontken nie. Kontraktering vind wel plaas in die voorgroepfase wanneer hy die groeplede keur vir deelname aan die groepwerkproses. Die bespreking van die groepwerkprogram soos beskryf deur Cowburn (1989:15) begin egter dadelik met die aksiefase.

Twee vyf-dag bloksessies word met die groeplede gehou met 'n tussenpose van ongeveer ses weke tussen die eerste en die tweede bloksessie. Met die eerste bloksessie word die misdade van die oortreders geanaliseer aan die hand van kriteria, naamlik die aanleidende gebeure tot die gedrag, die gedrag as sodanig en die gevolge van die gedrag. Dit is dus duidelik dat gefokus word op die gedrag, en nie soseer op die persepsies en die denke van die oortreder nie. Soos deur Botha (1990:5) genoem, kan die verandering van gedrag verandering van persoonlikheid tot gevolg hê, daarom is dit belangrik om die emosies rakende die bepaalde gedrag te bespreek. Elke groeplid kry 'n geleentheid om ten minste een misdaad aan die hand van die genoemde kriteria te bespreek. Ten tye van hierdie uiters stresvolle bloksessie word baie gevoelens en emosies geïdentifiseer en aangeraak. Hierdie emosies en gevoelens word dan met die tweede bloksessie bespreek. Cowburn (1989:15) maak dus gebruik van

tien groepsessies waarvan die tweede bloksessies as opvolg vir die eerste blok sessies dien. Dit maak die totale hulpverleningsproses uit, want geen opvolgssessies word verder beplan nie.

Uit die genoemde verduideliking van die groepwerkproses is dit onduidelik watter tegnieke gebruik word om die gestelde doelwitte te bereik. As egter gelet word op die doel van die program en die uitgangspunte, soos reeds uitgewys, kom dit voor asof Cowburn (1989:15) van gedragsmodifikasie gebruik maak. Tegnieke van kognitiewe herstrukturering is ook uitgewys, maar dit is veel minder as die wat verwys na gedragsmodifikasie. Dit is egter moontlik dat 'n kombinasie van die benaderings gebruik word, soos wat Nasko en Wallace (1988:41) aanbeveel.

Frey (1987:534) maak ook gebruik van gestruktureerde tydsbeperkende groepe wat dui op gedragsmodifikasie. Die doel van hierdie groepe is om die oortreder te lei om sy verdedigingsmeganismes af te leer en om die denkpatroon van hierdie oortreder te wysig. Kognitiewe herstrukturering is dus ter sprake. In aansluiting hiermee het dit ten doel om die gevolge wat die oortreding vir die slagoffer het, te sensitiseer vir die oortreder ten einde heroortreding te voorkom; wat 'n uitgangspunt van gedragsmodifikasie is (Botha 1990:5). Die fokus van hierdie vorm hulpverlening is om die oortreder se betrokkenheid (hiperpersoonliking) by die inestuese misbruik te beklemtoon. Daar word sterk gesteun op kognitiewe herstrukturering.

Soos aangedui in die bespreking van die elemente van die groepwerkproses word twee tot vier terapeute gebruik om 'n groep van ses tot agt oortreders te lei. Die eerste sessie is 'n mini-marathon sessie wat tussen ses en agt uur duur. Tydens hierdie sessie word die

groeplede aan mekaar voorgestel; asook hul misdade. Die mini-marathon sessie dien as die kontak- en die kontrakfase van die groepwerkproses. Elke lid kry die geleentheid om sy misdade te beskryf. Hy mag nie 'n uitgebreide bespreking gee van stressors wat tot die misdaad gelei het nie. Hy moet slegs 'n vertelling van sy gedrag gee. Hiperpersoonlikheid, tegniek van kognitiewe herstrukturering, word dus gebruik om die oortreder bewus te maak van sy skuld aan die oortreding. Tydens die aanvang van hierdie sessie word 'n video vertoon van volwasse vroue se vertellings oor hoe hul seksueel misbruik is as kinders. Soos bespreek, word videobande gebruik om gedrag en emosies te modelleer vir die doel van gedragsverandering deur middel van groepwerk. Tegnieke van gedragsverandering word dus saam met tegnieke van kognitiewe herstrukturering benut.

Die beskikbare tyd word verdeel tussen die groeplede. Die groeplede moet ook hul vertellings van die misdaadpleging detailleer deur tye, plekke, datums en ouderdomme te noem waar van toepassing. Soos in die geval van die groepe waarna Cowburn (1989:15) verwys, moet die groeplede nie verskonings vir die daad aanvoer nie, maar slegs die gebeure beskryf. Rollespel word ook gebruik om gedrag te verduidelik wanneer onduidelikheid bestaan. Die groeplede moet mekaar ook konfronteer rakende die eerlikheid van hul vertellings. Die terapeute tree op as interpreteers, konfronteers, instaatstellers en opvoeders. Die mini-marathon sessie eindig nadat elke groeplid sy vertelling gedoen het. Die groepwerkproses gaan egter voort. Hierdie mini-marathon sessie dien bykans dieselfde doel as die eerste bloksessies waarna Cowburn (1989:15) verwys.

Binne etlike dae na die mini-marathon sessie word begin met weeklikse sessies wat vir agt tot twaalf maande

voortduur. Besprekingspunte wat tydens die mini-marathon sessie aan die lig gekom het, sal bespreek word. Klem word gelê op die hantering van gevoelens. Weiner (1986:92) is van mening dat gevoelens en emosies die gevolg is van persepsies. Wanneer gevoelens dus bespreek word ten einde die oortreder van vader-dogter bloedsbande sy negatiewe gedrag te laat aflê, word weer van 'n uitgangspunt van kognitiewe herstrukturering gebruik gemaak. In teenstelling met die program waarna Cowburn (1989:15) verwys, word die lede wat aan die program wat Frey (1987:534) bespreek, deelneem vir 'n baie lang tyd aan hulpverlening onderwerp. Die rede vir hierdie verskil in die tydperk van dienslewering mag wees omdat die program waarna Cowburn (1989:15) verwys spesifiek gerig is op oortreders binne die gevangenisopset, terwyl die program wat Frey (1987:534) bespreek op die oortreder in die gemeenskap gerig is.

Renvoize (1982:209) maak ook gebruik van 'n baie gestruktureerde tydsbeperkende program wat dui op gedragsmodifikasie deur middel van groepwerk. Soos met die ander twee programme noem hy dat die groeplede vrywillig moet deelneem aan die program. Die program waarna Renvoize (1982:209) verwys bestaan ook soos die vorige twee programme wat bespreek is uit twee fases. Die eerste fase bestaan uit 'n vier-week-siklus waartydens drie sessies van vier ure elk gedurende elke week gehou word. Hierdie fase bestaan dus uit twaalf sessies van vier ure elk. Tydens hierdie fase geniet seksualiteit, skaamheid, selfbeeld, hanteringsmeganismes, vreugdes, self-destruktiewe gedrag, toon van emosies en ander onderwerpe soos genoem deur die groeplede, aandag. Die groeplede word ook geleentheid gegun om met mekaar sosiaal te verkeer. Eie aan hierdie fase is ook dat die groeplede baie huiswerk kry om te voltooi. Die hoofdoel van

hierdie fase is die verkenning van self-destruktiewe gedrag. In hierdie fase word die take van die kontak-kontrakfase, soos bespreek in die groepwerkproses, uitgevoer. As gelet word op die tegnieke wat genoem word, soos huiswerk en die verkenning van self-destruktiewe gedrag, word van gedragsmodifikasie gebruik gemaak.

Na hierdie fase gaan die proses egter voort met besprekingsonderwerpe wat deur die groeplede geïdentifiseer is. Daar word weekliks een sessie van vier ure lank gehou vir 'n verdere periode van ses maande. In hierdie geval is die tydperk wat die oortreder hulpverlening ontvang ook lank.

Na aanleiding van die voorafgaande beskikbare programme het die navorser 'n groepwerkprogram van hulpverlening aan oortreders van vader-dogter bloedsbande binne die gevangenisopset saamgestel. Hierdie program word vervat in Bylaag C.

5.8 SAMEVATTING

Hierdie hoofstuk is gewy aan groepwerk as metode van hulpverlening met oortreders van vader-dogter bloedsbande binne die gevangenisopset. Daar is stilgestaan by die keuse van groepwerk as metode van hulpverlening. Beide die voordele en die nadele verbonde aan hierdie metode het aandag geniet.

Die kennis, vaardighede en houding waaroor die maatskaplike werker wat hierdie oortreders by groepwerk betrek binne die gevangenisopset moet beskik, is bespreek. Die maatskaplike werker se selfkennis is veral vir die doel van groepwerk met hierdie oortreders van belang. In aansluiting hiermee het die doel van groepwerk met die oortreders van

vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset aandag geniet. Daar word hoofsaaklik gepoog om die risiko van heroortreding te verminder. Besprekingspunte wat aandag moet verkry ten einde hierdie doel te bereik, is ook bespreek.

Kognitiewe herstrukturering en gedragmodifikasie is aan die hand van hul uitgangspunte en tegnieke as benaderings vir groepwerk met hierdie oortreders bespreek. Aan die hand van hierdie benaderings is die groepwerkproses verduidelik. Klem is gelê op die verskillende fases van die proses en die take wat binne elke fase afgehandel moet word. Ook is die elemente van die groepwerkproses bespreek. Die belang wat kennis van hierdie elemente vir die groepwerker het, is beklemtoon. Laastens het die navorser aan die hand van die voorafgaande kennis die groepwerkproses met hierdie oortreders, soos beskryf deur drie skrywers, geanaliseer.

HOOFSTUK 6

GROEPWERK MET DIE OORTREDER VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE IN DIE GEVANGENISOPSET

6.1 INLEIDING

In die voorafgaande literatuurstudie is die kenmerke van vader-dogter bloedskande aangedui. Spesifieke eienskappe wat die oortreder van hierdie misdaad kenmerk, is bespreek. Daar is ook stilgestaan by groepwerk met hierdie oortreder in die gevangenisopset. Die literatuurstudie het as agtergrond gedien vir die opstel van die vraelys wat as tegniek van waarneming gebruik is.

In hierdie hoofstuk word die empiriese ondersoek en die resultate van die ondersoek bespreek. Die resultate sal bespreek word na aanleiding van die persoonlike besonderhede van die respondente; die kenmerke van vader-dogter bloedskande; die kenmerkende eienskappe van die oortreder van vader-dogter bloedskande; gevangenesetting as vonnisopsie vir genoemde oortreders; groepwerk met hierdie oortreders in die gevangenisopset en 'n toekomspektief.

6.2 METODE VAN ONDERSOEK

In die eerste hoofstuk word 'n volledige uiteensetting van die navorsingsmetode en die empiriese ondersoek, weergegee. In hierdie hoofstuk word slegs kortliks daarna verwys ten einde die bespreking van die resultate makliker te begryp.

'n Verkenningstudie is gedoen om maatskaplike werkers werkzaam in die Departement van Korrektiewe Dienste se behoeftes aan riglyne vir groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedsbande te bepaal. Die aard van maatskaplike werkers se houding, kennis en dienslewering rakende hierdie oortreders is sodoende vasgestel. Die opname as navorsingsmetode (Cilliers 1970:69) is gebruik om 'n profiel van respondente, hul maatskaplikewerk-aktiwiteite, hul menings en houdings oor groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedsbande te bepaal. Posvraelyste, soos dit in die literatuur beskryf word (Grinnell 1988:307; Grinnell en Williams 1990:207; Cilliers 1970:71), is as tegniek van waarneming en vir inligtinginsameling benut. Die data wat verkry is, word in tabelle aangebied om die bevindings van die ondersoek te bespreek. Vervolgens sal die resultate van die empiriese ondersoek bespreek word.

6.3 IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE

In hierdie afdeling word 'n profiel van die maatskaplike werkers wat by die ondersoek betrek is, aangebied. Hierdie ontleding word gedoen ten opsigte van die steekproef van 20 respondente. Posvraelyste is aan 22 maatskaplike werkers gestuur, maar slegs 20 vraelyste is terug ontvang.

6.3.1 Kwalifikasies van die respondente

In die Tabel 6.1, word 'n uiteensetting gegee van die kwalifikasies van die respondente wat by die ondersoek betrek is.

TABEL 6.1: Kwalifikasies van die respondente

Kwalifikasies	f	%
Diploma	7	35
B.A.-graad	7	35
Honneursgraad	5	25
M.A.-graad	1	5
Totaal	20	100

Dit blyk uit Tabel 6.1 dat sewe (35%) respondente oor 'n Diploma in Maatskaplike Werk beskik, asook dat sewe (35%) respondente oor 'n B.A.-graad in Maatskaplike werk beskik. Hierbenewens het vyf (25%) respondente wat 'n Honneursgraad en een (5%) respondent wat reeds 'n M.A.-graad in Maatskaplike werk verwerf het. Ses (30%) van die respondente beskik dus reeds oor nagraadse kwalifikasies. Corrie (1991:74) noem dat maatskaplike werkers wat oor 'n Diploma, of B.A. graad in Maatskaplike werk beskik, voldoende gekwalifiseer is om maatskaplikewerk-hulpverlening te bied aan hierdie kliëntsisteem.. Die gevolgtrekking kan gemaak word dat die respondente oor die nodige kwalifikasies beskik om effektiewe hulp te verleen aan die kliëntsisteem, te wete die oortreders van vader-dogter bloedsbande.

6.3.2 Praktykervaring van die respondente

Onderskeid word gemaak tussen die respondente se praktykervaring as maatskaplike werkers en hul ervaring as maatskaplike werkers binne die Departement van Korrektiewe Dienste. In Tabel 6.2 word die

respondente se praktykervaring as maatskaplike werkers aangedui.

TABEL 6.2: Praktykervaring van die respondente

Jare ervaring	f	%
Een jaar	1	5
Twee jaar	2	10
Drie jaar	0	0
Vier jaar	4	20
Vyf jaar en meer	13	65
Totaal	20	100

Volgens Tabel 6.2 het die meerderheid, naamlik 13 (65%) respondente ten tye van hierdie ondersoek oor meer as 5 jaar praktykervaring beskik het. Corrie (1991:81) huldig die standpunt dat maatskaplike werkers met meer as 5 jaar praktykervaring as ervare maatskaplike werkers wat oor voldoende praktykervaring beskik om hulp te verleen aan probleemgesinne, beskou kan word. Slegs een (5%) respondent het slegs een jaar praktykervaring gehad ten tye van die ondersoek. Die deursnee respondente kan dus as ervare maatskaplike werkers beskou word wat al vir 'n geruime tyd as maatskaplike werkers praktiseer. Die respondente beskik dus nie net oor die kwalifikasies om effektief hulp te verleen nie, maar die meerderheid respondente beskik ook oor praktykervaring. Die respondente se ervaring as maatskaplike werkers binne die Departement van Korrektiewe Dienste is ook veral waardevol. In Tabel 6.3 word die ervaring van die

respondente in die Departement van Korrektiewe Dienste saamgevat.

TABEL 6.3: Praktykervaring in die Departement van Korrektiewe Dienste

Jare ervaring	f	%
Een jaar	3	15
Twee jaar	0	0
Drie jaar	0	0
Vier jaar	4	20
Vyf jaar en meer	13	65
Totaal	20	100

Uit die bostaande tabel is dit duidelik dat 13 (65%) van die respondente oor meer as vyf jaar, en vier (20%) respondente oor vier jaar ervaring in die Departement van Korrektiewe Dienste beskik. Dit stem ooreen met die jare ervaring wat die respondente as maatskaplike werkers het. Verder blyk dit dat 17 (85%) respondente dus altesaam oor vier jaar en meer ondervinding binne die Departement van Korrektiewe Dienste beskik. Die navorser is van mening dat hierdie respondente oor genoegsame ervaring in die Departement beskik om die gevangenes as kliëntsisteem redelik goed te ken en in staat is om effektief hulp te verleen. Die oortreders van vader-dogter bloedskeide is egter 'n baie klein deel van die totale kliëntsisteem wat die maatskaplike werkers hanteer, aangesien slegs 257 (Nexus 1993:25) van die totale gevangenesbevolking van 67 340 (Jaarverslag 1991:47) in sestiese oortreders was.

Desnieteenstaande behoort hierdie oortreders steeds by hulpverlening betrek te word deur hierdie maatskaplike werkers. Die teoretiese kennis waaroor die respondente beskik mag egter 'n invloed uitoefen op maatskaplike werkers se hulpverlening aan hierdie oortreders. Die feit dat slegs drie (15%) respondente aangedui het dat hulle slegs oor een jaar ervaring in die Departement van Korrektiewe Dienste beskik, verskil egter van hulle aantal jare dienservaring. Vervolgens word aandag gegee aan die teoretiese kennis en vaardighede van die respondente rakende benaderings wat gevolg kan word ten tye van hulpverlening.

6.3.3 Kennis en vaardighede van die respondente

Maatskaplike werkers behoort oor die toepaslike teoretiese kennis te beskik vir dienslewering aan die oortreders van vader-dogter bloedsbande (Spies 1986:163). Die mate waartoe die respondente oor toepaslike teoretiese kennis beskik, word in Tabel 6.4 saamgevat.

TABEL 6.4: Teoretiese kennis van benaderings van hulpverlening

Benaderings	Intensief		Inleidend		Glad nie		Totaal	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kognitiewe herstrukturering	10	50	8	40	2	10	20	100
Gedragsmodifikasie	12	60	7	35	1	5	20	100

In die voorafgaande tabel is die respondente se kennis van beide die benaderings saamgevat. Twaalf (60%) van die respondente was van mening dat hulle oor intensiewe kennis beskik van gedragmodifikasie terwyl

10 (50%) respondente meen dat hulle oor intensiewe kennis van kognitiewe herstrukturering beskik. Dit blyk dus dat ten minste die helfte van die respondente oor intensiewe kennis van beide die benaderings beskik. Te oordeel aan die literatuur (Frey 1987:534; Nasko en Wallace 1988:41; Sundel en Sundel 1985:111; Turner 1986:91) is kennis van hierdie benaderings nodig want die genoemde benaderings word volgens dié skrywers wel benut wanneer groepwerk met hierdie oortreders gedoen word. Daar was egter agt (40%) respondente wat aangedui het dat hulle slegs oor inleidende kennis van kognitiewe herstrukturering beskik, en sewe (35%) wat slegs oor inleidende kennis van gedragsmodifikasie beskik. Verder het twee (10%) respondente aangedui dat hul oor geen teoretiese kennis van kognitiewe herstrukturering beskik nie, en een (5%) dat hy oor geen kennis van gedragsmodifikasie beskik nie. Die minderheid van die respondente beskik dus oor geen teoretiese kennis van hierdie benaderings nie.

Alhoewel die respondente aangedui het dat hulle oor kennis van die benaderings beskik, is hul vaardigheid in die toepassing van hierdie benaderings ook van belang. Tabel 6.5 dui die respondente se sienings van hul vaardighede in die toepassing van hierdie benaderings aan.

TABEL 6.5: Praktiese toepassing van die benaderings

Vaardig	f	%
Ja	15	75
Nee	2	10
Onseker	3	15
Totaal	20	100

Volgens die bostaande tabel noem 15 (75%) van die respondente dat hulle vaardig is in die uitoefening van die genoemde benaderings. 'n Verdere drie (15%) respondente is onseker van hul vaardigheid om hierdie benaderings toe te pas. Dit mag moontlik verband hou met die drie respondente wat genoem het dat hul oor geen teoretiese kennis van die benaderings beskik nie. Slegs twee (10%) respondente noem dat hulle nie vaardig is met die toepassing van hierdie benaderings nie. Die respondente is oorwegend van mening dat hulle die benaderings wat deur die genoemde literatuur (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155) as toepaslik beskou word vir hulpverlening aan hierdie oortreders, met vaardigheid kan toepas. Tabel 6.6 toon die benadering aan waarmee die respondente die meeste vertrou is.

TABEL 6.6: Benaderings waarmee die respondente vertrouwd is

Benadering	f	%
Kognitiewe herstrukturering	7	35
Gedragsmodifikasie	13	65
Totaal	20	100

Uit Tabel 6.6 is dit duidelik dat 13 (65%) respondente meer vertrouwd is met gedragsmodifikasie terwyl slegs sewe (35%) respondente meer vertrouwd is met kognitiewe herstrukturering. Verskeie van die respondente het aangedui dat hul meer vertrouwd is met gedragsmodifikasie aangesien dit die benadering is waartoe die kliëntsisteem in die gevangenisopset hom leen. Twee (10%) respondente het ook genoem dat tydens hulle opleiding meer op gedragsmodifikasie gefokus is. Die respondente wat genoem het dat hulle meer vertrouwd is met kognitiewe herstrukturering het anders as die ander, nie praktykervaring as motivering aangebied nie. Hierdie respondente het gefokus op opleiding en supervisie wat ontvang is as die rede vir hul vertroudheid met hierdie benadering. Twee (10%) respondente het ook aangedui dat gedragsmodifikasie nie in die gevangenisopset suksesvol benut kan word nie aangesien die gevangenis 'n onnatuurlike omgewing is om gedrag te probeer wysig. Dit vind aansluiting by skrywers (Jervis 1989:14; Nel 1984:42; Spies 1986:171) wat van mening is dat die gevangenisopset nie die ideale plek is vir hulpverlening aan die oortreder van vader-dogter bloedsbande nie.

Daar is vasgestel met watter van die genoemde benaderings die respondente die meeste vertrouwd is.

Tabel 6.7 dui aan of die respondente hul kennis benut en groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande doen.

TABEL 6.7: Groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande

Groepwerk	f	%
Ja	1	5
Nee	19	95
Totaal	20	100

Volgens die voorafgaande tabel doen slegs een (5%) respondent groepwerk met hierdie oortreders. Alhoewel die respondente aangedui het dat hulle oor die teoretiese kennis van die toepaslike benaderings beskik en dat hul vaardig is in die uitoefening van hierdie benaderings, noem 19 (95%) respondente dat hulle nie groepwerk met hierdie oortreders doen nie. Daar moet dus ander redes wees waarom hulle nie die oortreders van vader-dogter bloedskande by groepwerk betrek nie. In Tabel 6.8 word die redes wat die respondente aanvoer waarom hulle nie met hierdie oortreders groepwerk doen nie, saamgevat.

TABEL 6.8: Faktore wat verhinder dat groepwerk gedoen word

Faktore	f	%
Hoë werklading	4	20
Algemene werksdruk	3	15
Geen teoretiese kennis	0	0
Beperkte teoretiese kennis	5	25
Kennis, maar nie ervaring	1	5
Ander	11	55
Totaal	24	120

N = 20

Respondente kon meer as een veranderlike merk.

Die gegewens in Tabel 6.8 dui daarop dat 11 (55%) respondente ook ander redes as die gegewe aanvoer as dit wat hulle verhinder om groepwerk met hierdie oortreders te doen. Die respondente noem dat daar dikwels te min van hierdie oortreders deel van hul werkladings is om groepwerk te doen. Soos genoem dui Nexus (1993:25) egter aan dat die aantal oortreders van vader-dogter bloedskande vanaf 1988 tot 1991 met 53% gestyg het. Dit is dus noodsaaklik dat die maatskaplike werkers voorbereid moet wees om hierdie oortreders by groepwerk te betrek wanneer nodig. Een respondent noem egter dat werksverdeling plaasvind en dat 'n ander maatskaplike werker oortreders van hierdie aard by groepwerk betrek. Die navorser steun hierdie respondent maar meen dat dit ook 'n oplossing kan wees vir die maatskaplike werkers wat te min van hierdie

oortreders in hul werklading het om groepwerk te doen. Werksverdeling op grond van die tipe oortreders kan tot gevolg hê dat 'n spesifieke maatskaplike werker wel hierdie oortreders by groepwerk sal kan betrek.

Daar is ook vyf (25%) respondente wat aandui dat beperkte teoretiese kennis hulle verhinder om hierdie oortreders by groepwerk te betrek. Spies (1986:163) noem dat kennis van bloedskandige optrede 'n voorvereiste is vir maatskaplike werkers wat aan hierdie oortreders hulp wil verleen. Die respondente se motivering vir die feit dat hulle nie groepwerk doen met oortreders van vader-dogter bloedskande nie, word dus deur die literatuur versterk. Die navorser is egter van mening dat dit die maatskaplike werker se plig is om teoreties voor te berei ten einde aan die kliëntsisteem waarmee sy werk hulp te kan verleen. Vier (20%) respondente het aangedui dat 'n hoë werklading en drie (15%) respondente dat algemene werksdruk hulle verhinder om groepwerk met hierdie oortreders te doen. Daar bestaan dus verskeie redes waarom hierdie oortreders nie by groepwerk betrek word nie. Alhoewel hierdie redes verstaan word en geldig is, is dit kommerwekkend dat daar in 1991 reeds 257 inestuese oortreders in die gevangenis was (Nexus 1993:25), en dat slegs een (5%) respondent genoem het dat groepwerk, wat as 'n baie geskikte metode van hulpverlening beskou word (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534), met hierdie oortreders gedoen word.

6.4 KENMERKE VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

Vanuit die literatuur is gevind dat die mees bekende vorm van seksuele misbruik in gesinsverband die tussen vader en dogter is (Dominelli 1989:298; Nelson 1987:15; Ruth en Kempe 1984:48; Sexual Abuse 1988:8). In die literatuurstudie is bevestig dat

genoemde skrywers sowel as die Wet op Kindersorg aandui dat die verwantskap tussen vader en dogter vir die pleeg van hierdie misdaad nie slegs 'n bloedverwantskap hoef te wees nie. Ten opsigte van hierdie oortreding word die persoon wat in die gesin die rol van die vaderlike gesagsfiguur vertolk as die vader beskou. Skrywers (Kastern 1989:21-23; Kriel 1991:22; Renvoize 1982:27) bespreek verskeie vorme van seksuele misbruik wat verskil in aard en intensiteit. Enige gedrag met 'n seksuele konotasie tussen vader en dogter word egter as seksuele misbruik van die kind beskou.

6.4.1 Vader-dogter bloedsbande

'n Opname van die respondente se beskouing van vader-dogter bloedsbande is gedoen deurdat die respondente versoek is om vader-dogter bloedsbande te omskryf. Uit die opname het ses (35%) respondente genoem dat die vader en die dogter biologies verwant moet wees ten einde vader-dogter bloedsbande tot gevolg te hê. Nie slegs verskil hierdie respondente van die genoemde skrywers (Dominelli 1989:298; Nelson 1987:15; Ruth en Kempe 1984:48) nie, maar ook van Artikel 14(4)(b) van Wet 74 van 1983, die Wet op Kindersorg. Stiefvaders, pleegvaders en saamleefmaats word dus uitgesluit wanneer hierdie respondente vader-dogter bloedsbande omskryf. Die gevolg van hierdie beperkende omskrywing van vader-dogter bloedsbande is dat dit 'n rede kan wees waarom hierdie respondente noem dat hulle min, of geen vader-dogter bloedsbandige oortreders in hul werkladings het nie. Hierdie oortreders word gevolglik ook nie by groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedsbande betrek nie.

Die respondente se omskrywings van vader-dogter het verder baie ooreengestem met die genoemde skrywers se

beskouing van hierdie misdaad. Sewe (35%) respondente het spesifiek genoem dat hierdie oortreding enige seksuele gedrag of gedrag met 'n seksuele konotasie tussen vader en dogter insluit. Drie (15%) respondente het ook aangedui dat hierdie gedrag met of sonder geweld teweeg gebring kan word. 'n Respondent het ook genoem dat vader-dogter bloedskande nie slegs seksuele teistering van die kind insluit nie, maar ook emosionele teistering. Die respondente se omskrywings toon 'n sterk positiewe korrelasie met die kriteria (Dominelli 1989:298; Nelson 1987:15; Sexual Abuse 1988:8) wat in dié navorsing aangewend is om vader-dogter bloedskande te omskryf. Die prominente verskil wat na vore gekom het, is die ses (30%) respondente wat pertinent genoem het dat die verwantskap tussen die vader en die dogter biologies moet wees. Aanleidende faktore van vader-dogter bloedskande geniet vervolgens aandag.

6.4.2 Aanleidende faktore van vader-dogter bloedskande

In die literatuur word verskeie aanleidende faktore deur verskillende skrywers (Barr 1988:38; Caldirolla et al 1983:313; Cohen 1983:155; Daro 1988:37-39; Farell 1988:463; Hoorwitz 1983:515-518; Kastern 1989:23-26; Kriel 1991:186-231; Nelson 1987:20-22; Renvoize 1982:70; Roberts en Lie 1989:79) bespreek. Genoemde skrywers verskil oor die aanleidende faktore. Soos in die literatuurstudie omskryf, is van die ooreenstemmende aanleidende faktore bespreek en aan die hand van hierdie faktore is die respondente se beskouing van die aanleidende faktore bepaal. Die respondente se siening van die belangrikste aanleidende faktore word in Tabel 6.9 weergegee.

TABEL 6.9: Aanleidende faktore van vader-dogter bloedskande

Aanleidende faktore	f	%
Huweliks konflik	12	60
Vervreemding of egskeiding	9	45
Multi-probleemgesin	11	55
Oordrewe gesagsbeoefening (vader)	10	50
Alkoholmisbruik (vader)	15	75
Blootstelling aan pornografie (vader)	2	10
Agtergrondsgeskiedenis (vader)	10	50
Persoonlikheidsamestelling (vader)	16	80
Persoonlike eienskappe (dogter)	2	10
Sekeuele klimaat in die woning	10	50
Ander	0	0
Totaal	97	485

N = 20

Respondente kon meer as een veranderlike merk

Volgens die bostaande tabel word die persoonlikheids-eienskappe van die vader deur 16 (80%), alkoholmisbruik van die vader deur 15 (75%), en huweliks konflik deur 12 (60%) van die respondente as die belangrikste aanleidende faktore tot vader-dogter bloedskande beskou. In die literatuur (Cohen 1983:155;

Daro 1988:38; Hoorwitz 1983:515; Kastern 1989:24,29; Kriel 1991:211,221,226; Renvoize 1982:105) word hierdie drie aanleidende faktore ook sterk beklemtoon. Dit is opvallend dat die persoonlike eienskappe van die dogter in teenstelling met die van die vader nie as belangrike aanleidende faktor beskou word nie, alhoewel die literatuur (Cohen 1983:156; Hartman en Laird 1983:269; Hoorwitz 1983:516) klem daarop plaas. Dit is opvallend dat die respondente geen ander aanleidende faktore as die gegewe genoem het nie. Dit kan egter op die respondente se gebrekkige kennis dui.

Die navorser het vervolgens die respondente versoek om aan te dui van watter van die genoemde aanleidende faktore van vader-dogter inestiese misbruik hulle meer kennis benodig ten einde aan hierdie oortreders hulp te verleen. Wat opvallend was, was dat die aanleidende faktor wat as die belangrikste beskou is ook die faktor is waarvan die meeste respondente kennis benodig. Van die respondente het 15 (75%) aangedui dat hul meer kennis benodig van die persoonlikheidsamestelling van die oortreder, soos wat in die literatuur (Spies 1986:163) as van kardinale belang beskou word. Dit is egter al ooreenkoms tussen die faktore wat die respondente as belangrik beskou het en die faktore waarvan hulle meer kennis benodig.

Alhoewel die respondente volgens Tabel 6.9 aangedui het dat hulle nie die persoonlike eienskappe van die dogter en blootstelling van die vader aan pornografie as belangrike aanleidende faktore beskou nie, is ten opsigte van beide aspekte deur agt (40%) respondente aangedui dat hulle meer kennis van hierdie aanleidende faktore benodig, wat weer dui op die respondente se gebrekkige kennis. Volgens die ooreenkoms en verskille tussen die faktore wat as belangrik beskou word en die faktore waarvan die respondente meer wil weet, blyk dit

dat hulle meer kennis benodig van die faktore wat hulle as minder belangrik beskou. Dit mag wees dat hulle hierdie faktore as minder belangrik beskou het omdat hulle nie oor genoegsame kennis van hierdie aanleidende faktore beskik nie.

Verdere aanleidende faktore waaroor hulle meer kennis benodig het is deur die respondente geïdentifiseer. Soos blyk uit die genoemde literatuur (Barr 1988:38; Caldirolla et al 1983:313; Cohen 1983:155; Daro 1988:37-39; Farell 1988:463; Kastern 1989:23-26; Nelson 1987:20-22) is die respondente ook van mening dat vele ander aanleidende faktore geïdentifiseer kan word. Die respondente het aangetoon dat hulle meer kennis benodig van die gesin se sosio-ekonomiese omstandighede, rolvertolking deur die gesinslede en die moeder se aandeel in die inestuese verhouding as aanleidende faktore.

6.4.3 Bereiking van die kind deur die oortreder

Verskeie skrywers (Barr 1988:38; Dominelli 1989:298; Farell 1988:463; Hoorwitz 1983:516; Kastern 1989:26-27) bespreek wyses wat die oortreders van vader-dogter bloedskande aanwend om die kinders te bereik aangesien dit van belang is om hul gedrag te verstaan. Die navorser het die respondente se beskouing oor die belangrikheid van kennis van die metode wat die oortreder aanwend om die kind te bereik saamgevat in Tabel 6.10.

TABEL 6.10: Bereiking van die slagoffer

Belang van kennis	f	%
Ja	17	85
Nee	2	10
Onseker	1	5
Totaal	20	100

Uit Tabel 6.10 blyk dit dat 17 (85%) respondente aansluiting vind by die genoemde literatuur en van mening is dat dit wel van belang is om kennis te dra van die metode wat die oortreder aanwend om die kind te bereik. By die respondente se motivering vir hierdie siening is daar vier sentrale temas wat genoem moet word. Hierdie vier temas sluit baie nou aan by die literatuur (Barr 1988:38; Dominelli 1989:298; Farell 1988:463; Hoorwitz 1983:516; Kastern 1989:26) wat die wyses bespreek waarop die oortreders die slagoffers bereik. Eerstens word genoem dat die metode wat die oortreder aanwend om die kind te bereik, kan dui op gedragsvorme van die oortreder wat verander moet word. Tweedens noem die respondente dat meer te wete gekom kan word van die oortreder se motivering vir die gedrag deur te let op die metode wat hy aanwend om die kind te bereik. Derdens is die respondente van mening dat hierdie kennis noodsaaklik is ten einde die oortreder suksesvol te kan konfronteer. Laastens noem die respondente dat hierdie kennis onontbeerlik is vir doelgerigte behandeling van hierdie oortreder.

Een respondent het genoem dat hy/sy onseker is of dit nodig is om kennis te dra van die metode wat die

oortreder aanwend om die kind te bereik, maar geen motivering is gegee vir hierdie onsekerheid nie. 'n Verdere twee respondente was ten tye van hierdie ondersoek van mening dat dit nie vir die maatskaplike werker belangrik is om kennis te dra van die metode wat die oortreder aanwend om die kind te bereik nie. Beide hierdie respondente is van mening dat die wyse waarop die kind bereik word nie van belang is nie, maar wel die motief vir, en die effek van die daad wat gepleeg word. Die meerderheid, 17 (85%) respondente, was van mening dat dit wel vir die maatskaplike werker nodig is om kennis te dra van die metode wat die oortreder aanwend om die kind te bereik. Wanneer hierdie kind wel bereik word, word seksuele daad met haar gepleeg. Vervolgens word aandag geskenk aan die vorme van seksuele misbruik van kinders.

6.4.4 Vorme van seksuele misbruik van kinders

Soos in die literatuurstudie genoem is, het die navorser vir die doel van hierdie studie op die meer ernstige vorme van seksuele misbruik van kinders gefokus, aangesien die daad wat gepleeg is van ernstige aard moet wees om die oortreder gevangenstraf as vonnisopsie te laat beleef. Verskeie literatuur bronne (Kastern 1989:21-23; Kriel 1991:22; Renvoize 1982:27) is benut ten einde 'n klassifikasie van vorme van seksuele misbruik saam te stel. Die respondente is versoek om aan te dui van watter van hierdie vorme van seksuele misbruik van kinders hulle meer kennis benodig ten einde die oortreding van die vader te begryp. In Tabel 6.11 word die respondente se beskouing van die kennis wat hulle verlang saamgevat.

TABEL 6.11: Vorme van seksuele misbruik van kinders waarvan meer kennis verlang word

Vorme van seksuele misbruik	f	%
Betasting	6	30
Digitale penetrasie	10	50
Masturbasie	4	20
Mondelik-genitale kontak	8	40
Geslagsgemeenskap	11	55
Ander	4	20
Totaal	43	215

N = 20

Respondente kon meer as een veranderlike merk

Die respondente het elk verskeie vorme van misbruik aangedui waarvan hul meer kennis benodig. Dit blyk uit die tabel dat 11 (55%) respondente meer kennis benodig van geslagsgemeenskap as vorm van seksuele misbruik van kinders. Verder het 10 (50%) respondente aangetoon dat hulle meer kennis benodig van digitale penetrasie. Digitale penetrasie en geslagsgemeenskap as vorme van seksuele misbruik van kinders word deur Kastern (1989:21) as die mees intieme vorme van seksuele misbruik van kinders beskou. Die respondente verlang dus kennis van hierdie intieme vorme van seksuele misbruik. Die respondente het ook ander vorme van seksuele misbruik aangedui waarvan hulle meer kennis benodig. Die respondente het aangedui dat hulle meer kennis benodig van die gebruik van kinders

in pornografie, van die rol wat oorerwing speel en ook oor die wetlike aspekte rakende die seksuele misbruik van kinders. Nie slegs het die respondente ander vorme van seksuele misbruik aangedui waarvan hulle meer kennis benodig nie, maar ook van aanverwante aspekte soos die van wetgewing. Die navorser lei hieruit af dat die respondente nie oor genoegsame kennis van hierdie misdaad beskik nie.

Soos reeds bespreek, het die respondente aangedui dat hulle die persoonlikheidsamestelling van die vader as die belangrikste aanleidende faktor van vader-dogter bloedskande beskou. Hierdie faktor is ook gemeld as die aanleidende faktor waaroor die meeste respondente kennis benodig. Vervolgens word aandag bestee aan die kenmerkende eienskappe van die oortreder van vader-dogter bloedskande.

6.5 KENMERKENDE EIENSKAPPE VAN DIE OORTREDER

In hierdie afdeling word die respondente se beskouings van die kenmerkende eienskappe van die oortreder weergegee.

6.5.1 Verskille tussen die tipe oortreders

Verskeie skrywers (Dominelli 1989:298; Fowler 1990:A9; Hoorwitz 1983:515; Kastern 1989:23; Kriel 1991:157; Renvoize 1982:71) beskryf die oortreder van vader-dogter bloedskande as gewelddadig, terwyl ander skrywers (Cohen 1983:154; Cowburn 1989:15; Ruth en Kempe 1984:49; Spies 1986:164) die oortreder as ingetoë beskryf. Ten einde die oortreder van hierdie misdaad te verstaan, is genoemde skrywers van mening dat kennis geneem moet word van hul kenmerke. Tabel 6.12 dui op die respondente se siening van die noodsaaklikheid van kennis van die verskillende tipe oortreders.

TABEL 6.12: Verskille tussen tipe oortreders

Kennis van belang	f	%
Ja	19	95
Nee	0	0
Onseker	1	5
Totaal	20	100

Soos die genoemde skrywers is 19 (95%) van die respondente van mening dat dit wel belangrik is om kennis te dra van die verskille tussen die tipe oortreders. Van hierdie respondente het 14 (70%) genoem dat hierdie kennis noodsaaklik is ten einde 'n effektiewe hulpverleningsprogram daar te stel. 'n Verdere drie (15%) respondente was van mening dat die persoonlikhede van die tipe oortreders weerspieël sal word in die tipe oortreding wat hy begaan. Twee (10%) van die respondente wat van mening was dat hierdie kennis wel belangrik is vir die maatskaplike werker en die een (5%) wat onseker was oor die noodsaaklikheid van hierdie kennis het nie hulle antwoorde gemotiveer nie.

6.5.2 Eienskappe van die oortreder

Die respondente het reeds aangedui dat hulle meer kennis benodig oor die kenmerkende eienskappe van die oortreders van vader-dogter bloedsbande. Tabel 6.13 verwys na die kenmerke waarvan die respondente van mening is dat hul meer kennis benodig.

TABEL 6.13: Eienskappe van die oortreder waarvan kennis verlang word

Eienskappe	f	%
Rolvertolking van die vader	16	80
Onverantwoordelikheid	4	20
Afhanklikheid van ander	8	40
Depressiwiteit	6	30
Emosionele onvolwassenheid	17	85
Kwalifikasies en beroep	3	15
Ouderdom met pleeg van dade	3	15
Geloofsoortuiging	6	30
Seksuele opvoeding van vader	15	75
Waardes van die vader	15	75
Totaal	93	465

N = 20

Respondente kon meer as een veranderlike merk

Uit Tabel 6.13 blyk dit dat daar vier eienskappe is waarvan veel meer respondente kennis benodig as van die ander eienskappe. Oor emosionele onvolwassenheid het 17 (85%) respondente aangedui dat hul meer kennis benodig. Die literatuur (Criville 1987:19; Kastern 1989:106; Renvoize 1982:83) dui ook aan dat emosionele onvolwassenheid 'n belangrike eienskap van

hierdie oortreder is. Dit is dus belangrik dat die maatskaplike werkers wat hulp wil verleen aan hierdie oortreder daarvan moet kennis dra. Verder het 16 (80%) respondente aangedui dat hul kennis benodig van die rolvertolking van die vader. 'n Verdere 15 (75%) respondente het aangetoon dat kennis van die seksuele opvoeding en ook van die waardes van die vader verlang word.

Dit was opvallend dat die respondente ten opsigte van 'n wye verskeidenheid van eienskappe meer kennis verlang het. Die respondente het met hierdie vraag veel meer veranderlikes gemerk as met enige ander vraag. Ook het die respondente meer inligting verlang as wat oor enige ander aspek die geval was. Dit blyk dus dat die respondente se leerbehoefte rakende hierdie oortreding hoofsaaklik verband hou met die eienskappe van die oortreder.

6.5.3 Rasionalisering deur die oortreder

Die respondente is versoek om rasionaliserings wat die oortreders gebruik te noem. Die doel hiermee was om vas te stel of hierdie rasionaliserings korreleer met dié wat in die literatuurstudie bespreek is.

Opvoeding van die dogter is deur ses (30%) respondente as rasionalisering van die vader genoem. Kriel (1991:160) sowel as Renvoize (1982:70) noem dat die vaders dikwels aanvoer dat hulle hul dogters seksueel opvoed en dat daar gevolglik niks verkeerd is met hulle optrede nie. Vier (20%) van die respondente het aangedui dat die vader beweer dat die dogter hom verlei het. Hierdie rasionalisering word deur die literatuur (Cowburn 1989:15; Dominelli 1989:291) bevestig. Die oortreder gaan soms so ver om te beweer dat die dogter voorgee dat sy dit nie geniet nie (Nelson 1987:83).

Drie (15%) respondente het ook hierdie rasionalisering genoem.

Huweliksconflik, vervreemding tussen eggenote en weiering van seksuele verkeer is deur sewe (35%) repondente as rasionaliserings aangedui. Nelson (1987:79) en Spies (1986:165) noem dat oortreders dikwels na die swak huweliksverhouding of die vrou verwys as die skuldige. Alkoholmisbruik of dwelmmisbruik word ook, soos in die literatuur (Hoorwitz 1983:105; Kastern 1989:24), volgens die respondente aangebied as verskonings vir hul optrede. Die alkoholmisbruik is deur sewe (35%) respondente geïdentifiseer as rasionalisering. Volgens die respondente voer die oortreders aan dat hulle onder die invloed van alkohol of dwelms was en niks kan onthou van wat gebeur het nie. Vervolgens word aandag bestee aan die respondente se beskouing van groepwerk met hierdie oortreders binne gevangenisopset.

6.6 GROEPWERK MET OORTREDERS VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE BINNE GEVANGENISOPSET

Groepwerk word deur skrywers (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534; Lawrence en Sundel 1972:40; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155) aangedui as die aangewese metode om hierdie probleem aan te spreek. Die gevangenisopset word egter nie deur alle skrywers (Jervis 1989:14; Nel 1984:42; Spies 1986:171) beskou as die geskikte omgewing om hierdie oortreders te behandel nie.

6.6.1 Gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter bloedskande

Tabel 6.14 dui die respondente se siening van gevangenesetting as vonnisopsie vir hierdie oortreders aan.

TABEL 6.14: Gevangenesetting as vonnisopsie

Gevangenesetting	f	%
Ten gunste daarvan	11	55
Gekant daarteen	3	15
Onseker	6	30
Totaal	20	100

Soos blyk uit die bostaande tabel was net meer as die helfte, naamlik 11 (55%) respondente, ten gunste van gevangenissetting as vonnisopsie vir hierdie oortreders. Twee temas is duidelik uit die motivering wat hulle aanbied vir hul standpunt. Ten eerste noem hierdie respondente dat die oortreders die strafelement moet ervaar. Dié siening stem ooreen met Kestern (1989:130) sowel as Kriel (1991:327) wat ook van mening is dat dit van kardinale belang is dat die oortreders die strafelement moet ervaar. Ten tweede noem die respondente dat die gevangenesetting van hierdie oortreders as afskrikking moet dien. Dit sluit aan by Bezuidenhout (1991:38) se beskouing dat die breë gemeenskap wel deur gevangenissetting afgeskrik word.

'n Verdere ses (30%) respondente het aangedui dat hul onseker is oor gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter bloedsbande. Uit hul antwoorde blyk dit dat hulle besef dat hierdie oortreders straf sowel as hulpverlening moet ontvang, maar dat hul onseker is of die gevangenis die geskikte opset is waar hierdie oortreders professionele hulp kan

ontvang. Drie (15%) respondente het aangedui dat hulle gekant is teen gevangenesetting as vonnisopsie vir hierdie oortreders. Soos genoemde skrywers (Barr 1988:38; Dominelli 1989:304; Jervis1989:13) is hulle van mening dat die gevangenisopset nie die geskikte omgewing is vir hierdie oortreders nie. Die respondente verskil oor gevangenesetting as vonnisopsie vir hierdie oortreders.

6.6.2 Hulpverlening aan die oortreders

Die navorser het die respondente versoek om hul hulpverlening aan hierdie oortreders te evalueer en te noem van watter metode van maatskaplike werk hulle gebruik maak. Gevallewerk word deur 11 (55%) respondente genoem as die metode van hulpverlening aan hierdie oortreders. Deur middel van gevallewerk word aandag geskenk aan die oortreder se selfbeeld, selfsiening en konfrontering met die misdadadpleging. Vier (20%) respondente het aangedui dat hulle hierdie oortreders by groepwerk wat handel oor selfbeeld en kommunikasie insluit. Daar was een (5%) respondent wat aangedui het dat hy/sy hoofsaaklik groepwerk met hierdie oortreders doen. Soos genoem, word groepwerk ook in die literatuur (Fowler 1990:B4; Frey 1987:534; Rogoff en Haworth 1978:18; Ruth en Kempe 1984:155) as die aangewese metode beskou om hierdie probleem aan te spreek. Wat egter opvallend was, was dat ses (30%) respondente aangedui het dat geen hulp verleen word aan hierdie oortreders nie. Die rede hiervoor is egter onbekend aan die navorser. Dit mag wees dat daar nie van hierdie oortreders in die werklading van die respondente is nie, of dat die oortreders nie belangstel in maatskaplikewerk-hulpverlening nie, of dat die maatskaplike werker om 'n bepaalde rede nie aan hierdie oortreders hulp verleen nie.

6.6.3 Groepwerk as metode van hulpverlening

Dit is noodsaaklik dat die maatskaplike werker wat van groepwerk gebruik maak oor kennis van die elemente van groepwerk moet beskik. In Tabel 6.15 word die elemente van die groepwerkproses waarvan die respondente meer kennis verlang, saamgevat.

TABEL 6.15: Elemente van die groepwerkproses

Elemente	f	%
Groepsmotivering	12	60
Groepstruktuur	5	25
Waardes en norme van groep	7	35
Beheer oor en van groep	7	35
Groepsklimaat	6	30
Programbeplanning	13	65
Totaal	50	250

N = 20

Respondente kon meer as een veranderlike merk

Volgens Tabel 6.15 verlang 13 (65%) van die respondente kennis oor programbeplanning en 12 (60%) respondente kennis van groepsmotivering. Hierdie elemente word aangedui as die elemente waarvan die meeste van die respondente meer kennis verlang. Cowburn (1989:15) bevestig die belang van hierdie elemente en noem pertinent dat die program van so aard

is dat hulle nie werk met oortreders wat nie erken dat hulle die misdaad gepleeg het en nie gemotiveerd is om samewerking te gee nie. Die respondente se vraag na kennis oor die ander elemente van die groepwerkproses is veel minder. Die element, naamlik struktuur, waarvan die minste respondente kennis verlang word egter steeds deur vyf (25%) respondente aangedui.

'n Ontleding van die respondente se beskouing van die administratiewe aspekte van groepwerk is gemaak deur hulle te versoek om die aspekte te rangskik in volgorde van belangrikheid. Die verwerking van die gegewens toon aan dat die respondente die aspekte as volg in volgorde van belangrikheid plaas:

- getal lede in die groep
- aantal vakkundiges betrokke
- duur van die program
- aantal groepsessies
- duur van die groepsessie.

Opvallend is die klem wat geplaas word op die getal groeplede en die getal vakkundiges. Die literatuur (Cowburn 1989:15; Frey 1987:534; Renvoize 1982:209) plaas ook klem op die getal vir beide die groeplede en die vakkundiges wat betrek moet word by groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskeide.

In aansluiting by die groepwerkproses is die respondente versoek om vyf besprekingspunte wat tydens die groepwerk aandag behoort te geniet te noem. Talle ooreenstemmende besprekingspunte is deur die respondente genoem. Die hantering van skuldgevoelens van die oortreder word deur 10 (50%) respondente as baie belangrik beskou. Die invloed van die misdaad op die slagoffer word deur agt (40%) respondente as belangrik beskou, terwyl slegs drie (15%) respondente die invloed op die gesin as besprekingspunt aandui.

Verantwoordelike ouerskap, verhoudings en seksualiteit word ook deur vyf (25%) van die respondente as belangrike besprekingspunte aangedui. Die besprekingspunte wat die respondente genoem het, is ingesluit in die besprekingsonderwerpe wat volgens die literatuur (Dominelli 1989:305; Harris en Sullivan 1988:20; Hoorwitz 1983:520; Kriel 1991:297; Nelson 1987:94) as belangrik geag word. Slegs drie (15%) van die respondente het aanvaarding van die vonnis as besprekingspunt genoem, en slegs twee (10%) het ontslagvoorbereiding as belangrik geag. Nel (1984:42) beskou ontslagvoorbereiding egter as van kardinale belang vir die suksesvolle herinskakeling van die vrygelate oortreder. Verdere besprekingspunte wat deur die respondente aangedui is, sluit selfbeeld, waardes en norme en die huweliksverhouding in. Vervolgens word gelet op 'n toekomspektief ten opsigte van groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande.

6.7 TOEKOMSPERSPEKTIEF

Die navorser het aan die respondente gevra of hulle van mening is dat die hantering van hierdie oortreders 'n spesialiteitsgebied is, en as sodanig uitgebou moet word. Van die respondente was 18 (90%) van mening dat die hantering van hierdie oortreders wel 'n spesialiteitsgebied is en as sodanig uitgebou moet word. Hierdie respondente het aangedui dat kennis van hierdie misdaad, die oortreder en die gevolge van hierdie misdaad van belang is ten einde hulp te verleen aan hierdie oortreders. Dit stem ooreen met Spies (1986:171) wat noem dat kennis van bloedskande 'n voorvereiste is vir hulpverlening aan hierdie oortreders.

Twee (10%) respondente was egter van mening dat hantering van hierdie oortreders nie as spesialiteitsgebied uitgebou moet word nie, aangesien hierdie oortreders slegs 'n baie klein persentasie van die gevangenebevolking verteenwoordig. Die getalle van hierdie oortreders is volgens hierdie respondente te min om 'n spesialiteitsgebied te regverdig. Die literatuur (Spies 1986:171), sowel as die ander 18 (90%) respondente, is egter van mening dat die hantering van hierdie oortreders wel 'n spesialiteitsgebied is en as sodanig uitgebou moet word.

6.8 SAMEVATTING

In hierdie ondersoek is 20 respondente, werksaam in die Departement van Korrektiewe Dienste, se kennis, houdings en vaardighede rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevagenisopset bepaal. Die identifiserende besonderhede van die respondente, kenmerke van vader-dogter bloedskande, kenmerkende eienskappe van die oortreder, gevangenesetting as vonnisopsie en groepwerk met hierdie oortreders binne die gevangenisopset is ondersoek.

Die respondente beskik oor voldoende kwalifikasies om aan hierdie oortreders hulp te verleen. Ses van die respondente beskik ook oor nagraadse kwalifikasies. Tesame met die kwalifikasies beskik die meerderheid van die respondente ook oor meer as vyf jaar ervaring as maatskaplike werkers binne die gevangenisopset. Nie slegs beskik die respondente dus oor die voldoende kwalifikasies nie, maar hulle het genoegsame ervaring van die kliëntsisteem se probleme en behoeftes en die opset waarbinne hulle hulp verleen.

Die respondente het aangedui dat kennis benodig word van die aanleidende faktore van vader-dogter bloedsbande en die verskillende vorme van seksuele misbruik van kinders. Veral ten opsigte van die kenmerkende eienskappe van die oortreder benodig die respondente meer kennis. Die gebrek aan hierdie kennis, kan hulpverlening aan hierdie oortreders belemmer.

Daar is gevind dat die meerderheid van die respondente ten gunste is van gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter inestiese misbruik. Hulle noem dat behandeling sowel as die ervaring van die strafelement van belang is. Ook is hulle van mening dat gevangenesetting as afskrikking vir die breë gemeenskap dien. Hulpverlening aan hierdie oortreders, reeds in die gevangenis, geskied hoofsaaklik volgens die gevallewerkmethode deur hierdie respondente. Kennis van beide die elemente en die administratiewe aspekte van die groepwerkproses word deur hierdie respondente verlang. Hulle noem dat hulpverlening verbeter kan word met verhoogde kennis.

Agtien van die respondente is van mening dat die hantering van hierdie oortreders 'n spesialiteitsgebied is en as sodanig uitgebou moet word. Kennis van die misdaad, die oortreder en die gevolge van die misdaad word as van kardinale belang beskou ten einde hierdie oortreders by hulpverlening te betrek.

HOOFSTUK 7

GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

7.1 INLEIDING

Die doelstelling van hierdie ondersoek is om deur middel van 'n verkenningstudie die maatskaplike werkers se leerbehoefte, kennis, vaardighede en houding rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset te ondersoek, ten einde riglyne daar te stel en aanbevelings te doen rakende groepwerkhulpverlening aan hierdie oortreders. Na aanleiding van die literatuurstudie en die bevindinge van die empiriese ondersoek het die navorser sekere gevolgtrekkings en ook aanbevelings gemaak. Hierdie hoofstuk word daaraan gewy om die genoemde gevolgtrekkings en die aanbevelings weer te gee.

7.2 GEVOLGTREKKINGS

7.2.1 Identifiserende besonderhede

Die kwalifikasies en die praktykervaring van die respondente word in hierdie afdeling bespreek. Die respondente beskik almal oor die nodige kwalifikasies om effektiewe hulpverlening aan die betrokke kliëntsisteem te kan lewer. Van die respondente beskik reeds oor nagraadse kwalifikasies. Dit kan dui op 'n positiewe houdingsingesteldheid ten opsigte van verdere opleiding. Dit wil dan voorkom asof die houdingsingesteldheid rakende voortgesette opleiding rondom groepwerk met genoemde oortreders binne die gevangenisopset positief is.

Die meerderheid van die respondente beskik oor meer as vyf jaar praktykervaring binne die gevangenisopset. Die navorser het tot die gevolgtrekking gekom dat jare ervaring nie die maatskaplike werker toerus om hierdie oortreder by groepwerk te betrek as hy/sy nie ervaring van hulpverlening aan hierdie oortreder het nie.

7.2.2 Kennis en vaardighede van die respondente

Kognitiewe herstrukturering en gedragsmodifikasie word as die aangewese benaderings beskou om te benut ten tye van hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedsbande. Die gevolgtrekking kan gemaak word dat die respondente van mening is dat hulle oor kennis rakende hierdie benaderings beskik, en dat hulle ook vaardig is in die benutting van ten minste een van hierdie benaderings. Die respondente is dus vaardig in die benutting van die benaderings wat hulle sal moet aanwend wanneer groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedsbande binne die gevangenisopset gedoen word. Die meerderheid respondente het aangedui dat hulle met gedragsmodifikasie meer vertrouwd is as met kognitiewe herstrukturering. Hulle sal dus in staat wees om aan die hand van een van die benaderings hulp te verleen.

Die gevolgtrekking kan gemaak word dat die meerderheid van die maatskaplike werkers se leerbehoefte rakende benaderings wat gevolg moet word, kognitiewe herstrukturering omvat. Die behoefte aan kennis rakende gedragsmodifikasie kan egter nie uitgesluit word slegs omdat die meerderheid van die respondente aangedui het dat hulle meer vertrouwd is met hierdie benadering nie. Daar was steeds van die respondente wat aangedui het dat hulle meer vaardig is met die benutting van kognitiewe herstrukturering. Die

behoefte aan kennis en vaardigheid rakende die benutting van albei hierdie benaderings is dus teenwoordig alhoewel die meerderheid van die respondente aangedui het dat hulle oor die nodige kennis beskik en vaardig is in die benutting van ten minste een van hierdie benaderings.

7.2.3 Groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskunde

Alhoewel die respondente oor die nodige kwalifikasies, praktykervaring en kennis van die aangewese benaderings beskik, het slegs een respondent aangedui dat groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskunde gedoen word. Die gevolgtrekking word gemaak dat kwalifikasies, praktykervaring en kennis van die aangewese benaderings van hulpverlening, nie die maatskaplike werker in staat stel om binne gevangenisopset groepwerk te doen met die oortreders van vader-dogter bloedskunde nie. Die resultate rakende faktore wat die maatskaplike werker verhoinder om groepwerk te doen met hierdie oortreders versterk die navorser se gevolgtrekking. Ander faktore soos gebrekkige teoretiese kennis, tekort aan praktykervaring en algemene werksdruk word ook gemeld. Die respondente het ook aangedui dat daar nie genoeg oortreders van hierdie aard deel is van hul werkladings nie, ten einde groepwerk te doen. Uit die respondente se omskrywing van vader-dogter bloedskunde is egter gevind dat sommige van die respondente van mening was dat sleg biologies verwante vaders en dogters 'n bloedskundige verhouding tot gevolg kan hê. Die gevoltrekking word gemaak dat die respondente meer oortreders van hierdie aard in werkladings het. 'n Verdere aspek wat genoem kan word is dat die misdaadomskrywing nie altyd as bloedskunde gedoen word nie. Die misdaadomskrywing kan onder andere kindermolestering, verkragting en poging tot

vergkragting en onsedelike aanranding insluit. Die respondente kan gevolglik ook nie bewus wees van die aard van hierdie oortreders se verhouding met die slagoffer nie. Die gevolgtrekking word dus gemaak dat die maatskaplike werkers nie altyd bewus is van die feit dat die oortreder 'n oortreder van vader-dogter bloedskande is nie.

7.2.4 Kenmerke van vader-dogter bloedskande

Onkunde bestaan by die respondente oor wat vader-dogter bloedskande is, wie betrokke kan wees daarby en ook hoe die Wet op Kindersorg bloedskande omskryf. Die gevolgtrekking kan gemaak word dat die maatskaplike werkers uit onkunde nie altyd weet wanneer hulle met 'n vader-dogter bloedskandige oortreder te make het nie.

Die respondente het die oortreder van vader-dogter bloedskande se persoonlikheidsamestelling as die belangrikste aanleidende faktor tot inestuese misbruik beskou en ook as die aanleidende faktor waarvan die meeste respondente kennis benodig. Die gevolgtrekking kan gemaak word dat die maatskaplike werkers besef dat die persoonlikheidsamestelling van die vader van kardinale belang is as aanleidende faktor, en dat hulle kennis oor hierdie aanleidende faktor benodig.

Volgens die ooreenkoms en verskille tussen die aanleidende faktore wat as belangrik beskou word en die faktore waarvan die respondente meer kennis benodig, blyk dit dat hulle meer kennis benodig van die faktore wat hulle as minder belangrik beskou. Die gevolgtrekking kan gemaak word dat die respondente of hierdie faktore as minder belangrik beskou omdat hulle minder kennis van hierdie faktore het, of dat hierdie

aanleidende faktore werklik minder belangrik is en dat dit is waarom die respondente oor minder kennis van hierdie faktore beskik. Die navorser maak die gevolgtrekking dat die respondente 'n leerbehoefte rakende die aanleidende faktore tot vader-dogter bloedskande openbaar.

Die metode wat die vader aanwend om die dogter te bereik, word ook as belangrike kenmerk van die vader-dogter inestuese verhouding beskou. Vanuit die resultate is gevind dat die oorgrote meerderheid van die respondente ook van mening is dat dit vir die maatskaplike werker wat wil hulp verleen aan hierdie oortreders nodig is om kennis te dra van die metode wat die vader aanwend om die dogter te bereik. Dit is dus noodsaaklik dat die maatskaplike werkers moet beskik oor kennis rakende die metodes wat die vader aanwend om die dogter te bereik.

Die respondente het aangedui dat hulle kennis benodig oor die verskillende vorme van seksuele misbruik van die dogter deur die vader. Die maatskaplike werker wat aan hierdie daders hulp verleen, moet die vorme van seksuele misbruik van kinders nie slegs ken nie, maar moet ook gemaklik daaroor kan praat. Die gevolgtrekking kan dus gemaak word dat die maatskaplike werker nie oor die kennis, houding en die vaardigheid beskik om met die oortreders van vader-dogter bloedskande oor sy misdadadpleging te praat nie. Die navorser maak die gevolgtrekking dat die respondente nie emosioneel voorbereid sal wees om die oortreder se gedetailleerde beskrywing van sy misdadadpleging aan te hoor, en die vader te konfronteer met die daad, as sy nie oor die nodige kennis van die vorme van seksuele misbruik van kinders beskik nie.

7.2.5 Kenmerkende eienskappe van die oortreder van vader-dogter bloedskande

Vanuit die resultate is gevind dat die respondente van mening is dat dit van kardinale belang is om kennis te dra van die verskillende tipe oortreders van vader-dogter bloedskande. Die respondente het genoem dat dit veral van belang is ten einde hierdie oortreders en hul oortredings beter te verstaan. Die respondente het aangedui dat hulle meer kennis oor hierdie aspek benodig. Ook het hulle die eienskappe waarvan hulle meer kennis benodig, aangedui. Van al die vrae geantwoord met hierdie ondersoek was die frekwensie van antwoorde met hierdie vraagstelling die hoogste. Die gevolgtrekking word gemaak dat die kenmerkende eienskappe van die oortreder die faktor is waarvan die respondente die meeste kennis benodig. Ook is reeds genoem dat die persoonlikheidsamestelling van die vader die aanleidende faktor is van vader-dogter bloedskande waarvan die meeste respondente kennis benodig.

Die respondente het aangedui dat 'n tekort aan teoretiese kennis hulle verhinder om groepwerk te doen met die oortreders van vader-dogter bloedskande. Die gevolgtrekking word gemaak dat die kenmerkende eienskappe van die oortreder die teoretiese kennis is waarvan die meeste respondente meer kennis benodig, ten einde hul te motiveer tot groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande.

7.2.6 Groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne gevangenisopset

Die respondente het aangedui dat hoofsaaklik gevallewerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande gedoen word. Onderwerpe wat tydens gevallewerk aandag geniet is selfbeeld, selfsiening en

kommunikasie. Dit wil voorkom asof die respondente nie die misdaad, die gevolge daarvan en voorkoming daarvan aanspreek nie. Groepwerk wat as die aangewese metode van hulpverlening geïdentifiseer is in die literatuurstudie, word bykans glad nie gedoen nie. Die een respondent wat wel hierdie oortreders by groepwerk betrek, se groep handel ook oor selfbeeld. Die maatskaplike werkers spreek dus nie die vader-dogter inestuese misbruik aan nie. Dit is van belang dat die maatskaplike werkers moet kennis dra van die onderwerpe wat bespreek moet word ten tye van hulpverlening aan hierdie oortreders. Die respondente het ook die behoefte aan kennis rakende die belangrike besprekingsonderwerpe aangedui met die voltooiing van die vraelys.

Soos vroeër bespreek is, beskik die respondente oor die nodige kwalifikasies en praktykervaring binne die gevangenisopset. Die respondente het egter steeds aangedui dat hulle meer kennis oor die elemente en die administratiewe aspekte van die groepwerkproses benodig ten einde groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedsbande te doen. Die kwalifikasies en die praktykervaring van die respondente dien nie vir hulle as voldoende kennisbasis om hierdie oortreders by die groepwerkproses te betrek nie. Die respondente het aangedui dat hulle nie net oor die kenmerke van vader-dogter bloedsbande, die kenmerkende eienskappe van die oortreder en besprekingsonderwerpe kennis en vaardigheid benodig nie, maar ook oor die groepwerkproses. Die respondente openbaar talle leerbehoefte rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedsbande binne die gevangenisopset.

7.2.7 Toekomspektief

Die respondente het, soos die literatuur, aangedui dat hulle van mening is dat die hantering van die oortreders van vader-dogter bloedskande 'n spesialiteitsgebied is en as sodanig uitgebou moet word. Die maatskaplike werkers is dus van mening dat spesifieke kennis, vaardigheid en houding noodsaaklik is om hierdie oortreders by groepwerk te kan betrek. Hulle het hul behoefte aan kennis rakende groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset openbaar. Die respondente is dus bereid om hierdie spesialiteitsgebied uit te bou ten einde hul hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset te verbeter.

7.3 AANBEVELINGS

Op grond van die gevolgtrekkings word die volgende aanbevelings gemaak.

7.3.1 Opleiding van maatskaplike werkers

'n Opleidingskursus moet aangebied word aan alle maatskaplike werkers werksaam in die Departement van Korrektiewe Dienste wat moet hulp verleen aan die oortreders van vader-dogter bloedskande. Die inhoud van die kursus moet verband hou met die leerbehoeftes soos aangedui deur die respondente van hierdie ondersoek. Hierdie kursus moet nie net die kennisvlak van die respondente verbeter nie, maar moet ook die maatskaplike werker se houding en vaardigheid ten opsigte van hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskande aanspreek. Hierdie kursus kan dan op 'n gereelde basis aangebied word. 'n Meningsopname kan elke jaar gemaak word na die behoefte van maatskaplike werkers aan die bywoning van hierdie

kursus. Op grond van die aanvraag kan daar jaarliks besluit word of hierdie kursus aangebied gaan word.

'n Indiensopleidingsprogram moet ook saamgestel word aangesien die kursus nie deurlopend aangebied kan word nie, en die maatskaplike werker ook in die praktyk opleiding sal moet deurloop. Die inhoud van die program moet ook die inhoud van die opleidingskursus vervat. Die vordering en toepassing van die maatskaplike werker kan deurlopend gemonitor word terwyl hy/sy die nuutgevonde kennis toepas.

Opknappingskursusse moet ook aangebied word op grond van aanvraag deur die maatskaplike werkers. Behoeftepaling na die aanvraag van 'n opknappingskursus kan tweejaarliks gedoen word. Nie slegs sal 'n opknappingskursus die maatskaplike werkers van nuwe kennis voorsien nie, maar evaluering van hulpverlening aan oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset sal ook kan plaasvind.

7.3.2 Prosedurehandleiding

Riglyne behoort opgestel te word vir groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset. Die supervisors sal ook na aanleiding van die riglyne supervisie kan doen. Die navorser stel voor dat hierdie riglyne vervat moet word in die Prosedurehandleiding vir maatskaplike werkers in die Departement van Korrektiewe Dienste.

7.3.4 Beleidsformulering

Ten einde groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande te doen, kan beleidsformulering van groot hulp wees. Die hoofbestuur moet beleid ten opsigte van die volgende aspekte daarstel.

Die misdaadomskrywing op die gevangene se leër moet meer volledig gedoen word. Daar moet nie slegs aangeteken word dat die oortreder onsedelike aanranding gedoen het nie, maar ook teenoor wie die misdaad gepleeg is. Indien die misdaadomskrywing onsedelike aanranding teenoor sy dogter aandui, sal die maatskaplike werker dadelik weet dat sy te make het met vader-dogter inestuese misbruik. Tyd word dus gespaar en daar word dadelik gemerk dat die oortreding inestuese misbruik tussen vader en dogter is.

Groter klem moet gelê word op die belang van hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskande. Hierdie misdaad word deur die gemeenskap as sensitief beskou. Die hulpverlening wat aan hierdie oortreders gelewer word, kan vir die Departement van Korrektiewe Dienste 'n punt van kritiek raak as kwaliteit hulpverlening nie geskied nie. Elke gevangenis waar maatskaplike werkers werksaam is, moet ten minste een maatskaplike werker identifiseer wat aan hierdie oortreders hulp sal verleen. Hierdie maatskaplike werkers moet dan die voorgestelde opleiding ondergaan ten einde hierdie oortreders by groepwerk te kan betrek.

Opleiding aan die maatskaplike werkers en supervisors wat te make gaan hê met die oortreders van vader-dogter bloedskande moet deur beleid onderskryf word. Kwaliteit hulpverlening sal verhoog word.

Koördinerings van groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskande moet ook deur beleid omskryf word. Oorvleueling en oorkoepelende probleme rakende die hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskande sal geminimaliseer word indien koördinerings van hulpverlening geskied.

7.3.5 Toepaslikheid vir welsynsorganisasies

Hierdie ondersoek was gerig op groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskanie binne die gevangenisopset. Die inhoudelike van hierdie ondersoek is egter nie slegs van toepassing op die Departement van Korrektiewe Dienste nie. Ander welsynsorganisasies sal ook van die gegewens van hierdie ondersoek gebruik kan maak ten einde groepwerk met die oortreders van vader-dogter bloedskanie te inisieer en te doen.

7.3.6 Verdere navorsing

Vanuit hierdie ondersoek is daar gevind dat daar nog talle aspekte van hierdie oortreding is wat ondersoek moet word. Aspekte wat nog ondersoek kan word, word genoem.

Verdere navorsing behoort onderneem te word rakende gevangenesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter bloedskanie. Die voordele en nadele verbonde aan gevangenesetting vir hierdie oortreders moet aandag geniet.

'n Verdere aspek wat nagevors kan word is die oortreder van vader-dogter bloedskanie se belewing van gevangenesetting. Die gesin en die slagoffer van die bloedskanie oortreding se belewing van die oortreder se gevangenesetting kan ook nagevors word.

Die betrokkenheid van die gesin by dienslewering aan die oortreder wat in die gevangenis is, kan ook ondersoek word. Die manier waarop die slagoffer by dienslewering aan die vader in die gevangenis betrek kan word, moet nagevors word. Die aard en omvang van ontslagvoorbereiding aan hierdie oortreder en ook die

voorbereiding van die gesin op sy vrylating is aspekte wat nagevors kan word.

Verdere navorsing behoort onderneem te word rakende die nasorg aan die oortreders van vader-dogter bloedskande en hul gesinne na ontslag uit die gevangenis. Navorsing kan ook gedoen word op die invloed wat die maatskaplike werker se houding teenoor die oortreding het op die aard van hulpverlening aan die oortreders van vader-dogter bloedskande.

BRONNELYS

ANSTEY, M. 1983. Working with groups. Juta and Company, Cape Town.

BARR, A. 1988. Gagged by the incest taboo. Social Work Today 19(23):38.

BEZUIDENHOUT, H.S. 1991. Die problematiek van die korttermyngevangene tydens eerste gevangesetting: Die behandeling deur 'n maatskaplike werker. Potchefstroom: M.A. verhandeling. Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.

BOTHA, D. 1990. Gedragsverandering deur middel van maatskaplike groepwerk. Maatskaplike Werk/Social Work 26(1):4-9.

CALDIROLLA, D. ET AL. 1983. Incest and pelvic pain: The social worker as part of a research team. Health and Social Work 8(4):309-319.

CILLIERS, C. 1988. Die herinskakeling van die gekommitteerde oortreder in die gemeenskap. Nexus, Julie.

CILLIERS, S.P. 1970. Maatskaplike navorsing. Stellenbosch: Kosmo Uitgewery.

COHEN, T. 1983. The incestuous family revisited. Social Casework 64(3):154-162.

COMPTON, B.R. & GALAWAY, B. 1989. Social work processes. Third edition. Illinois: The Dorsey Press, Ltd.

CORRIE, L. 1991. Maatskaplikewerk-hulpverlening aan blanke probleemgesinne. Stellenbosch: M.A. Verhandelings. Universiteit van Stellenbosch.

COWBURN, M. 1989. Pionering ways of working with male sex offenders. Social Work Today, 21(4):15-17.

CRIVILLE, C. 1987. Child physical-sexual abuse: The role of sadism - The role of sexuality. Journal of Social Work Practice 3(1):16-29.

DARO, D. 1988. Confronting child abuse. New York: The Free Press.

DEFINIËRENDE WOORDEBOEK VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1984. Pretoria, Staatsdrukker.

DEIGHTON, J. & McPEEK, P. 1985. Groep treatment: Adult victims of childhood sexual abuse. Social Casework: The Journal of Contemporary Social Work, 66(7):403-410.

DOMINELLI, L. 1989. Betrayal of trust: A feminist analysis of power relationships in incest abuse and its relevance for social work practice. British Journal of Social Work 19(4):291-307.

DORFMAN, R.A. 1988. Paradigms of clinical social work. New York: Brunner/Mazel publishers.

DU PREEZ, M.S.E. 1972. Maatskaplike groepwerk: 'n Teoretiese uiteensetting. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery (Bpk).

EDSEL, L. et al. 1984. Child Abuse and Neglect. A Guidebook for Educators and Community Leaders. Second Edition. Florida: Learning Publications Inc.

EPHROSS, P.H. & VASSIL, T.V. 1987. Towards a Model of Working Groups. Social Work with Groups 10(2):11-23.

FARREL, L.T. 1988. Factors that affected a victim's self-disclosure in father-daughter incest. Child Welfare 67(5):462-468.

FEDEROFF, P.J. 1991. Interview techniques to assess sexual disorders. Families in Society 72(3):140-146.

FOWLER, R. 1990. A treatment program for the child sexual offender. Durban Gevangenissen (Ongepubliseerd).

FRENKEN, J. 1989. Opgelegde behandeling van incestplegers: Een vijf fasen model. Maandblad voor Geestelike Volksgezondheid 44(7/8):759-773.

FREY, C. 1987. Minimarathon group sessions with incest offenders. Social Work 32(6):534-535.

GARVIN, C.D. 1987. Contemporary Group Work. Second Edition. New Jersey: Prentice Hall.

GOLDBERG, G. 1975. Braking the communication barrier: The initial interview with an abusing parent. Child Welfare 54(4):274-281.

GOLDSTEIN, H. 1986. A Cognitive-Humanistic Approach to the Hard-to-Reach Client. Social Casework: The Journal of Contemporary Social Work 67(1):27-36.

GRINNELL, R.M. 1988. Social work research and evaluation. Third edition. Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc.

GRINNELL, R.M. & WILLIAMS, M. 1990. Research in social work: A primer. Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc.

GROENEWALD, J.P. 1981. Maatskaplike navorsing: Ontwerp en ontleding. Pretoria: H & R -Academica (Edms) Bpk.

GROBBELAAR, S.W.P. & SCHOEMAN, J.H. 1980. Benaderings in Maatskaplike Werk. Pretoria.

HARRIS, J. & SULLIVAN, J. 1988. Addressing men's roles. Social Work Today 20(2):20-21.

HARTMAN, A. & LAIRD, J. 1983. Family-Centered Social Work Practice. London: Collier MacMillan Publishers.

HARTMAN, C. & REYNOLDS, D. 1987. Resistant clients: Confrontation, interpretation and alliance. Social Casework 68(4):205-213.

HEPWORTH, D.H. & LARSEN, J.A. 1986. Direct Social Work Practice. Theory and Skills. Second edition. Chicago: The Dorsey Press.

HOLMAN, A.M. 1983. Family assessment tools for understanding intervention. London: Sage Publications.

HOORWITZ, L A.N. 1983. Guidelines for treating father-daughter incest. Social Casework 64(9):515-524.

HUDSON, E. 1988. Treatment of families in which physical or sexual abuse occurs using the Milan systemic approach to family therapy. SAIMFT Newsletter, April:8-10.

HUGO, E.A.K. & HULME, C.J. 1984. Eksplorاسie: die kern van die terapeutiese proses. Maatskaplike Werk/Social Work 26(3):251-259.

JANSEN, C. & HARRIS, O. 1988. Family treatment in social work practice. Second edition. Illinois: Peacock Publishers.

JERVIS, M. 1989. Who gains from segregating sex offenders in prison? Social Work Today 21(4):12-14.

JOHNSON, D.W. & JOHNSON, F.P. 1975. Joining together: Group theory and group skills. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

JOHNSON, L. 1989. Social work practice: A generalist approach. Third edition. London: Allyn and Bacon.

KASTERN, E.I. 1989. Seksuele mishandeling van blanke kinders in Pietermaritzburg en distrik - 'n meningsopname vanuit maatskaplikewerk perspektief. Stellenbosch: M.A. verhandeling. Universiteit van Stellenbosch.

KENDALL, F. 1983. Super Parents, Super Children. Goodwood: National Book Printers.

KRIEL, H.P. 1991. A socio-pedagogical perspective on incestuous abuse of children. Port Elizabeth: Degree of Doctor educations. Universiteit van Port Elizabeth.

KRUGER, E. 1990. Dink aan die Gevangene asof die jy self is. Die Kerkbode, 23 Februarie 1990:5.

LAWRENCE, H. & SUNDEL, M. 1972. Behavior modification in adult groups. Maatskaplike Werk/Social Work 17(2):34-42.

LIBERMAN, R.P. et al. 1983. Handbook of marital therapy: A positive approach to helping troubled relationships. New York: Plenum Press.

LÖTTER, C.M.T. 1992. Supervisie in die Departement van Korrektiewe Dienste. Stellenbosch: M.A. Verhandelng. Universiteit van Stellenbosch.

MAIER, H.W. 1981. Models of intervention in work with groups. Social Work With Groups 4(3/4):21-35.

McKENDRICK, B. (Ed.). 1987. Introduction to Social Work in South Africa. Pinetown: Owen Burgess Publishers.

- McMULLIN, R.E. 1986. Handbook of Cognitive Therapy Techniques. New York: Norton and Company.
- McNEIL, J.S. & McBRIDE, M.L. 1979. Group therapy with abusive parents. Social casework 60(1):36-42.
- MIDDELTON, J. 1991. Die strafreg rondom kindermolestering. Maatskaplike Werk/Social Work 27(2):132-140.
- MORSON, T. & McINNIS, R. 1983. Sexual identity issues in group work: Gender social sex roles, and sexual orientation considerations, Social Work with Groups 6(3/4):67-77.
- MURDACH, A.D. 1980. Bargaining and persuasion with nonvoluntary clients. Maatskaplike Werk/Social Work 48:458-461.
- NEL, J.P. 1984. Gemeenskapsinskakeling van die gevangene na vrylating uit die gevangenis. Rehabilitasie in Suid-Afrika 28(2):42-44.
- NELSON, S. 1989. Incest: Fact and myth. Edinburgh: Stramullion Co-operative Ltd.
- NESER, J.J. 1989. Penitensiêre Penologie. Perspektief en Praktyk. Johannesburg: Lexicon Uitgewers.

NEXUS. Die tydskrif van die Departement van Korrektiewe Dienste. 1993. Crimes against Children. Nexus, Januarie 1993:24-25.

NEXUS. Die tydskrif van die Departement van Korrektiewe Dienste. 1991. Erekode en Missie. Nexus, November 1991:89.

NEXUS. Die tydskrif van die Departement van Korrektiewe Dienste. 1991. Uitbreiding van die Missie van die Departement van Korrektiewe Dienste en die Instelling van Korrektiewe Toesig as 'n alternatiewe vonnisopsie. Nexus, November 1991:25-31.

NOSKO, A. & WALLACE, B. 1988. Groupwork with abusive men: A multidimensional model. Social Work with Groups 11(3):33-49.

ORDWAY, D.P. 1983. Reforming Judicial Procedures for Handling Parent-Child Incest. Child Welfare, 62(1):68-75.

REID, W.J. 1986. Task-Centered Social Work. In: TURNER, F.J. (ed.) Social Work Treatment. Interlocking Teoretical Approaches. Third revised edition. London: The Free Press:267-294.

RENVOIZE, J. 1982. Incest: A family pattern. London: Routledge & Kegan Paul.

ROBERTS, J.I. 1990. Agency effectiveness in child abuse cases. Maatskaplike Werk/ Social Work 26(2):181-196.

ROBERTS, J.I. 1990. The feelings of emotionally abused children. Maatskaplike Werk/Social Work 26(1):33-46.

ROBERTS, L. & LIE, G. 1989. A group therapy approach to treatment of incest. Social Work with Groups 12(3):77-89.

ROGOFF, P. & HAWORTH, J. 1978. Groupwork in prisons. Social Work Today 10(4):18-19.

RUTH, S. & KEMPE, C.H. 1984. The common secret: Sexual abuse of children and adolescents. New York: W.H. Freeman and Co.

SCHENK, C.J. 1988. Maatskaplike Werk, Studiegids 1, Gevallewerk. Pretoria: Universiteit van Suid-Afrika.

SCHWENDINGER, J.R. & SCHWENDINGER, H. 1983. Rape and Inequality. California: Sage Publications.

SEFCIK, T.R. & ORMSBY, N.J. 1978. Establishing a Rural Child Abuse/Neglect Treatment Program. Child Welfare, 53(3):187-195.

SELVINI, M.P. et al. 1980. Hypothesizing - Circularity - Neutrality: Three guidelines for the conductor of the session. Family process 19(1):3-12.

SOUTH AFRICAN NATIONAL COUNCIL FOR CHILD AND FAMILY WELFARE. 1988. Sexual abuse. Braamfontein: The Natal Witness Printing and Publishing Company Ltd.

SPIES, G.M. et al. 1986. Bloedskande: 'n Gesinsprobleem. Maatskaplike Werk/Social Work 22(3):163-171.

STRYDOM, H. & EHLERS, D.M.M. 1988. Die doelstellings, gebruike, en misbruike van navorsing in Maatskaplike Werk. Maatskaplike Werk, 24(1):19-24.

STRYDOM, A.E. & URBANI, G. 1984. Die kind se belewing van sy vader se gevangeneskap. Rehabilitasie in Suid-Afrika 28(2):50-53.

STRYDOM, H. & EHLERS, D.M.M. 1988. Die doelstellings, gebruike en misbruike van navorsing in maatskaplike werk. Maatskaplike Werk/Social Work 24(1):19-24.

SUID-AFRIKA (Republiek). Departement van Gevangenisse. 1990. Verslag vir die Tydperk 1 Julie 1989 tot 30 Junie 1990. Pretoria: Staatsdrukker.

SUID-AFRIKA (Republiek). Departement van Korrektiewe Dienste. 1991. Verslag vir die Tydperk 1 Julie 1990 tot 30 Junnie 1991. Pretoria: Staatsdrukker.

SUNDEL, M. & SUNDEL, S.S. 1985. A behavioral approach to time-limited groups. Social Work with Groups 8(2):111-121.

THORMAN, G. 1982. Helping troubled families: A social work perspective. New York: Aldine Publ. Co.

TOSELAND, R.W. & RIVAS, R.F. 1984. An Introduction to Group Work Practice. New York: MacMillan Publishing Company.

TURNER, F.J. 1986. Social Work Treatment. Interlocking theoretical approaches. Third revised edition. London: The Free Press.

VIOLENCE AGAINST CHILDREN STUDY GROUP. 1990. Taking Child Abuse Seriously. Winchester: Unwin Hyman Inc.

WEISS, H.B. & JACOBS, F.H. 1988. Evaluating Family Programs. New York: Aldine De Gruyter.

WERNER, H.D. 1986. Cognitive Teory. In: TURNER, F.J. (ed.) Social Treatment Interlocking Teoretical Approaches. Third revised edition. New York: The Free Press: 91-129.

WESSELS, J.P.S. 1991. Die Kleurling Verkragter. 'n Vergelykende Onderzoek. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

WET OP GEVANGENISSE. 1990. Wet No. 8 van 1959. Wette van die Republiek van Suid-Afrika. Gevangenis en Verbeteringsgestigte. Durban: Butterworths Professionele Uitgewers (Edms) Bpk.

WET OP MAATSKAPLIKE WERK. 1978. Wet No. 110 van 1978. Staatskoerant van die Republiek van Suid-Afrika, 156(6102), 30 Junie.

WISSING, G. 1992. Navorsing in die Departement van Korrektiewe Dienste. Nexus, Mei 1992:28-29.

WOOD, J. 1989. Social work interviews with sexually abused children. Maatskaplike Werk/Social Work 25(3):163-170.r.

BYLAE A

BRIEF VIR VRAELYS

Telefoon: 7012010 x 218

A/O M Du Toit

Pollsmoorgevangenis

Privaatsak x4

Tokai

7966

30 September 1992

Maatskaplike werker

Geagte kollega,

NAVORSING: MA IN MAATSKAPLIKE WERK

Die ondergetekende is tans ingeskryf by die Universiteit van Stellenbosch vir genoemde graad. 'n Navorsingsprojek is geloods en die titel van die navorsingsprojek is, "Groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset". As deel van die empiriese studie word vereis dat n vraelys voltooi word.

U ervaring as maatskaplike werker in die Departement van Korrektiewe Dienste is van belang om vas te stel of u te vrede is met die

hantering van die oortreders van vaderdogter bloedskande, aldan nie. Om riglyne daar te kan stel waarvolgens hierdie oortreders by groepwerk betrek kan word, sal dit waardeer word indien u die vraelys sal voltooi. n Vraelys ten opsigte van bogenoemde is aangeheg. Benewens die vraelys word n gefrankeerde koevert vir terugsending ingesluit. Dit sal waardeer word indien u die vraelys voor of op 26 Oktober 1992 aan ondergetekende kan terugstuur.

Die vraelys word anoniem voltooi om konfidensialiteit te verseker. Die inligting soos weergegee op die vraelys sal verwerk word en gesamentlik in die verhandeling bespreek word. Die vraelys behoort u nie langer as 25 minute te neem om te voltooi nie. U samewerking ten spyte van n druk werksprogram word waardeer.

Die uwe

M Du Toit

Maatskaplike werker

BYLAE B

VRAELYS

UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH
DEPARTEMENT MAATSKAPLIKE WERK
VRAELYS

GROEPWERK MET OORTREDERS VAN VADER-
DOGTER BLOEDSKANDE BINNE DIE
GEVANGENISOPSET

**HIERDIE VRAELYS WORD ANONIEM INGEVUL EN DIE INHOUD DAARVAN
WORD VERTROULIK HANTEER.**

Voltooi asseblief die vraelys deur deurgaans op
die lyn in te vul, of n kruisie te maak langs
die toepaslike gegewens, tensy anders vermeld.

AFDELING A

IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE VAN MAATSKAPLIKE WERKER

1. Kwalifikasies

1.1. Oor watter maatskaplikewerk-opleiding beskik u?

Diploma in Maatskaplike werk	
B.A.-graad in Maatskaplike werk	
Honneursgraad in Maatskaplike werk	
M.A.-graad in Maatskaplike werk	
Spesialiteitsgebied, spesifiseer	

1.2. Wat is die tydperk van u ervaring as maatskaplike werker?

Een jaar	
Twee jaar	
Drie jaar	
Vier jaar	
Vyf jaar of meer	

1.3. Hoe lank is u by die Departement van Korrektiewe Dienste werksaam?

Jare	
Maande	

2. Kennis en vaardighede

2.1. Dui aan in watter mate u oor teoretiese kennis van die onderstaande benaderings in groepwerk beskik.

	Intensief	Inleidend	Glad nie
Kognitiewe herstrukturering			
Gedragmodifikasie			

2.2. Is u vaardig in die praktiese toepassing van die genoemde benaderings?

Ja	
Nee	
Onseker	

2.3. Met watter een van die benaderings is u die meeste vertrouwd?

Kognitiewe herstrukturering	
Gedragsmodifikasie	

Motiveer u antwoord

2.4. Onderneem u tans groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedskande?

Ja	
Nee	

2.5. Indien groepwerk nie onderneem word met oortreders van vader-dogter bloedskanie nie, wat verhinder u?

Hoë werklading	
Algemene werksdruk	
Geen teoretiese kennis	
Beperkte teoretiese kennis	
Beskik oor teoretiese kennis, maar geen praktykervaring	
Ander, spesifiseer	

AFDELING B

1. KENMERKE VAN VADER-DOGTER BLOEDSKANDE

1.1. Hoe sou u vader-dogter bloedskanie omskryf?

1.2. Na aanleiding van u kennis en ervaring, wat sou u bestempel as die vyf belangrikste aanleidende faktore van vader-dogter bloedskande?

Huweliksconflik	
Vervreemding of egskeiding van die ouerpaar	
Multi-probleemgesin	
Oordrewe gesagsbeoefening deur die vader	
Alkoholmisbruik deur die vader	
Blootstelling van die vader aan pornografie	
Agtergrondsgeskiedenis van die vader	
Persoonlikheidsamestelling van die vader	
Persoonlike eienskappe van die dogter	
Seksuele klimaat in die woning	
Ander (spesifiseer)	

1.3. Noem vyf van die genoemde aanleidende faktore van vader- dogter bloedskande waaroor u meer kennis benodig ten einde aan hierdie oortreders hulp te verleen.

1.4. Meen u dat dit vir die maatskaplike werker wat aan hierdie oortreder hulp verleen van belang is om kennis te dra van die metode wat die oortreder aanwend om die kind te bereik?

Ja	
Nee	
Onseker	

Motiveer u antwoord

1.5. Oor watter vorme van seksuele misbruik van kinders benodig u meer kennis om die oortreding van die vader te begryp?

Betasting van die kind se liggaam	
Digitale penetrasie (die penetrasie van liggaamsopeninge met 'n vreemde voorwerp of vinger)	
Masturbasie (hetsy deur een van die partye of gesamentlik)	
Mondelik-genitale kontak (hetsy deur die dader op die slagoffer, of die slagoffer op die dader)	
Geslagsgemeenskap of poging tot geslagsgemeenskap	
Ander	

Spesifiseer

AFDELING C

1. KENMERKENDE EIENSKAPPE VAN DIE OORTREDER

1.1. Daar word onderskei tussen twee tipes oortreders van vader-dogter bloedskande, naamlik die ingetoë oortreder en die gewelddadige oortreder. Is dit na u mening vir die maatskaplike werker nodig om kennis te dra van die verskille tussen hierdie tipe oortreders vir die doel van hulpverlening?

Ja	
Nee	
Onseker	

Motiveer u antwoord

1.2. Van watter vyf van die volgende eienskappe van die oortreder benodig u meer kennis vir die doel van hulp-verlening?

Rolvertolking van die vader	
Onverantwoordelikheid	
Afhanklikheid van ander	
Depressiwiteit	
Emosionele onvolwassenheid	
Opvoedkundige kwalifikasies en beroepsbeoefening	
Ouderdom wanneer die daad gepleeg word	
Geloofsoortuiging	
Seksuele opvoeding van die vader	
Waardes van die vader	

1.3. Die oortreder verdedig sy eie gedrag deur te rasionaliseer. Noem twee redes wat die oortreder aanvoer om homself te verdedig (bv. die dogter het hom verlei).

AFDELING D**1. GROEPWERK MET OORTREDERS VAN VADER-DOGTER
BLOEDSKANDE IN DIE GEVANGENISOPSET**

1.1. Wat is u standpunt oor gevangesetting as vonnisopsie vir die oortreders van vader-dogter bloedskande?

Ten gunste daarvan	
Gekant daarteen	
Onseker	

Motiveer u antwoord

1.2. Hoe sou u u hulpverlening aan oortreders van vader-dogter bloedskande evalueer? Dui aan watter maatskaplike werk metode u benut.

1.3. Oor watter van die volgende elemente van die groepwerkproses benodig u meer inligting om 'n groep met hierdie klientsisteem te loods en te hanteer?

Groepsmotivering	
Groepstruktuur	
Waardes en norme van groep	
Beheer oor en van groep	
Groepsklimaat	
Programbeplanning	

1.4. Watter van die volgende administratiewe aspekte van groepwerk is volgens u mening van spesiale belang vir groepwerk met hierdie oortreder? Rangskik in volgorde van belangrikheid.

Aantal lede in die groep	
Aantal groepsessies	
Aantal vakkundiges betrokke	
Duur van die groepsessie	
Duur van die program	

1.5. Noem vyf besprekingspunte wat volgens u mening aandag behoort te geniet tydens groepwerk met oortreders van vader-dogter bloedsbande.

AFDELING E

1. TOEKOMSPERSPEKTIEF

1.1. Is u van mening dat die hantering van vader- dogter bloedskande n spesialiteitsgebied is, en as sodanig uitgebou moet word?

Ja	
Nee	
Onseker	

Motiveer u antwoord

1.2. Enige ander opmerkings wat u graag wil maak oor die hulpverlening aan die oortreders van vader- dogter bloedskande?

1.3. Datum van voltooiing _____
BAIE DANKIE VIR U SAMEWERKING EN TYD

M DU TOIT

BYLAE C

GROEPWERKPROGRAM

Soos genoem in Hoofstuk 5 het die navorser 'n eie groepwerkprogram vir die oortreders van vader-dogter bloedskande binne die gevangenisopset daargestel. Hierdie voorgestelde program bestaan uit vyf fases aan die hand waarvan die program bespreek word.

Hierdie program wat die navorser saamgestel het, is gebaseer op 'n integrasie van kognitiewe herstrukturering en gedragsmodifikasie. Die navorser kombineer die uitgangspunte van hierdie benaderings en volg tegnieke eie aan beide benaderings. Perseptuele verskuiwings, hiperpersoonliking en kognitiewe fokussering wat kenmerkend is van kognitiewe herstrukturering word benut. Modellerings, rollespel en gedragsversterking wat gedragsmodifikasie ondersteun, word egter ook gebruik.

Die eerste fase van die program, naamlik die voorgroepfase, word uitgevoer deur individuele onderhoude te voer met potensiële groeplede. Dit is baie belangrik dat die groeplede hul reeds in hierdie fase verbind aan die groepwerkproses en dat kontraktering moet plaasvind. Individuele doelwitte word ook in hierdie fase gestel na aanleiding van probleem-assessering wat geskied het.

Die tweede fase, die aanvangsfase, van die voorgestelde groepwerkprogram bestaan uit 'n mini-marathon sessie wat ses tot agt uur duur.

Die doel van hierdie sessie is om die groeplede en ook hul misdade aan mekaar bekend te stel en om ook 'n gevoel van gebondenheid te laat ontwikkel. Tydens hierdie sessie moet elke groeplid die misdaad waarvoor hy in die gevangenis is gedetailleerd aan die ander groeplede beskryf. Die groeplede moet mekaar konfronteer oor die eerlikheid van hul vertellings en ook met die gebruik van verskonings vir hul gedrag. Oorsaaklike faktore word nie tydens hierdie sessie bespreek nie. Die aard van die sessie laat 'n gevoel van gebondenheid by die groeplede ontstaan omdat die groeplede elkeen 'n traumatiese gebeurtenis in sy lewe met die ander bespreek.

Die derde fase van die program volg so spoedig moontlik op die eerste fase en bestaan uit 'n bloksessies wat een week duur. Vir die duur van 'n week word daaglikse groepsessies van ongeveer drie ure elk gehou. Tydens hierdie sessies word gevoelens wat tydens die mini-marathon sessie aan die lig gekom het, bespreek en ook stressors wat die inestuese gedrag aanwakker. Die oortreders kry gedurende hierdie fase die geleentheid om oorsaaklike faktore te bespreek.

Die vierde fase bestaan uit een sessie, van ongeveer twee ure per week vir 'n verdere drie maande. Tydens hierdie fase word die geïdentifiseerde besprekingsonderwerpe wat die oortreders kwel, bespreek. Dit sluit selfbeeld, seksualiteit, volwasse verhoudings, verantwoordelike ouerskap, die regte van kinders, verskeie hanteringsmeganismes en ook ontslagvoorbereiding in. Dit is essensieel dat

die oortreders voorberei word op die gebeure na ontslag aangesien dit 'n stressor vir die gevangenes is. As hierdie stressors in groepsverband bespreek word, het die oortreders die geleentheid om hul vrese nie slegs met die maatskaplike werker te bespreek nie, maar ook met die ander groeplede. Die aksiefase van die groepwerkprogram sluit dus af met hierdie ontslagvoorbereiding van die oortreders van vader-dogter bloedsbande.

Die laaste fase is die evaluering van die bereiking van die programdoelwitte, en ook die individuele doelwitte. Nie slegs word evaluering in groepverband gedoen nie, maar individuele onderhoude word ook gevoer om die doelwitbereiking van die individue te bespreek en om die program te termineer.